

ବେଦମାତା ଗାୟତ୍ରୀ

(ପ୍ରସ୍ତୁତି ପଥେ)

ସଂକଳନ

ହେମେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାଶ

ସଂକଳନ ହେମେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାଶ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଟେଲିକମ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର
ସହାୟକା ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଧାରାଣୀ ଦାଶ, ଗୃହିଣୀ
ପ୍ରେରଣା ଶ୍ରୀ ଲତୁକେଶ୍ବର ସାହୁ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ସରକାରୀ ଅଫିସର

ମୁଦ୍ରଣ

ମୁଲ୍ୟ

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ ପୂର୍ବ ନ-୫ ବୈଷ୍ଣୋ ମୋନାର୍କ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ
ରସୁତଗଡ଼ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଇଷ୍ଟେଟ୍
ଭୁବନେଶ୍ବର - ୭୫୧୦୧୦
ଫୋ- +୯୧-୬୭୪-୨୫୪୯୮୫୮
ସେଲ୍ ୯୪୩୭୩୦୬୬୬୭

ସୂଚିପତ୍ର

କ୍ରମାଙ୍କ	ବିଷୟ ବସ୍ତୁ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧	ଉପକ୍ରମଣିକା	୪
୨	ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ମନନ ଓ ଚିନ୍ତନ ସଂକଳ୍ପ	୭
୩	ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା	୧୧
୪	ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି	୨୧
୫	ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା	୨୮
୬	ପଞ୍ଚକୋଶୀ ସାଧନା ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତି	୭୫
୭	ଗାୟତ୍ରୀ ଓ କୁଣ୍ଡଳିନୀ	୮୩
୮	ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ବର୍ଣ୍ଣନା	୮୯

// ଉପକ୍ରମଣିକା //

ଶରୀର ଓ ମନୋଭୂମି ପବିତ୍ର, ନିର୍ମଳ ରଖିବା ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାର ଭିତ୍ତିଭୂମି । ସେଥିପାଇଁ ସାଧକଙ୍କୁ ପ୍ରଥମରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନା ପାଇଁ ନିଜ ମନୋଭୂମିର ସ୍ଥିତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ମନକୁ ଆସେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ସାଧନା କରାଯିବ ସେ ମନ୍ତ୍ର କଣ ? ଏହାର ଅର୍ଥ କଣ, ଏହା ଆମକୁ କଣ ସୁଚନା ବା ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି ? ଏହାକୁ କାହିଁକି ଜପ କରିବାକୁ ହେବ ? ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭବ, ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱ, ବିଶେଷତା ଇତ୍ୟାଦି ‘ପ୍ରକାଶ ପଥେ’ ଖଣ୍ଡରେ ତ କୁହା ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ, ଏହାର ଆଦେଶ, ପ୍ରେରଣା, ଭାବାର୍ଥ ଓ ତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ଇତ୍ୟାଦି ଜଣେ ନ ଜାଣିଲେ ତା ମନରେ ମନ୍ତ୍ର ଜପ, ପୁରସ୍କରଣ, ଧ୍ୟାନ ଇତ୍ୟାଦି ସାଧନା ପାଇଁ ଉତ୍ସୁକତା ଆସିବ କିପରି ? ରକ୍ଷି, ଗୁରୁ ଓ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀ ତଥା ସ୍ୱର୍ଗରେ ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ପରି କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ନାହିଁ ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ଦେବ ଗଣଙ୍କୁ ପବିତ୍ର କାରକ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରି ପାରିବ । ତେବେ ଏ ମନ୍ତ୍ରରେ କି ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି ଯେ, ବେଦ ଉପନିଷଦ ଆଦି ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ ଓ ପୁରାଣମାନେ ଏହାର ଗୁଣ ଗାନ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ଗାୟତ୍ରୀ ଯୁଗ ନିର୍ମାଣ ଯୋଜନା କେତେକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଗ୍ରନ୍ଥର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:

ସାଧକ ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୂଜିତ, ଅଭିଷ୍ଟଫଳ ପ୍ରଦାନକାରୀ ବେଦମାତା ଗାୟତ୍ରୀ
ଦ୍ଵୀଜଙ୍କୁ ପବିତ୍ରତା ଓ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି ,ତେଣୁ ସେ ଆମକୁ
ଦୀର୍ଘଜୀବନ, ପ୍ରାଣଶକ୍ତି, ଯଶ,କୀର୍ତ୍ତି , ଧନ-ବୈଭବ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ।

ଅଥର୍ବବେଦ

ଯେପରି ପୁଷ୍କର ନିର୍ଯ୍ୟାସ ମଧୁ , ଦୁଗ୍ଧର ଘୃତ ସେହିପରି ଗାୟତ୍ରୀ ସମସ୍ତ ବେଦ
ବେଦାନ୍ତର ନିର୍ଯ୍ୟାସ ।

ବୃହତ୍ ଯାଜ୍ଞ୍ୟବଲ୍ଲ ସ୍ତୁତି

ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ସମକକ୍ଷ ହେବାପରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ବେଦ ଚତୁଷ୍ଟୟରେ ନାହିଁ
ଏପରି ମୁନିମାନେ କହନ୍ତି ।

ବିଶ୍ଵାମିତ୍ର

ଯେପରି ଦେବତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ନି , ମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ,
ରତ୍ନ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବସନ୍ତ ରତ୍ନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ ସେପରି ଛନ୍ଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଗାୟତ୍ରୀ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । — ମହାନାରାୟଣୋପନିଷଦ

ଗଙ୍ଗାପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୀର୍ଥ ନାହିଁ,କେଶବଙ୍କ ପରି କୌଣସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା ନାହିଁ,
ସେହିପରି ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ଜପ ଠାରୁ କୌଣସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜପ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ କି
ଭବିଷ୍ୟତରେ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।

-ବୃହତ୍ ଯାଜ୍ଞ୍ୟବଲ୍ଲ ସ୍ତୁତି

ସମସ୍ତ ଜପ ଓ ସୁକ୍ତ ମାନଙ୍କରେ ରକ୍ତ ଯଜୁ ଓ ଶାମ ବେଦରେ ତଥା ଅକ୍ଷରାଦି ମନ୍ତ୍ର
ମାନଙ୍କରେ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ଜପ ପରମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । -ବୃହତ୍ ପାରାଶର ସ୍ତୁତି

ଏହିପରି ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ଭୂୟଶୀ ପ୍ରଶଂସା ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବା ସହିତ ଜୀବଜଗତ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ପ୍ରେରଣା , ଉପଦେଶ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ତାଙ୍କର ଅନନ୍ତ ମହିମା ନିଜେ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ ।

ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀ ହ୍ରୀଁ, ଶ୍ରୀଁ, କ୍ଳୀଁ ତ୍ରୀଶକ୍ତିର ସମାହାର ବୋଲି ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି । ଏକ ପ୍ରଣବ, ତିନି ବ୍ୟାହୃତି, ଚବିଶି ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ତିନି ଚରଣର ସମଷ୍ଟିରେ ଏହି ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ରଚିତ ହୋଇଛି । ଏହି ମନ୍ତ୍ର, ପରମାତ୍ମା ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ମରଣରୁ ଉଦ୍ଭବ ତ୍ରୀଶକ୍ତି ଆଧାରରେ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବାର କୁହାଯାଏ ।

ପ୍ରଣବ	ଓଁ
ତିନି ବ୍ୟାହୃତି	ଭୃଃ ଭୁବଃ ସ୍ଵଃ
ପ୍ରଥମ ଚରଣ	ତସ୍ମଦ୍ଭୂର୍ବରେଣ୍ୟଂ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଚରଣ	ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି
ତୃତୀୟ ଚରଣ	ଧୀୟୋ ଯୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।

ପ୍ରକାଶଖଣ୍ଡରେ କୁହାଯାଇଛି :-

ବ୍ରହ୍ମ ଗାୟତ୍ରୀତି — ବ୍ରହ୍ମ ବୈ ଗାୟତ୍ରୀ ।--- ଗାୟତ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ
ବ୍ରହ୍ମ ବା ପରମାତ୍ମା ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଗାୟତ୍ରୀ ହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ।

ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ଵରୂପା ତ ନିର୍ବାଣ ପଦଦାୟିନୀ
ବ୍ରହ୍ମତେଜୋମୟୀ ଶକ୍ତିସ୍ତଦପିଷ୍ଠାତ୍ମ ଦେବତା । ଦେବୀଭାଗବତ

ଅର୍ଥ- ଗାୟତ୍ରୀ ମୋକ୍ଷଦାୟିନୀ ବ୍ରହ୍ମ ତେଜୋମୟୀ ପରମାତ୍ମା ସ୍ୱରୂପା ଓ ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା ।

// ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ମନନ ଓ ଚିନ୍ତନ ସଙ୍କଳ୍ପ //

ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ଓ ତାର ସ୍ଥୁଳାର୍ଥ ମନନ ଓ ଚିନ୍ତନ କଲେ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଶକ୍ତି କୋଶରେ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦେବତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଇଥାଏ । ଫଳରେ ଶକ୍ତିକୋଶ ଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିବାୟକ, ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୀ ଓ ଆତ୍ମବଳ ବୃଦ୍ଧି କାରକ ହୋଇଥାଏ । ନିତ୍ୟପ୍ରତି କିଛି ସମୟ ମନନ ଚିନ୍ତନ କଲେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ଦିଗରେ ମନୋଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦିଏ ।

ଓଁ ଭୃଃ ଭୂବଃ ସ୍ୱଃ ତତ୍ ସବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି ଧୀୟୋ ଯୋନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।

ସ୍ଥୁଳ ରୂପରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରା ଯାଇଛି

ଓଁ	ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପା, ଦେବୀଗାୟତ୍ରୀ	ଭୃଃ	ପ୍ରାଣ ସ୍ୱରୂପା
ଭୂବଃ	ଦୁଃଖ ନାଶକ	ସ୍ୱଃ	ସୁଖ ସ୍ୱରୂପା

ତତ୍	ସେହି	ସବିତୁଃ	ତେଜସ୍ବୀ, ପ୍ରକାଶବାନ୍
ବରେଣ୍ୟଂ	ଶ୍ରେଷ୍ଠ	ଭର୍ଗୋ	ପାପନାଶକ
ଦେବସ୍ୟ	ଦିବ୍ୟଙ୍କୁ	ଧୀମହି	ଧାରଣକରେ
ଧୀମୋ	ବୁଦ୍ଧିକୁ	ଯୋ	ଯେ
ନଃ	ଆତ୍ମମାନଙ୍କର	ପ୍ରଚୋଦୟାତ	ପ୍ରେରିତ କରେ ।

ଏହି ମନ୍ତ୍ରକୁ ତିନି ଭାଗକରି ତିନି ଚିନ୍ତନ-ସଂକଳ୍ପ କରିବା ଉଚିତ ।
ଏହି ସଂକଳ୍ପ ଦ୍ବାରା ସାଧକ , ସାଧନା ପାଇଁ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସଂକଳ୍ପ ହେଲା :—

୧- ଭୂଃ ଲୋକ, ଭୁବଃ ଲୋକ ଓ ସ୍ବଃ ଲୋକ ଆଦି ତିନି ଲୋକରେ
ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସ୍ବରୂପ ଓ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ବିଶ୍ବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ, ପରମାତ୍ମାଙ୍କ
ସାକାର ପ୍ରତିମା । ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା ଅନୁଭବ କରି କୁବିଚାର
ଓ କୁକର୍ମ ଠାରୁ ସର୍ବଦା ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ । ସଂସାରର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ବୃଦ୍ଧି
କରିବାରେ ସହଯୋଗ କରି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ପୂଜା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୨- ତତ୍ - ସେହି ପରମାତ୍ମା , ସବିତୁଃ- ତେଜସ୍ବୀ , ବରେଣ୍ୟଂ - ଶ୍ରେଷ୍ଠ ,
ଭର୍ଗୋ - ପାପ ରହିତ, ଦେବସ୍ୟ - ଦିବ୍ୟ ଅଚନ୍ଦ୍ରିତ ଓ ଧୀମହି - ତାଙ୍କୁ ମୋ
ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଧାରଣ କରୁଛି । ଏହି ଗୁଣଭୂଷିତ ପରମାତ୍ମା ମୋର
ଅନ୍ତଃକରଣରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମତେ ତେଜସ୍ବୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ପାପରହିତ ଓ ଦିବ୍ୟ କରି
ଦେଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ସେହିପରି ଗୁଣଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଏହି
ଗୁଣସବୁ ମୋର ମସ୍ତିଷ୍କ ତଥା ଶରୀରର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ଭରପୁର
ହୋଇଯାଉଛି ।

୩- ସେହି ପରମାତ୍ମା ନଃ- ଆମର ଧାର୍ଯ୍ୟୋ - ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ - ସନ୍ନାଗରେ ପ୍ରେରିତ କରନ୍ତୁ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ତଥା ସ୍ୱଜନ ଓ ପରିଜନ ମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ସନ୍ନାଗଗାମୀ ହେଉ । ଆମେ , ଏ ସଂସାରର ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭୂତି , ସୁଖ ଓ ଆଦିମାତାଙ୍କ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ କରି ଏହି ଜୀବନରେ ସ୍ୱର୍ଗିୟ ଆନନ୍ଦ ଲାଭକରି ଦୂର୍ଲ୍ଲଭ ମାନବ ଜନ୍ମକୁ ସଫଳ କରୁ ।

ଏହି ତିନି ଚିନ୍ତନ- ସଂକଳ୍ପକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ମନନ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦ ରହି ରହି କରି ଚିନ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ ଓ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଏକ କଳ୍ପନା ଚିତ୍ର ମନେ ମନେ ଅଙ୍କନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସଂକଳ୍ପର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ସମୟରେ କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ପରମାତ୍ମା ଯେଉଁ ଭୂଃ ଭୁବଃ ଓ ସ୍ୱଃ ତିନିଲୋକରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହିଛନ୍ତି, ତାହା ମୁଁ କଳ୍ପନା ଚକ୍ଷୁରେ ପାତାଳ, ପୃଥ୍ୱୀ ଓ ସ୍ୱର୍ଗ ରୂପରେ ଭଲଭାବେ ଦେଖି ପାରୁଛି ଓ ପରମାତ୍ମା ସର୍ବତ୍ର ଆଲୋକ, ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ପ୍ରାଣ ପରି ବ୍ୟାପି ରହିଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ କରି ବିମୁହ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ସେହି ବିଶ୍ୱରୂପକୁ ହିଁ ଦର୍ଶନ କରୁଛି ଓ ସେହି ବିଶ୍ୱରୂପର କେନ୍ଦ୍ର ଯାହା ବିରାଟ ପୁରୁଷଙ୍କର ଉଦର ମୁଁ ସେହି ଉଦର ଉପରେ ବସିରହିଛି । ମୋର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପରମାତ୍ମା ହିଁ ପରମାତ୍ମା । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ମୋର କୁଭାବନା, କୁକର୍ମ ଚିନ୍ତା ଆସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ବିରାଟ ପୁରୁଷ ମୋର ପୂଜନୀୟ ଓ ତାଙ୍କ ସେବାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହିବା ମୋର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସଂକଳ୍ପର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ , ଚିନ୍ତନ କରିବା ସମୟରେ କଳ୍ପନା କରିବା ଉଚିତ ଯେପରି ନିଜ ହୃଦୟ ସିଂହାସନରେ ତେଜସ୍ୱୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଦିବ୍ୟ ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ ପରମାତ୍ମା ବିରାଜମାନ କରିଛନ୍ତି । ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ବିରାଟପୁରୁଷ ରୂପରେ ବା

ବିଷ୍ଣୁ,ଶିବ,ସରସ୍ୱତୀ, ଦୁର୍ଗା, ଗାୟତ୍ରୀ ରୂପରେ ବା ଈଶ୍ୱର ଦିପର ଜ୍ୟୋତି ରୂପରେ ଚିନ୍ତନ କରା ଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧକ ପାଇଁ ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀ ରୂପରେ ଚିନ୍ତନ ବା ଧ୍ୟାନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଯଦି ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ,ଶିବ,ସରସ୍ୱତୀ, ଦୁର୍ଗା, ବା ଗାୟତ୍ରୀ ରୂପରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଛବିରେ ଧ୍ୟାନ କରାଯାଏ ତେବେ ତାଙ୍କୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କପରି ତେଜସ୍ୱୀ, ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ, ପରମପବିତ୍ର, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ, ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ଚିନ୍ତନ କରିବା ଉଚିତ ।

ସଂକଳ୍ପର ତୃତୀୟଭାଗ ଚିନ୍ତନ କରିବା ସମୟରେ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ ଯେପରି ବ୍ରହ୍ମଶକ୍ତି ଗାୟତ୍ରୀ, ଆମର ହୃଦୟରେ ଥିବା ଭାବନା ଓ ମଣ୍ଡିତରେ ଥିବା ବୁଦ୍ଧି ସବୁକୁ ସାତ୍ତ୍ୱିକତା, ଧର୍ମଭାବନା ,କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରାୟଣତା ଓ ସେବା ରୂପକ ସମ୍ପଥରେ ଟାଣି ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାବନା ଓ ବୁଦ୍ଧି ଅତି ଆନନ୍ଦ, ଉତ୍ସାହ ଓ ସନ୍ତୋଷ ସହକାରେ ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲୁଛନ୍ତି ।

ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ତିନି ଚିନ୍ତନ-ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଯଥାକ୍ରମେ ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ କର୍ମଯୋଗର ପ୍ରତୀକ ଅଟେ । ଜ୍ଞାନଯୋଗରେ ମନ, ପରମାତ୍ମା ତ୍ରୀଲୋକରେ ବ୍ୟାପି ରହିଥିବାର, ଜାଣି ପାରିଲା, ଭକ୍ତିଯୋଗରେ ଭକ୍ତି ଭାବାବେଗରେ ନିଜ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ସେହି ତେଜୋମୟ, ଦିବ୍ୟଶକ୍ତିକୁ ଧାରଣ କରି ପାରିଲା ଓ ଶେଷରେ ତେଜୋମୟ ଦିବ୍ୟ ଶକ୍ତି ପ୍ରେରଣାରେ ମନକୁ ସମ୍ପଥରେ କର୍ମ କରିବାକୁ ସଞ୍ଚାଳିତ କରିଦେଇ ପାରିଲା । ଏହିପରି ଏହି ତିନି ଭାବନା ବିସ୍ତାର ହୋଇ ଏହି ତିନି ଯୋଗର ଆଧାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଗାୟତ୍ରୀ ଅର୍ଥ ମନନ ଓ ଚିନ୍ତନ , ଅନ୍ତରାତ୍ମାକୁ ତିନିଯୋଗର ତ୍ରିବେଣୀରେ ସ୍ନାନ କରାଇବା ସଦୃଶ ।

ପ୍ରତ୍ୟହ ଏହି ଚିନ୍ତନ-ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅଭ୍ୟାସ ଫଳରେ ପିରେ ପିରେ ଏହି ପବିତ୍ର ମନ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ଭଲଭାବେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ ହୋଇଯିବ ଓ ମନ ଉପରେ ଏହାର ଯଥେଷ୍ଟ

ପ୍ରଭାବ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବ । ମନ ସର୍ବଦା କୁକର୍ମ ଓ କୁବିଚାର ରହିତ ହୋଇ ନିଶ୍ଚଳ, ପବିତ୍ର ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ରହିବ ଏବଂ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାରେ ଉତ୍ସାହ ସହିତ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବ ।

// ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟାଖ୍ୟା //

ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ସ୍ୱରୂପ :-

ଏହି ମନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ପରମାତ୍ମା ସ୍ୱରୂପା ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମରେ ଜୀବଜଗତର ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ ଧରି ଡାକିଲେ ସେ ଯେପରି ଶୁଣିଥାଏ , ସେହିପରି ଏହି ମନ୍ତ୍ର ,ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରିବାର ଏକ ପ୍ରାର୍ଥନା । ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ଜୀବଜଗତ ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ କାୟ ମନ ବାକ୍ୟରେ ନିବେଦନ କରେ ଯେ :-

‘ହେ ପରମାତ୍ମା, ହେ ମାତା ଗାୟତ୍ରୀ ଆପଣ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ଉଦ୍ଧବ କରାଇ ତ୍ରିଲୋକରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ରହିଛନ୍ତି,ଆପଣ ତେଜସ୍ୱୀ, ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଦିବ୍ୟ ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ ଏ ସମଗ୍ର ଜୀବଜଗତକୁ ସୃଜନ କରି ପାଳନ ପୋଷଣ କରୁଛନ୍ତି, ଆପଣ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଓ ସକଳ ପାପ ତାପର ବିନାଶ କରି ଜୀବ ଜଗତକୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରୁଛନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଜୀବଜଗତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ କି ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ତେଜ ଓ ଆଲୋକ ଦ୍ୱାରା ଆମ ମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ

ଅକ୍ଷକାର ଦୂର କରି ଆମମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ଉଚିତ
ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତୁ ।’

ଏ ତ ଗଲା ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ସୁଲ ରୂପ । ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତି ଶବ୍ଦରେ ନିହିତ ଥିବା
ମୋଟାମୋଟି ସୁକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ।

ଓଁ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପା ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀ

ଭୂଃ ଭୂଃ ହେଉଛି ପ୍ରାଣଶକ୍ତି ସ୍ୱରୂପା ପୃଥିବୀ ବା ଶରୀରର ସତ୍
ସମ୍ପନ୍ନ ସ୍ଥିତି ,ଯାହାକୁ ମୁନିଗଣ ପ୍ରାଣ କହନ୍ତି । ସକଳ ଜୀବ
ଗଣରେ ଏହି ପ୍ରାଣ ସମାନ ଭାବରେ ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ
ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଜୀବଗଣ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଏହି
ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର, ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କର ସକଳ ଶକ୍ତିର ଉଚ୍ଛ ।

ଭୁବଃ ଭୁବଃ ହେଉଛି ଅପାନଶକ୍ତି ସ୍ୱରୂପା ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ବା ସଂସାରର
ଚିତ୍ ସତ୍ତା ସ୍ୱରୂପ, ସେ ହିଁ ସକଳ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ବିନାଶକ ।
ସ୍ୱାର୍ଥ ବା ସୁଖ ଅଭିଳାଷ ତ୍ୟାଗକରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କଲେ
ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ପ୍ରସନ୍ନ ରହେ । ଏହା ହିଁ ଦୁଃଖର ବିନାଶ ।

ସ୍ୱଃ ସ୍ୱଃ ହେଉଛି ବ୍ୟାନଶକ୍ତି ସ୍ୱରୂପା ସ୍ୱର୍ଗ ବା ଆତ୍ମାର ଆନନ୍ଦମୟ ଧାରା ।
ମନକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ । ମନକୁ ସୁସ୍ଥିର ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ରଖି,
ସତ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ରହିପାରିଲେ ମନ ସର୍ବଦା ଶାନ୍ତ ରହେ । ଏହା ହିଁ
ସକଳ ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧିର ଭଣ୍ଡାର ।

ତତ୍ ସେହି ପରମାତ୍ମା ,ସେହି ଗାୟତ୍ରୀ

- ସବିତୁଃ ସେ ସବିତା ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଆଲୋକ ଓ ତେଜ ପ୍ରଦାୟକ ।
ତେଣୁ ଏହି ଶବ୍ଦ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରି
ତେଜସ୍ବୀ ଓ ବଳବାନ ହୁଅନ୍ତୁ ଓ ତାହାର ସକଳ ଅନୁଭୂତି ନିଜ ଆତ୍ମ
। ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବୋଲି ବିଚାର କରୁ ।
- ବରେଣ୍ୟଂ ସେ ସର୍ବୋତ୍ତମ । ତେଣୁ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ
ଜୀବନକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିପାଦନ କରୁ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖିବା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିନ୍ତନ
କରିବା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଚାର କରିବା ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଯେଉଁଥିରୁ
ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ପାରିବ ।
- ଭର୍ଗୋ ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ପାପର ବିନାଶକ । ଅର୍ଥାତ୍ ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ନିଷ୍ଠାପ
ରହିବା ଉଚିତ । ସେ ସର୍ବଦା ପାପର ଦୁଷ୍ପରିଣାମ ଦେଖି ମନୁଷ୍ୟ ତାକୁ
ସର୍ବଦା ଘୃଣା କରୁ ଓ ନିରନ୍ତର ପାପ ବିନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସଂଘର୍ଷ କରୁ ।
- ଦେବସ୍ୟ ଅଲୌକିକ ଐଶ୍ବରୀକ ଶକ୍ତି । ଦେବତା ମାନଙ୍କ ପରି ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି
ପ୍ରାପ୍ତକରି , ଜୀବଗଣଙ୍କ ସେବା କରି, ପରମାର୍ଥ କର୍ମ କରି, ନିର୍ବଳଙ୍କୁ
ସହାୟତାକରି, ମରଣଶୀଳ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ବାହାରେ ଏହି
ଐଶ୍ବରୀକ ଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରୁ ।
- ଧୀମହି ସେହି ଐଶ୍ବରୀକ ଶକ୍ତିକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଧ୍ୟାନ କରି ନିଜ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଏହି
ଦିବ୍ୟଶକ୍ତି ଧାରଣ କରୁ ।
- ଧୀରୋ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମନୁଷ୍ୟ ମନେ କରି ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ବକୁ ଜାଣି, ସତ୍ୟ
କଣ ବୁଝି, ସେହି ପ୍ରକାରେ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିକୁ ପରିମାର୍ଜିତ କରୁ ।

ଯୋ ନଃ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଆମ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଜାଗ୍ରତ ହେବ ତାହା ଅନ୍ଧ ହେଉ ବା
ଅଧିକ ହେଉ, ତାହାର କିଛି ଅଂଶ ନିଜ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ
କରି ବଳକା ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଭାବରେ ଅଶକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ବିନିଯୋଗ କରିବା , ଏହା ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ଶକ୍ତି କୁ ବୁଝାଉଛି ।
ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହେଉଛି, ମନୁଷ୍ୟ ନିଜକୁ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ
ମାର୍ଗରେ ଗତି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉ ।

ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାର୍ଥନା ବା ନିବେଦନକୁ
ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ତିନି ଭାଗ- ପ୍ରଥମେ ଓଁ ପୁରଃରଣରେ ମନୁଷ୍ୟ
ବ୍ରହ୍ମରୂପା ଗାୟତ୍ରୀମାତାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି , ତାଙ୍କର ବ୍ୟାପୃତି ବା ବିରାଟତ୍ୱ ,
ସ୍ୱରୂପ ଓ ତାଙ୍କ ଆଧାରତ୍ୱ ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଛି, ତାପରେ ଧୀମହି ପୁରଃରଣରେ
ତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ କରି ଏବଂ ଶେଷରେ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ
ନିବେଦନ କରୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦରେ ନିହିତ ଥିବା ତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ,ଭାବାର୍ଥ ଓ ପ୍ରେରଣା
ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଭୂଃ ଭୂବଃ ସ୍ୱଃ ଏହି ଶବ୍ଦତ୍ରୟ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ତିନି ମହାବ୍ୟାହୃତି
ନାମରେ ଜଣାଯାଏ । ଏହା ଗାୟତ୍ରୀମାତାଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ ଓ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତି
ଉତ୍ସର ପରିପ୍ରକାଶ କରେ । ସେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ଉଦ୍ଭବ କରାଇ ଚରାଚର ଜଗତ
ତଥା ତ୍ରିଲୋକରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ତାଙ୍କର ସର୍ବ ବିଦ୍ୟମାନ
ସ୍ୱରୂପକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରୁଛି ।

ଭୂର୍ଭବଃ ସ୍ୱସ୍ତୟୋ ଲୋକା ବ୍ୟାପ୍ତ ଭୋମୁକ୍ତତେଷୁ ହି
ସ ଏବ ତଥ୍ୟତୋ ଜ୍ଞାନୀ ଯସ୍ତତେଧତି ବିଚକ୍ଷଣ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଭୂଃ ଭୂବଃ ସ୍ୱଃ ଏହା ତିନି ଲୋକର ସୁଚକ । ଏହି ତିନି ଲୋକରେ ‘ଓଁ’ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ୟାପ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଯେ ଏ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଜ୍ଞାନୀ ।

ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସ୍ମରଣ , ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକୃତିକୁ ନିରନ୍ତର ଆଦାତ୍ ଦେବା ଫଳରେ ଏ ଜଗତର ଗତିଶୀଳତା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରୁ ଏ ଜଗତ ଗତିଶୀଳ ରହି ଆସିଛି । କଂସାରେ ନିର୍ମିତ ଘଟ୍ଟରେ ଆଦାତ୍ ହେଲେ ତାହାର ଝଙ୍କାର ଶବ୍ଦ ବହୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଉଥାଏ , ସେହିପରି ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକୃତିରେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସ୍ମରଣର ନିରନ୍ତର ଘାତ ପ୍ରତିଘାତରୁ ଓଁ ରୂପକ ଝଙ୍କାର ସ୍ୱତଃ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଝଙ୍କୃତ ହୋଇ ଚାଲିଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ଓଁ ହିଁ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ନାମ ବୋଲି ମାନି ନିଆ ହୋଇଛି । ଏହି ଓଁ ଝଙ୍କାର ଭୂଃ ପୃଥିବୀ, ଭୂବଃ ପାତାଳ, ଓ ସ୍ୱଃ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦି ତିନି ଲୋକରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗ ପୃଥିବୀ ଓ ପାତାଳ ପରି ଭୂଃ ଶରୀର, ଭୂବଃ ସଂସାର ଓ ସ୍ୱଃ ଆତ୍ମା ଏହି ତିନି ମଧ୍ୟ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ କ୍ରିତା ସ୍ଥୁଳ । ଏହି ସମସ୍ତ ସ୍ଥୁଳ ଓ ସାରା ବଶ୍ଚି ହିଁ ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ବିରାଟ ସ୍ୱରୂପ ବୋଲି ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ଯାହାକୁ ଗୀତାର ୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ, ନିଜର ବିରାଟତ୍ୱ ଦର୍ଶନ କରାଇଥିଲେ । ଏହି କ୍ରିତାସ୍ଥୁଳ ସମୂହକୁ ଓ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ବିରାଟ ସ୍ୱରୂପ ବିଚାର କରି ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନ୍ମ ଓ ଚେତନ ପଦାର୍ଥରେ , ସମସ୍ତ ପରମାଣୁରେ ଓ ଭୂଃ ଭୂବଃ ସ୍ୱଃ ରେ ସର୍ବତ୍ର ‘ଓଁ’ ବ୍ରହ୍ମରୂପି ଗାୟତ୍ରୀ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିବା ଦେଖିବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାପୀ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା, ଏପରି ଏକ ଆତ୍ମାକ ପଦ୍ଧତି ଅଟେ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱସେବା ଭାବନା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ । ଏପରି ଭାବନା

କାରଣରୁ ଜଗତର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଓ ଜୀବଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା, ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ଏପରି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ ଯେ ଅନୁଚିତ ସ୍ୱାର୍ଥଭାବନା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ସେବାଭାବ ପରିପ୍ରକାଶ ହୁଏ । ଏହା ସହିତ ଦୟା କ୍ଷମା ଆଦି ଅନେକ ଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ ।

ଏହି ‘ଓଁ’ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଚତୁର୍ମୁଖ ବୋଲି ପୁରାଣ ମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଏହା ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ତାର ଏକ ଆଲଙ୍କାରୀକ ଚିତ୍ର । ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଏକ ମୁଖରେ ବେଦ ଚତୁଷ୍ଟୟକୁ ଏକ ସମୟରେ ପଠନ କରନ୍ତି ବୋଲି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଚତୁର୍ମୁଖ ବୋଲି କୁହା ଯାଇଛି । ଏହି ଚାରି ମୁଖକୁ ବ୍ରହ୍ମା, ଇଶ୍ଵର, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଭଗବାନ କହନ୍ତି । ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଠାରୁ ନିସ୍ପତ୍ତ ବିଶ୍ଵ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ଏମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱରୂପର ଚାରି ବିଭାଗ । ପୁନଃ ପୁର୍ଣ୍ଣ ସାତ୍ତ୍ଵିକତାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ମନର ସାତ୍ତ୍ଵିକତା ବ୍ରହ୍ମ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ପୁର୍ଣ୍ଣ ସାତ୍ତ୍ଵିକତାରେ ଯିଏ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇଯାଏ ତାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବାଣ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ପୁର୍ଣ୍ଣ ସାତ୍ତ୍ଵିକତାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇଗଲା ପରେ , ଦୟା, ପ୍ରେମ, ଉଦାରତା, ତ୍ୟାଗ, ସହିଷ୍ଟତା, ଉପକାର, ସେବା-ସହାୟତା, ଦାନ, ଜ୍ଞାନ ଓ ସୁଖ ଶାନ୍ତିମୟୀ ଇଚ୍ଛା ତରଙ୍ଗ ନିଜ ସ୍ୱଃ ରୂପ ଆତ୍ମାରୁ ହିଁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଯାଏ । ସୋଃହମ୍ , ତତ୍ତ୍ଵମସି, ଶିବୋଃହମ୍ , ଅୟମାତ୍ମାବ୍ରହ୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ଉକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ, ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ଜରିଆରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ପ୍ରତିପାଦିତ ହୁଅନ୍ତି ସେ ହିଁ ପରମାତ୍ମା । ସବୁ କବିର କହନ୍ତି ଓଁ ରୂପି ପରମାତ୍ମା ଆମଠାରୁ ୨୪ ଆଙ୍ଗୁଳ ଦୂରରେ ଅଛନ୍ତି, କାରଣ ମଣ୍ଡିତ ଠାରୁ ହୃଦୟ ୨୪ ଆଙ୍ଗୁଳ ।

ଉପରେ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ଭୃଷ୍ଟ ହେଉଛି ପୃଥିବୀ ଭୁବଃ ହେଉଛି ପାତାଳ ଓ ସ୍ୱଃ ହେଉଛି ସ୍ୱର୍ଗ ଏବଂ ଭୃଷ୍ଟ କହିଲେ ଶରୀର , ଭୁବଃ କହିଲେ ସଂସାର ଓ ସ୍ୱଃ

କହିଲେ ଆତ୍ମା । ପୁନଃ ଗାୟ କହିଲେ ଶରୀର ତ୍ରି ଅର୍ଥାତ୍ ତିନିଭାଗ । ଶରୀର ମଧ୍ୟ ରେ ଅଷ୍ଟାଠାରୁ ପାଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂଃ ବା ପାତାଳ , ଅଷ୍ଟାଠାରୁ ବେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁବଃ ବା ପୃଥିବୀ ଓ ବେକ ଠାରୁ ଶିର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଃ ବା ସ୍ୱର୍ଗ , ଏହିପରି ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ମଧ୍ୟ ତିନିଭାଗ । ତେଣୁ ଆତ୍ମାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଓଁ, ଯେ ବ୍ରହ୍ମ, ସେ ଯେପରି ପୃଥିବୀ, ପାତାଳ, ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦିରେ ବ୍ୟାପି ରହିଛନ୍ତି ସେହିପରି ଓଁ ରୂପି ବ୍ରହ୍ମ ଏହି ଶରୀର ଓ ଏହି ସଂସାରରେ ଓ ଆତ୍ମାରେ ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ରହି କ୍ରିଡ଼ା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଶରୀର ମଧ୍ୟ ତିନିଭାଗ ହୋଇ ଗାୟତ୍ରୀ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଓଁ ଭୂଃ ଭୁବଃ ଓ ସ୍ୱଃ , ଯାହା ପ୍ରଣବ ଓ ତିନି ବ୍ୟାହୃତି ରୂପେ ଜଣାଯାଏ , ତାହା ସୁଚିତ କରୁଛି ଯେ, ଓଁ ବ୍ରହ୍ମ ରୂପେ, ଏହି ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ସର୍ବବ୍ୟାପି, ସର୍ବ ବିଦ୍ୟମାନ ସକଳ ଜୀବଜଗତର ସୃଜକ, ପାଳକ, ପୋଷକ ଓ ସଂହାର କାରକ, ସର୍ବଶକ୍ତି ପ୍ରଦାୟକ, ସକଳ ଦୁଃଖ କଲ୍ମସ ନାଶକ, ସକଳ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାୟକ ଏବଂ ଓଁ ଆତ୍ମା ରୂପେ ତିନି ବ୍ୟାହୃତି ସୁଚକ ଶରୀରରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହି ଲୀଳା କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ କେବଳ ହିଁ ସେହି ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଉପାସନା ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ବିରାଟ ସ୍ୱରୂପକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବ , ବିଶ୍ୱର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣର ରହସ୍ୟ ବୁଝିଯିବ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ ପରମାତ୍ମା ଏହି ଜଗତରେ ସର୍ବଜୀବରେ ଆତ୍ମାରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଆତ୍ମାରୂପି ବିରାଟ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ଦୁଇଟି ଭାଗ ଅଛି , ପ୍ରଥମଟି ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟଟି ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗ । ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ଚିତ୍ତ ଓ ଅହଂକାର ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟର ଚାରି ଅଂଶ ଯାହା ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟ ନାମରେ ପରିଚିତ । ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଉପରେ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟ ଅଛି ଯାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ବା ଆତ୍ମା କହନ୍ତି ।

ଏହି ଆତ୍ମା ହିଁ ସାତ୍ତ୍ୱୀକତାର କେନ୍ଦ୍ର ଓ ଏହିଠାରୁ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ପ୍ରେରଣା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ଜୀବକୁ ସପ୍ତଥଗାମୀ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ ଥାଏ । ଚୋରୀ, ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଆଦି ଯାହା ବି ଦୁଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ମନୁଷ୍ୟ କରେ ପ୍ରଥମେ ତାର ମନରେ ଯେଉଁ ଭୟବିହ୍ୱଳତାର କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ତାହା ଏହି ସାତ୍ତ୍ୱୀକତା କେନ୍ଦ୍ର ବା ଆତ୍ମାର ପ୍ରତିରୋଧ ଜନିତ ହୋଇଥାଏ, ତାକୁ ମନେହୁଏ ଯେପରି କେହିଜଣେ ଏପରି ଦୁଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ବାରଣ କରୁଛି । ସେହିପରି ଶୁଭ ଓ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୀ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହିଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ଆସିଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟଭାଗ-ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ହସ୍ତ ପଦାଦି ସମସ୍ତ ଅବୟବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ବି ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ସେମାନେ ସର୍ବଦା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରତ । ଜୀବ ସୃଜନରେ ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗର ଭିତ୍ତିଭୂମି କେବଳ ସେହି ଆତ୍ମାରୂପି ବିରାଟ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ପ୍ରଥମଭାଗ ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟ ଓ ଅବୟବ ମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁକର୍ମ ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମା ବଳବାନ ହୋଇ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗମନ କରେ ଅଥବା ଦୁଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରା କ୍ଷୀଣହୋଇ ଅଧୋଗମନ କରେ । ସୁକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟ ବା ବ୍ରହ୍ମ ବା ଆତ୍ମାରୁ ବା ସାତ୍ତ୍ୱୀକ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆସୁଥିବା ପ୍ରେରଣା ଅନୁସାରେ ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗମାନେ କର୍ମ କରିବା ବା ନ କରିବା ଏହି ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହି ପ୍ରକାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କର୍ମ କରୁଥିଲେ ବି ଏମାନଙ୍କର କର୍ମ କେବଳ ସେହି ସୁକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହା ହିଁ ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳାଧାର । ଅବୟବ ମାନଙ୍କର କର୍ମରେ ଏକତା ବା ସମତା , ସମୟ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ ନିଜ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ କରିବାରେ ଅନୁବର୍ତ୍ତିତାକୁ ଦୃଢ଼ ରଖିବା ସର୍ବାଦୌ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ଏହାକୁ ଆହୁରି ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବଜମାନେ ଏହା ସହିତ ଧର୍ମକୁ ଜୋଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି

ଫଳରେ ଜୀବ ଧର୍ମ ଅନୁଗତ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ଜଗତରେ ଯେତେ ଧର୍ମ ଅଛି , ସବୁ ଧର୍ମରେ ଆତ୍ମାର ନିତ୍ୟତ୍ବ, ଅବିନଶ୍ବରତ୍ବ ଓ ଶାଶ୍ବତତାକୁ ସ୍ବାକାର କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସୁରକ୍ଷା କର୍ମ ହିସାବରେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଥିବା ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗ ଅବୟବ ଗୁଡିକ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା । ଫଳରେ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ଭିତ୍ତିରେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତ୍ବ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିହେଲା । ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନେଇ, ଯେତେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ସର୍ବ ବିଦ୍ୟମାନ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ପାଖରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ, ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗ ଓ ସର୍ବୋପରି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟ ସର୍ବଦା ସେମାନଙ୍କୁ ସୁକର୍ମପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଓ ମନ୍ଦକର୍ମ ପାଇଁ ପ୍ରତିରୋଧ ଦେଉଥାଏ ।

ଉପର ଲିଖିତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହାସିଦ୍ଧ ହେଲା ଯେ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ପୁରସ୍କରଣ କରିବା ଦ୍ବାରା ସେହି ଓଁ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ବରୂପା ଗାୟତ୍ରୀ ଯେ ଭୁଃ ଭୁବଃ ଓ ସ୍ବଃ ରୂପକ ପାତାଳ ପୃଥିବୀ ଓ ସ୍ବର୍ଗାଦି ତ୍ରିଲୋକରେ ତଥା ଶରୀର ସଂସାର ଓ ଆତ୍ମାରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ହିଁ ଆରାଧନା ହେଉଛି । ସେହି ବ୍ରହ୍ମରୂପା ଗାୟତ୍ରୀ ଯେ ବିଶ୍ବହିତରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହିଛନ୍ତି, ସକଳ ଜୀବ ଗଣକୁ ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରୁଛନ୍ତି , ସକଳ ପାପ ତାପରୁ ରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି , ଯେ ପ୍ରେତ୍ୟକ ଜୀବର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟ ଓ ବାହ୍ୟଅଙ୍ଗକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛନ୍ତି , ତାଙ୍କରି ସାଧନାରେ ମନ ନିୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ବାସ ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିବା ସହିତ ସାଧକ ତାର ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା ଉଚିତ ।

ତତ୍ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥମ ଚରଣର ପ୍ରଥମ ଏକାକ୍ଷର ଶବ୍ଦ ତତ୍ ‘ସେହି ବ୍ରହ୍ମ ବା ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାତ ହୋଇ ’ ଜଗତର ଜୀବଗଣଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାରରୁ ଜୀବନ ଧାରଣର ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ପଥରେ ପ୍ରେରିତ କରେ । ସେହି ହେତୁ ଏହି ତତ୍ ଶବ୍ଦକୁ ଜୀବନବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରତୀକ କହିଲେ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ ।

(ତତ୍) ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାସ୍ତୁ ବିଦ୍ୱାନ୍ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ୍ୱ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟୋଃ
ଅନ୍ଧକାରମୟା କୁର୍ମୁଲୋକାଦଜ୍ଞାନ ସଂଭବମ୍ ॥

ତତ୍ ଶବ୍ଦର ଆକ୍ଷରୀକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ‘ ସେହି ’ ଜଣେ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ । ପରମାର୍ଥକ ଭକ୍ତମାନେ ସର୍ବଦା ଯେ କୌଣସି କର୍ମର କର୍ତ୍ତା ରୂପେ ଜଣେ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷକୁ ସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କବେଳ ମୁଁତ୍ୱ କୁ ପରିହାର କରିବା । ଏହି ଶବ୍ଦମଧ୍ୟ ଗୀତାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବହୁବାର ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠି ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବର ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି । ନିସ୍ୱାର୍ଥପର କର୍ମ, ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ସେବା, ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ଦାନ ଓ ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ଯଜ୍ଞାଦି କର୍ମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବାପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହି ସର୍ବନାମ ତତ୍ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା ତତ୍ ଶବ୍ଦ ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଜର୍ଜିତ କରୁଛି, ଯାହାର ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବର ଗୁଣ ବା ମହିମାଗାନ ଏହି ଆରାଧନା ମାଧ୍ୟମରେ କରାଯାଇଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଶ୍ଳୋକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ ଯେ ଜଣେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ ବିଦ୍ୱାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତତ୍ ଶବ୍ଦ ପୁରସ୍କରଣ ଦ୍ୱାରା ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ନିବଦେନ କରେ ଯେ ସେ ସଂସାରର ଅଜ୍ଞାନ ଜନିତ ଅନ୍ଧକାରକୁ ବିନାଶ କରନ୍ତୁ । ଏଠାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶବ୍ଦ କୌଣସି ବର୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଆତ୍ମାର ସର୍ବପ୍ରଥମ

ଗୁଣ ହେଉଛି ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠା ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ଯାହା ଠାରେ ଏହି ଗୁଣ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି ସେ ସେହି ଅନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁହାଯିବ । ଏହିପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ବ , ତତ୍ ସେହି ପରମାତ୍ମା ସ୍ୱରୂପା ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କୁ ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ନିବେଦନ କରୁ ଯେ ସେ ଜଗତର ଅଜ୍ଞାନତା ଅନ୍ଧକାର ଦୂର କରି ସକଳ ଜୀବଗଣଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାରପଥରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ କରନ୍ତୁ । କେତେକ ଅବିଦ୍ୟାକୁ ଅନ୍ଧକାର ବୋଲି କହନ୍ତି ମାତ୍ର ଏହାର ଅର୍ଥ କେବଳ ଅବିଦ୍ୟା ବା ଅଜ୍ଞାନତା କହିଲେ ହେବ ନାହିଁ ବରଂ ଜୀବନର ଲକ୍ଷରୁ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା କୁହାଯାଇପାରେ । ଲକ୍ଷଭ୍ରଷ୍ଟ କହିଲେ ଅନୀତି, ମାୟା, ଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ପଶୁତା ଓ ନାସ୍ତିକତାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ବୌଦ୍ଧିକ ଅନ୍ଧକାରରେ ପଡି ରହିଥିବା ଜୀବ ଭ୍ରମରେ ପଡି ଇଶ୍ୱରଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଧର୍ମ ନୀତି, ଲକ୍ଷ, ଆଚରଣ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ବିମୁଖ ହୋଇ ଏପରି ଆଚରଣ କରେ ଯାହା ଫଳରେ ତାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ବ୍ରହ୍ମ ନିଷ୍ଠା ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗୁଣବାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ବିରାଟ ସ୍ୱରୂପକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରି ଜଗତରୁ ଅଧର୍ମ, ଅନୀତି, ମାୟା, ଭ୍ରାନ୍ତି, ଦୂରାଚାରୀତା ଓ ପଶୁତା ରୂପକ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ତତ୍ ଶବ୍ଦ ପୁରସ୍କରଣରେ ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଆରାଧନା କରୁ ।

ସବିତୁଃ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥମ ଚରଣର ଦ୍ୱିତୀୟ, ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷରର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ସବିତୁଃ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପନ୍ନ । ଏହା ଶକ୍ତିସଂଗ୍ରହ କରି ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ବିନିଯୋଗ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛି ମାତ୍ର କେଉଁଠି ବି ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଉନାହିଁ ।

ସବିତା, ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅନ୍ୟନାମ ଓ ଏହା ସକଳ ଶକ୍ତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ସକଳ ଜ୍ଞାନର ଉତ୍ସାର ତଥା ବୃହତ୍ ତେଜପୁଞ୍ଜର ଆଧାର । ତିନିବ୍ୟାହୃତି ଶବ୍ଦତ୍ରୟ

ବ୍ୟବହାରରେ ଏହା ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଲା ଯେ ପରମାତ୍ମା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଏବଂ ତାହା ସହିତ ସବିତା ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗରେ ତାଙ୍କୁ ‘ସକଳ ଶକ୍ତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ସକଳ ଜ୍ଞାନର ଭଣ୍ଡାର ତଥା ବୃହତ୍ ତେଜପୁଞ୍ଜର ଆଧାର’ ଆଖ୍ୟା ଦିଆଗଲା । ଫଳରେ ସେ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର, ସକଳ ଜୀବଗଣଙ୍କର ସୃଜନ, ପାଳନ ପୋଷଣ ତଥା ସଂହାର କାରକ ରୂପେ ଜଣାଗଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟହ ନିଜର କୀରଣ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ବିଛାଇ ଦିଅନ୍ତି, ନିଜର ଖେଳନା ପରି ତାକୁ କେତେବେଳେ ପ୍ରଖର ଓ କେତେବେଳେ ଶିତଳ କରି ଦିବସ ଶେଷରେ ସମସ୍ତ କୀରଣକୁ ଏକତ୍ର କରି ନେଇ ଅସ୍ତ ହୋଇ ଯିବାର ଶକ୍ତି ରଖିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ସବିତୁଃ ବା ପରମାତ୍ମା ବା ଦେବୀ ଗାୟତ୍ରୀ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ତଥା ଜୀବଜଗତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ତାକୁ ପାଳନ ପୋଷଣ କରିବା ଓ ଦିବସ ଶେଷରେ ବା ମହାପ୍ରଳୟ ଆରମ୍ଭରେ ସମସ୍ତ ଜୀବଜଗତକୁ ଅନନ୍ତଗର୍ଭରେ ଲୀନ କରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ଜୀବଜଗତ ସୀମିତ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ । ତେଣୁ ମନ୍ତ୍ରରେ ସବିତୁଃ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ସକଳ ଜୀବଗଣଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ମିଳୁଛି ଯେ ସେମାନେ ସେହି ସବିତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହକରନ୍ତୁ କେବଳ ତାର ସଦୁପଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ମାତ୍ର ସଞ୍ଚୟ କରିବାକୁ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଶରୀର, ଅନ୍ତଃକରଣ ତଥା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତ୍ୱ ଇତ୍ୟାଦି ସୀମିତ ଶକ୍ତିପୁଞ୍ଜକୁ ବୃଦ୍ଧିକରି, ଜଗତ କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିସ୍ୱାର୍ଥପର ବିନିଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ସେହି ଶକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରୁ ଶକ୍ତିସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ସବିତୁଃ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରି ଆତ୍ମୋଦ୍ଧାର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ମନୁଷ୍ୟର ତିନି ପ୍ରକାର ଶକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି , ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଶାରୀରିକଶକ୍ତି ଓ ବିଭୀୟଶକ୍ତି , ଅନ୍ତଃକରଣ ଶକ୍ତି ବା ଧୈର୍ଯ୍ୟଶକ୍ତି ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ

(ପ୍ରସ୍ତୁତି ପଥେ)

ଶକ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ଶକ୍ତି ପ୍ରବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ସଦୁପଯୋଗ ହେଲେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତି
ଆପେ ଆପେ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଯିବ ।

- (ସ) ସତ୍ତାବନ୍ତସ୍ତଥା ଶୂରାଃ କ୍ଷତ୍ରୀୟା ଲୋକରକ୍ଷକାଃ
ଅନ୍ୟାୟାସକ୍ତି ସଂଭୂତାନ୍ ଧ୍ୱଂସୟେନ୍ନୁହି ବ୍ୟାପଦା ।
- (ବି) ବିଭଗିନ୍ନାତୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉଚିତାଭାବ ପୂର୍ତ୍ତୟଃ
ନ ତୁ ଶକ୍ତ୍ୟା ନ ଯା କାୟର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ପୋଦ୍ବିତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନମ୍ ।
- (ତୁଃ) ତୁଷାରାଣାଂ ପ୍ରପାତେପି ପ୍ରୟତ୍ନୋ ଧର୍ମ ଆତ୍ମନଃ
ମହିମା ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ ପ୍ରୋକ୍ତୋଽୟୋଃ ଶ୍ରମସ୍ୟହି ।

ସତ୍ତାଧାରୀ ଶୂରବୀର ତଥା ସଂସାର ରକ୍ଷକ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅଶକ୍ତିରୁ
ଉତ୍ସନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଆପଦକୁ ନଷ୍ଟକରେ । କ୍ଷତ୍ରୀୟତ୍ୱର ଏକ ଗୁଣ ଓ ଏହା କୌଣସି
ଜାତି ଓ ବଂଶ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । କ୍ଷତ୍ରୀୟତ୍ୱର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷଣ ହେଲା
ଶୂରତା ଅର୍ଥାତ୍ ପୈତୃକ, ସାହସ, ନିର୍ଭୟତା, ପୁରୁଷାର୍ଥ, ଦୃଢ଼ତା ଓ ପରାକ୍ରମ ଇତ୍ୟାଦି
। ଯାହା ପାଖରେ ଏହି ଲକ୍ଷଣ ବିଦ୍ୟମାନ ସେ ସେହି ଅନୁସାରେ କ୍ଷତ୍ରୀୟ । ଶକ୍ତି ବା
ସତ୍ତା, ପରମାତ୍ମାଙ୍କ କୃପାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏକ ଗୁଣ । ଶକ୍ତି କହିଲେ କେବଳ
ଶାରୀରିକ ବଳ ନୁହେଁ ଏହା ଜ୍ଞାନବଳ, ମାନସୀକବଳ, ବୌଦ୍ଧିକ ବଳ, ତପବଳ
ଇତ୍ୟାଦିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଏହି ଶବ୍ଦ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ
କ୍ଷତ୍ରୀୟତ୍ୱର ବା ଶକ୍ତିର ତଥା ବଳର ଅଧିକାରି ହେଉ ଓ ଏହି ଶକ୍ତି ତଥା ବଳ ର
ସଦୁପଯୋଗ କରୁ । ତା ଅର୍ଥ ଜ୍ଞାନ ବଳ, ଶାରୀରିକବଳ, ବୁଦ୍ଧିବଳ ଓ ତପବଳ
ଇତ୍ୟାଦିରେ ବଳୀୟାନ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ତାର ଶାରୀରିକ ପ୍ରତିଭା, ତେଜ, ସାମର୍ଥ୍ୟ
, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ପୁରୁଷାର୍ଥ ଓ ସତ୍ତା ପ୍ରଭୃତି ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ନିର୍ବଳକୁ ରକ୍ଷାକରୁ,

ସେମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ କରୁ ତଥା ନିଜର ଜୀବନ ମୋହ ତ୍ୟାଗକରି ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅନାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଘର୍ଷ କରି ତାର ବିନାଶ କରୁ ।

ଜୀବନର ଅନ୍ୟନାମ ସଂଗ୍ରାମ । ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅପରିମିତ ବିରୋଧି ତତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସଂସାର ଏପରି ଏକ ସ୍ଥଳ ଯେଉଁଠି ନିର୍ବଳ ଉପରେ ସବଳର ଆକ୍ରମଣ, ସାଂସାରୀକ ସମସ୍ତ କଠିନତା ବା ବିପରିତ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା, ନିର୍ବଳ ଶରୀର ଉପରେ ଯାବତୀୟ ରୋଗ,ଶୋକ,ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଆସିଯିବା,ଆର୍ଥୀକ ବଳଶାଳୀ ମନୁଷ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗ୍ରାମ ପ୍ରାୟ ଅହରହ ଚାଲୁ ରହିଛି । ଏଥିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଦୁପଯୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ଯାହା ଫଳରେ ସେ ନିଜକୁ ତଥା ନିର୍ବଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ କରିପାରିବ । ଅନେକ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସର୍ବଦା ନିଜକୁ ନିର୍ବଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଏକ ଶକ୍ତି ନିର୍ଭର ଅଛି ଯାହାକୁ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ସଂଗ୍ରହ କରି ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକମସ୍ତି ଚିତ୍ତଶକ୍ତିର୍ଜୀବ ଶକ୍ତିସ୍ବରୂପିଣୀ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ମଧ୍ୟରେ ଚୈତନ୍ୟଶକ୍ତିର ଏପରି ଏକ ନିର୍ଭର ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି, କେବଳ ତାକୁ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ବା ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ପାରିବ କେବଳ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ଶରଣାପନ୍ନ ହୋଇ ଓ ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ।

ଧନ ସଂଗ୍ରହ ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତିର ଆଉ ଏକ ଅଙ୍ଗ । ଧନ ସଂଗ୍ରହ କେବଳ ଉଚିତ ଅଭାବ ପୂରଣପାଇଁ ହେବା ଉଚିତ । ଧନର ଆଧିକ୍ୟ ହେତୁ ଅହଂକାର କରିବା ଓ ତାର ଅସବ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା କେବେ ବି ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଧନ ସଂଗ୍ରହର ଉଚିତ ଉପାୟ ହେଉଛି ଯେଉଁଠି କେବଳ ଶାରୀରିକ ତଥା ମାନସିକ ଶ୍ରମ ବିନିଯୋଗ ହୋଇଥିବ, ଅନ୍ୟର ଅଧିକାର ଅପହରଣ ହୋଇ ନ ଥିବ, ଚୋରୀ ଛଳ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଅନ୍ୟାୟ ବା ପ୍ରଭାବର ପ୍ରୟୋଗ ଜନିତ ହୋଇ ନ ଥିବ ଓ ସମାଜ ତଥା ଦେଶର ଅହିତ ସାଧନ ଜନିତ ହୋଇ ନ ଥିବ । ଏପରି ଭାବରେ ଉପାର୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ଧନ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ସାଧନ କରିଥାଏ । ଯେପରି ଧନ ସଂଗ୍ରହର ଐତିହ୍ୟ ଉପରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବାପାଇଁ କୁହାଗଲା ସେପରି ତାର ବିନିଯୋଗ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ । ଶରୀର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଆତ୍ମାର ବିକାଶ ପାଇଁ ତଥା ସାଂସାରୀକ ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ପୂରଣ କରିବାପାଇଁ ଉପାର୍ଜିତ ଧନର ବିନିଯୋଗ ହେବା ଉଚିତ । ନିଜର ଧନବତ୍ତା ପ୍ରଦର୍ଶନପାଇଁ ଅଥବା ନିଜର ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାପାଇଁ ଉପାର୍ଜିତ ଧନର ଅପବ୍ୟୟ କରିବା, ନିଜର ଅବନତି, ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଅନେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଧନ ସଂଗ୍ରହରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି କେବଳ ନିଜର ଧନବତ୍ତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଓ ସାତପୁରୁଷ ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ । ସେମାନେ ଜାଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରପୁରୁଷ ବିନାଶ୍ରମରେ ଦୌଳତର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ, ଆଳସୀ ଅପବ୍ୟୟୀ ଓ ସମସ୍ତ କୁସଂସ୍କାରର ଶୀକାର ହୋଇଯିବେ ବୋଲି । କାରଣ ସେମାନେ ବିନାଶ୍ରମରେ ଉପାର୍ଜିତ ଧନର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବାକୁ ସୁଖ ମଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପ୍ରକୃତରେ ପରମାତ୍ମା ଜୀବଜଗତର ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖିରେ ରଖି ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ପରମାତ୍ମା ସମବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବାରୁ, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି , ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ସୃଷ୍ଟି ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ଉପଭୋଗ କରିବାର ସମାନ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଜଣେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରେ ସେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ତ ପୂରଣ କରିପାରେ ଏବଂ ବଳକା ପଦାର୍ଥ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ କରିଥାଏ । ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ସିଏ ଅଧିକ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିଛି କେବଳ ଅନ୍ୟର ଅଧିକାରର କିଛି ଅଂଶ ଅପହରଣ କରି ବା ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଅଯଥା ପ୍ରଭାବ ପକାଇ । ଅନ୍ୟର ଅଧିକାରରେ ଥିବା ପଦାର୍ଥକୁ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଲୁଚ୍ ନ କଲେ ଜଣେ କେବେ ବି ଅପଯ୍ୟାୟ ଧନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଜଣେ ଆବଶ୍ୟକତା ଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଫଳରେ ଅନ୍ୟଜଣଙ୍କର ଅଭାବ ଅନାଟନ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ନିଶ୍ଚୟ । ଯେପରି ଶକ୍ତି ବା ବଳର ଅପଚୟ ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଏକ ରୂପରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୁଏ , ସେହିପରି ଧନ ବା ପଦାର୍ଥ ଜଣକ ପାଖରୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ପାଖରେ ଗଚ୍ଛିତ ହୋଇଯାଏ ଫଳରେ ଜଣେ ଅପଯ୍ୟାୟ ଧନର ଅଧିକାରୀ ତ ଆଉଜଣେ ଅଭାବ ଅନାଟନରେ ଅସବୁଲୀତ ହେଉଥାଏ । ଅନ୍ୟର ଅଧିକାରକୁ ଲୁଚ୍ ବା ଅପହରଣ କରିବା କେବଳ ଚୋରୀ, ଛଳ କପଟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟରେ ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଆଜିକାଲିର ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ, ଯେ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ଧନ ସଂଗ୍ରହର ଔଚିତ୍ୟତାକୁ ଭୁଲି ଗଲେଣି । ଧନସଂଗ୍ରହ ଓ ସଞ୍ଚୟ କରିବାରେ ସେମାନେ ଅନ୍ଧ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଗଲେଣି । ଧନ ସଞ୍ଚୟ , ତାର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣର ଦାୟିତ୍ବ, ଚୋରୀ, ଡକ୍ସରୀ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଚିନ୍ତା ଓ ତତ୍ତ୍ଵଜନିତ ନିଦ୍ରାହିନତା ଆଦି କାରଣରୁ

ମନୁଷ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିଥାଏ । ଏହିସବୁ ମାନସିକ ବିକାର ଓ
ବିପତ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଧନ ସଞ୍ଚୟ ମନୋଭାବକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରୁନାହିଁ କି ତା
ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବତ୍ ଗୀତାରେ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି . . . . .

ସ୍ତେୟଂ ହିଂସାନୃତଂ ଦମ୍ଭ କାମଃ କ୍ରୋଧଃ ସ୍ତ୍ବଭୋ ମଦଃ
ଭେଦୋଃ ବୈରମବିଶ୍ୱାସଃ ସମ୍ପର୍କା ବ୍ୟସନାନି ଚ
ଏତେ ପଞ୍ଚଦଶାନର୍ଥା ହ୍ୟର୍ଥାମୁକ୍ତା ମତା ନୃଣାମ୍
ତସ୍ମାଦନର୍ଥମର୍ଥାଶ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟୋଽର୍ଥା ଦୂରତସ୍ତ୍ୟଜେତ୍

ତା ଅର୍ଥ ଧନ ଜନିତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଜୀବନରେ ପନ୍ଦର ପ୍ରକାର ଅନର୍ଥର
ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସେଗୁଡିକ ହେଲା ଚୋରୀ, ହିଂସା, ଦମ୍ଭ,
ମିଥ୍ୟା, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଗର୍ବ, ମଦ, ଭେଦବୁଦ୍ଧି, ବୈରତ୍ୱ,
ଅବିଶ୍ୱାସ, ସମ୍ପର୍କ, ଲମ୍ପଟତା, କୁଆ ଓ ଶରାବୀ ଇତ୍ୟାଦି । ତେଣୁ ଜଗତର
କଲ୍ୟାଣକାରୀ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନିଜର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ପୂରଣପାଇଁ ଯେତିକି ଧନର
ଆବଶ୍ୟକ ତା ଠାରୁ ଅଧିକ ଧନ ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ଯେ ତା ପାଖରେ ନିଜର ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ରୁପକ
ଯେଉଁ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ରହିଛି ତାହା ତ୍ରିଲୋକର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପଦ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି
ମୂଲ୍ୟବାନ । ତେଣୁ ଆମର ପ୍ରକୃତ ଧନ ହେଉଛି ଆତ୍ମାର ଉନ୍ନତି । ତେଣୁ ଆତ୍ମାର
ସଦ୍ଗତି ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ରହିବା ପ୍ରକୃତରେ ଧନସଂଗ୍ରହ ଓ ଆତ୍ମାର ପ୍ରେରଣାରେ

ଜଗତର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ଠିକ୍ ଭାବେ ବହନ କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ଉପାର୍ଜିତ ଧନର ସଦୁପଯୋଗ । ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ପ୍ରାପ୍ତ ଧନର ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣ ନକରି ପାର୍ଥିବ ଅପ୍ରାପ୍ତ ଧନ ପ୍ରତି ଅଯଥା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଛି । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ପଦ ହିଁ ଶରୀର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଆତ୍ମା । ଏମାନଙ୍କର ବିକାଶ ପାଇଁ ତଥା ସାଂସାରିକ ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ପୂରଣ କରିବାପାଇଁ ଉପାର୍ଜିତ ଧନର ବିନିଯୋଗ କରିପାରିବାର ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଚିତ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଆପଦଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ତାର ସମ୍ବୃଦ୍ଧିମାନ ହେବାକୁ ସତ୍ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିବା, ଆତ୍ମାର ଧର୍ମ । ସତ୍ ପ୍ରୟତ୍ନର ମହିମା ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅପାର । ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ଆପଦ, ବିପଦ, ବିପରିତ ପରିସ୍ଥିତି, କଷ୍ଟ, ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଏହିପରି ଅନେକ କଷ୍ଟଦାୟୀ ପରିସ୍ଥିତି ଆସିଥାଏ । ଯେପରି କାଳ ଓ ଦିନ, କାଳଚକ୍ରର ଦୁଇ ପହିଆ ସେହିପରି ସମ୍ପଦ ବିପଦ ଓ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଜୀବନ ରଥର ଦୁଇ ଚକ । ଏହି ଦୁଇ ଚକ ନଥିଲେ ରଥ ଚାଲିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହି ଦୁଇ ସ୍ଥିତିରେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ଉଦାର ରହିବା ଉଚିତ । ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡିବା ବା ସୁଖରେ ଉତ୍ସୁକ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆଶା ବୈତରଣୀ ନଦୀର ସ୍ରୋତ ସର୍ବଦା ବହି ଚାଲିଥାଏ । ଆଶାରେ କୁଠାରାଘାତ ହେଲେ , ମନରେ ନିରାଶା, ଭୟ, ଚିନ୍ତା ଓ କ୍ରୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସ୍ଥିତିରେ, ମସ୍ତିଷ୍କ ସମ୍ବୁଦ୍ଧିତ ରଖିବା ଉଚିତ । ଧୈର୍ଯ୍ୟରେ ସ୍ଥିର ରହି ବୁଦ୍ଧିମତା ଓ ଶାନ୍ତିରେ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ବୃଦ୍ଧାନ ହେବାପାଇଁ ଯତ୍ନବାନ ହେବା ଉଚିତ । ଏହା ହିଁ **ଧୈର୍ଯ୍ୟଶକ୍ତି** । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଆପଦ ବିପଦ ଆସେ ଓ ଏହା ଆମର ବିବେକ ଓ ପୁରୁଷାର୍ଥ ପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ପରୀକ୍ଷା । ଯିଏ ଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ତାହାର ଗଳାରେ କାର୍ତ୍ତି ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଜୟମାଳା ଲମ୍ବିଥାଏ । ଯେ, ସକଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶାନ୍ତ ରହେ ଜୀବନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ସବୁପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦର

(ପ୍ରସ୍ତୁତି ପଥେ)

ଅଭିନୟ କରିପାରେ, ତାର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଥିର ଥିବାର ମନେ କରାଯାଏ । ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ସେ ଭୂତକାଳରୁ ଅଭିଜ୍ଞତା, ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରୁ ସଜାଗତା ଶୀକ୍ଷାକରି , ଭବିଷ୍ୟତ କାଳ ପ୍ରତି ନିର୍ଭୟ ରହୁ । ସକଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜୀବନର ସକଳ ଆପଦ ବିପଦକୁ ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ଗୁରୁ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । କାରଣ ଏହା ସମୟତକ୍ତରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅନେକ ଅନୁଭବ, ଗୁଣ ଓ ସହନଶକ୍ତିର ପରିଭାଷା ଶିଖାଇଥାଏ । ରାତ୍ରୀପରେ ଦିନ ଆସିଲାପରି ଆପଦବିପଦ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ , କେତେବେଳେ ଅପସରି ଯିବ ଜଣାପଡିବ ନାହିଁ ।

ପୁନଃ ଜୀବନରେ ସର୍ବଦା ସମ୍ପଦ ଅନୁକୂଳତା ରହିବା ଅନୁଚିତ, କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଧିରେ ଧିରେ ଅଳସୁଆ ଓ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଜୀବନର ଉନ୍ନତି ଓ ମହତାକାଂକ୍ଷାମାର୍ଗ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଯେପରି ରାତ୍ରୀର ଅନ୍ଧକାର ନଥିଲେ ଦିନର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟକୁ ଆସିପାରେ ନାହିଁ ସେହିପରି ସମ୍ପଦ ଅନୁକୂଳତାର ମଧୁରତା ସେତିକିବେଳେ ଅନୁଭବ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ସେ ସମ୍ପଦ ପ୍ରତିକୂଳତାର କରୁତା ଆସ୍ବାଦ କରି ସାରିଥାଏ । ତେଣୁ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରର ସବିତ୍ରଃ ଶବ୍ଦ, ଜୀବନର ଆପଦ, ବିପଦ, ବିପରୀତ ପରିସ୍ଥିତି, କଷ୍ଟ, ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଏହିପରି ସକଳ କଷ୍ଟଦାୟୀ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଦାନ ମନେକରି ଧୈର୍ଯ୍ୟଶକ୍ତିର ସଦୁପଯୋଗ କରି ତାହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଉଚିତ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଶରୀର, ଅନ୍ତଃକରଣ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମାକତା ଆଦି ଶକ୍ତିତ୍ରୟ ସବିତା ରୂପକ ଶକ୍ତିକୁ ମାତାଙ୍କ ଶକ୍ତି ନିର୍ଝରରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜଗତ କଲ୍ୟାଣାର୍ଥେ ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରରେ ସବିତା ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ । ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସବିତା ରୂପକ ଶକ୍ତି ନିର୍ଝରରୁ ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଓ

ଜଗତ କଲ୍ୟାଣାର୍ଥେ ସତ୍ ବିନିଯୋଗ କରିବା ହିଁ ଏହି ସବିତା ଶବ୍ଦ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । ଏହାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଉଚିତ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଜୀବନ ଧାରଣ ପଦ୍ଧତି ତଦନୁସାରେ ସୁଗମ କରିବା ଉଚିତ ।

ବରେଣ୍ୟଂ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ତ୍ରିଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରେଷ୍ଠତାର ପରିଚାୟକ । ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମ ରୂପି ଗାୟତ୍ରୀ ମାତା ତ୍ରିଲୋକ ତଥା ସକଳ ଚରାଚରା ବ୍ୟାପ୍ତ , ସକଳ ଶକ୍ତିର ନିର୍ଝର, ସକଳ ଜ୍ଞାନର ଭଣ୍ଡାର ଓ ସମଗ୍ର ଜଗତର ସୃଜନ ପାଳନ ଓ ସଂହାର କର୍ତ୍ତା ସେ ଅବଶ୍ୟ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେହି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶକ୍ତି ନିର୍ଝର, ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର ଓ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ତେଜପୁଞ୍ଜ, ଗାୟତ୍ରୀମାତା ହିଁ ବନ୍ୟ, ବରେଣ୍ୟ, ପ୍ରାର୍ଥନୀୟ ଓ ନିବେଦନ ସମର୍ପଣ କରିବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବୀ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ବରେଣ୍ୟଂ ଶବ୍ଦ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠତାର ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ଅନୁରୂପ, ଗାୟତ୍ରୀ ଯୁଗ ନିର୍ମାଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ , ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଶ୍ଳୋକ ଉଦ୍ଧାର କରି ମନୁଷ୍ୟ-ନିର୍ମାତାର ପ୍ରତୀକ ନାରୀକୁ ବରେଣ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ବରେଣ୍ୟ ଶବ୍ଦ ନାରୀର ମହାନତା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେବା ସହିତ ନାରୀକୁ ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାକରି ପ୍ରକୃତି ଅନୁକୂଳ ଜୀବନ ବିତାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି ।

(ବ) ବଦ ନାରୀ ବିନା କୋଃନେମା ନିର୍ମାତା ମନୁ ସତ୍ତତେ
ମହତ୍ଵଂ ରତନା ଶକ୍ତେଃ ସ୍ଵସ୍ୟାଃ ନାର୍ଯ୍ୟାହିଞ୍ଜାୟତଂ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ନାରୀ ବିନା ମନୁଷ୍ୟ ରଚନା କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ତେଣୁ ନାରୀ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ନିର୍ମାତା । ତେଣୁ ନାରୀ ନିଜ ଶକ୍ତିର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ‘ମାତା ପିତାଙ୍କ ସ୍ମୃତରୁ ପୁତ୍ର ହୁଏ ସୁଖି’ । ତା ଅର୍ଥ ସଂଯମୀ ମାତା ପିତା ସୁସମୟରେ ମିଳିତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ଜୀବସତ୍ତାକୁ ମାତା ଗର୍ଭରେ ଧାରଣ କରନ୍ତି ଓ ଜନ୍ମ ଦିଅନ୍ତି । ନଅ ମାସ ଦଶ ଦିନ ଗର୍ଭରେ ଧାରଣ କରି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ଦେଇଦେଲେ ମାତାର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଜଣେ ସଂଯମୀ ନାରୀର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ତାର ବୈବାହୀକ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବା ଦିନଠାରୁ । ପ୍ରଥମେ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରତି , ତାପରେ ସନ୍ତାନ ପ୍ରତି, ତା ସହିତ ପରିବାର ପ୍ରତି ଓ ଶେଷରେ ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ତାର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ରହିଛି । ଏହି ସବୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ସେ ଜୀବନରେ ସକଳ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିଥାଏ । ପ୍ରଥମରୁ ସୁସନ୍ତାନ ଲାଭପାଇଁ ସଂଯମ ରକ୍ଷାକରି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରେ । ଯେହେତୁ ସନ୍ତାନର ରକ୍ତ ମାଂସ ସମସ୍ତ ଅବୟବ ଗୁଣ ସ୍ୱଭାବ, ସଂସ୍କାର, ଆଧ୍ୟାତ୍ମୀକତା ଓ ବିଚାରଧାରା, ନାରୀର ସ୍ୱସ୍ଥତା ପ୍ରତିଭା, ଗୁଣ, ସ୍ୱଭାବ, ସଂସ୍କାର, ଅନୁଭୂତି ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରିବେଶ ଇତ୍ୟାଦିରୁ ସଞ୍ଚାରଲାଭ କରିଥାଏ, ତେଣୁ ଯେତେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ତଥା ଦୁଃଖ ଆସିଲେ ବି ସନ୍ତାନକାମୀ ନାରୀ ନିଜେ ଉପରୋକ୍ତ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଛାଇ ନ ଥାଏ । ନାରୀ ଯଦି ଅସ୍ୱସ୍ଥ, ଅବିକସିତ, ଅଶାନ୍ତିତ, କୁସଂସ୍କାରୀ ଓ ସଂକୁଚିତ ପରିବେଶରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିବ ତେବେ ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପ ହେବ । ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟଜାତି ଉନ୍ନତ ହେବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ନାରୀକୁ ସାମାଜିକ, ମାନସୀକ, ବୌଦ୍ଧିକ, ଶାରୀରିକ ତଥା ଆର୍ଥୀକ ସ୍ତରରେ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୁବିକସିତ କରିବାକୁ ହେବ; ତେବେ

ସନ୍ତାନର ସବଳତା, ସକ୍ଷମତା, ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ସଦ୍‌ଗୁଣ ବିଚକ୍ଷଣତା ଓ ମହାନତା ଆଦି ସଂସ୍କାର ବିକସିତ ହୋଇପାରିବ ଓ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ସନ୍ତାନ ଏ ଯୁଗକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ନିର୍ମାଣ କରି ପାରିବ । ଏହି ମନୁଷ୍ୟ ମାତୃଗର୍ଭରେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପରି କେତେ ମାତ୍ରାରେ ଏସବୁ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଭୂମିଷ୍ଠ ପରେ ମାତା ତାର ରହିଯାଇଥିବା ଗୁଣ ଓ ସ୍ୱଭାବଗତ ଅଭାବ ପୁରଣ କରିଦିଏ ଯା ଫଳରେ ସେ ଏକ ସୁବିକସିତ ନର ବା ନାରୀ ଭାବେ ନିଜର ସଂସାର ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ । ଆଗ କାଳରେ ଗୃହର ଅଭିଭାବକ ମାନେ ବିବାହାଦି କ୍ରିୟାରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅର ପିତୃମାତୃ , ପିତୃବଂଶ ଓ ମାତୃବଂଶର ପରମ୍ପରା, ସ୍ୱଭାବ, ଆଭିଜାତ୍ୟ , ଶିକ୍ଷା ତଥା ହୃଦୟର ବିଶାଳତା ଆକଳନ କରୁଥିଲେ, ଏହାର କାରଣ ଥିଲା ପୁଅ ଓ ଝିଅ ପାରିବାରୀକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଯୋଗୀ ତ ହୋଇ ପାରିବେ ଏବଂ ସବଳତା, ସକ୍ଷମତା, ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ସଦ୍‌ଗୁଣ ବିଚକ୍ଷଣତା ଓ ମହାନତା ଆଦି ସଂସ୍କାରରେ ବିକସିତ ହୋଇ ନିଜର ତଥା ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରିପାରିବେ । ଏହା ହିଁ ନାରୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠତାର ପରିଚାୟକ ।

ମାତ୍ର ଅଧୁନା ସାମାଜିକ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଯେଉଁଠି ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ଏକ ସଂସ୍କାରୀ ତଥା ସୁବିକସିତ ନାରୀର ଆବିର୍ଭାବ ହେଉଛି ସେଠି ପରିବାର ଆନନ୍ଦ ଭଲ୍ଲସରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଛି ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଜଣେ ସଂସ୍କାରୀ ତଥା ସୁବିକସିତ ନାରୀର ଅଭାବରେ, ପରିବାର କଳହ ଝଗଡ଼ାରେ ଅଶାନ୍ତ ରହି ଅବିଶ୍ୱାସୀତାରେ ଅତୀକ୍ଷ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ସାଧାରଣତଃ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ସଂସ୍କାର ଓ କୁସଂସ୍କାର ଭିତ୍ତିରେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ମତପାର୍ଥକ୍ୟ ଗଢ଼ିଉଠୁଛି ଓ ପରିଶାମରେ ତାହା ଭୟଙ୍କର ରୂପ ନେଉଛି । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ । ଅତଃ ନାରୀ ଓ ପୁରୁଷ

ଦୃଢ଼ ବିଚାରଧାରାରେ ସମାନତା ଆସିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯେହେତୁ ନାରୀ ବିବାହ ପରେ ସ୍ବାମୀଗୃହରେ ରହେ ତେଣୁ ସେ ପତିଗୃହର ପରମ୍ପରା, ସଂସ୍କାର, ମାନ୍ୟତା ଅନୁରୂପ ନିଜକୁ ଗଠନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯଦି ନାରୀ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କାରରେ ଉଦ୍ଭୁଜି ଥାଏ ତେବେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର କରି ଉପଯୁକ୍ତ ବୁଝାମଣାରେ କିଛି ବି ପାରିବାରୀକ ପରମ୍ପରାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିପାରେ ଯେପରି ତାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସାମାଜିକ, ମାନସିକ, ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ଶାରୀରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଳୀୟାନ ହୋଇପାରିବ । ତେଣୁ ନାରୀ ଯେଉଁ ସଂସ୍କାର ନେଇ ଆସିଥାଉ ନା କାହିଁକି ତାକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିଜର ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟିକରି ନିଜର ସ୍ବଭାବ, ଚରିତ୍ର, ଗୁଣ ଓ ନିଜର ପାରିବାରୀକ ସହାବସ୍ଥାନ, ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟ ମାନଙ୍କ ସହିତ ପରସ୍ପର ବୁଝାମଣାର ଭିତ୍ତି ତିଆରି କରିବା ଉଚିତ । ଏସବୁ କରିବାପାଇଁ ନାରୀକୁ ସ୍ବାଧୀନତା ମିଳିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର ଯେଣେ ତେଣେ ବୁଲିବା, ମନକୁ ଯାହା ଆସିଲା କରିବା, ନିଜ କୌଳୀକ ପରମ୍ପରାକୁ ଭୁଲି ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର ନ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଅନୁକରଣ କରିବା, ସ୍ବାମୀ ସହିତ ବୁଝାମଣା ନକରି ଯାହା ମନକୁ ଆସିଲା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ନାରୀ ସ୍ବାଧୀନତା କୁହା ଯାଇ ନ ପାରେ; କାରଣ ଏସବୁ କର୍ମ ନିଜର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଉପରେ ନିଶ୍ଚିତ କୁପ୍ରଭାବ ପକାଇବ । ଗୀତାରେ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି

ନାହିଁ ପାର୍ଥ ମୋହପାଇଁ କରଣୀୟ ତିନିଲୋକରେ କିଞ୍ଚିତ

ଅପ୍ରାପ୍ତ ଅଥବା ପ୍ରାପ୍ୟ ନାହିଁକିଛି ତଥାପି କର୍ମେ ପ୍ରବୃତ୍ତ । ୩-୨୨

ଯଦି ମୁଁ ନ ହେବି ଯୁକ୍ତ ଇହଲୋକେ କର୍ମେ ହୋଇ ଅନାସକ୍ତ

ମୋ ପରା ଅନସରଣେ ଲୋକମାନେ ହେ ପାର୍ଥ ହେବେ ପ୍ରବୃତ୍ତ । ୩-୨୩

ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହି ଯେ ,ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ନୁହେଁ କି ଅପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ କିଛି ନାହିଁ , ତେଣୁ ସେ ଯଦି ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ନକରନ୍ତି ତେବେ ଜୀବଗଣ ତାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରି କିଛି କର୍ମ କରିବେ ନାହିଁ ଓ ଶେଷରେ ଜଗତ ସ୍ଥାଣୁ ପାଲଟିଯିବ । ଅତଃ ନାରୀ ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ ସେ ଯାହା ବି କରିବ ତାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସନ୍ତାନ ତାହା ହିଁ ଅନୁକରଣ କରିବ । ତେଣୁ ତାକୁ ମହାନତାର ଉପର ସୀମାରେ ରହିବାକୁ ହେବ । ଏହା ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ବରେଣ୍ୟ ଶବ୍ଦର ପ୍ରେରଣା ।

(ରେ) ରେ ରେବ ନିର୍ମଳା ନାରୀ ପୂଜନୀୟା ସଭା ସଦା

ଯତୋ ହି ସୈବ ଲୋକୋଽସ୍ମିନ୍ ସାକ୍ଷୀଲୁକ୍ଷ୍ମୀ ମତା ବୁଦ୍ଧିଃ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ନାରୀ ସଦୈବ ନଦୀ ପରି ନିର୍ମଳ ଓ ସେ ପୂଜନୀୟ କାରଣ ତାକୁ ପବିତ୍ରମାନେ ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ଗଣନା କରନ୍ତି । ଭଗବାନ ନାରୀକୁ ସାଧାରଣତଃ ନିର୍ମଳ ହୃଦୟ ଦେଇଥାନ୍ତି ମାତ୍ର କୁହ୍ନିଆର ତଥା ଦୁଷ୍ଟ ସଙ୍ଗ ପ୍ରଭାବରୁ ତାର ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧିରେ ବିକାର ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ । ଯଦି ଏ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରିବ ତେବେ ନାରୀ ପୁଣି ନିର୍ମଳ ହୃଦୟା ହୋଇ ପାରିବ ।

ନାରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅବତାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଅଛି ଯେଉଁ ଗୃହରେ ନାରୀର ସମ୍ମାନ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ସେଠାରେ ସର୍ବ ଦେବା ଦେବୀ ରହିଥାନ୍ତି ତା ଅର୍ଥ ସେ ଗୃହରେ ସକଳ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ ନାରୀର ଆଦର ଓ ଯତ୍ନନେବା ,ତାକୁ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ଓ ସୁଶିକ୍ଷିତ କରିବା, ତାକୁ ସର୍ବଦା ସ୍ବସ୍ଥ ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରଖିବା ପୁରୁଷର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ବ । ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା ପରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗରେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଉ ଏକ ଅବସ୍ଥା ଅଛି ତାହା ଗୃହସ୍ଥ ଆବସ୍ଥା । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ନାରୀ ଓ

ପୁରୁଷ ବୈବାହୀକ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧହୋଇ , ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ଉତ୍ସାରରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଶକ୍ତି ବଳରେ , ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ସୁଖ ଦୁଃଖ, ଆପଦ ବିପଦ, ଅନୁକୁଳ ବା ପ୍ରତିକୁଳ ପରିବେଶ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ପ୍ରେମ, ଆନନ୍ଦ ନିରାନ୍ଦ, ରୋଗ ଶୋକ ଭୟ ଭ୍ରାନ୍ତି ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖିନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏ ସବୁଥିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସହଯୋଗ ଦେଇଥାଏ ପତ୍ନୀ ବା ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ । ପତ୍ନୀକୁ ସାଧାରଣତଃ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ଓ ଧର୍ମପତ୍ନୀ କହନ୍ତି । ଏହା ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳନ ଓ ଆର୍ଥିକ ଭାବ ବୋଧକ । ପତ୍ନୀ ଏହି ଦୁଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହାୟକ ହୁଏ ବୋଲି ସେ ପୁରୁଷର ଅଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ଅଟେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପତି ପତ୍ନୀ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିଷ୍ପପଟ ଓ ଅନାବିଳ ପ୍ରେମଭାବ ସ୍ୱତଃ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ପ୍ରେମ ଭାବରେ ପୁଷ୍ପ ହୋଇ ଉଭୟେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଭଗବତ୍ ପ୍ରେମରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇଯାନ୍ତି । ତେଣୁ ନାରୀ ବା ପତ୍ନୀ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ, ସୁଶୀକ୍ଷିତା , ଦୟା, କ୍ଷମା, ପ୍ରେମ ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନା, ସହନଶୀଳା, ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନା, ସେବା ପରାୟଣା, ଗୁରୁଜନ ଭକ୍ତି ତଥା ଇଶ୍ୱର ବିସ୍ୱାସୀ, ନିଷ୍ପପଟ ଓ ସରଳ ହୃଦୟା, ବିଶ୍ୱାସତା ଓ ପରାମର୍ଶ ପରାୟଣା ହୋଇ ସ୍ୱାମୀର ପରିପୁରକ ହେବାର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ଉଚିତ । ଏହି ହେଉଛି ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ନାରୀ ଏଥିପାଇଁ ସବୁଠାରେ ବରେଣ୍ୟ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ବରେଣ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଏହା ହିଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି ।

ଏହି ଶବ୍ଦର ଆଉ ଏକ ପରିଚୟ ହେଲା ପ୍ରକୃତିକୁ ଅନୁକରଣ କରିବା ।

(ଶ୍ୟଂ) ନ୍ୟସ୍ୟନ୍ତେ ଯେ ନରାଃ ପାଦାନ ପ୍ରକୃତ୍ୟାଜ୍ଞାନୁସାରତଃ

ସ୍ୱପ୍ନାଃ ସନ୍ତୁଷ୍ଟା ତେ ନୂନଂ ରୋଗମୁକ୍ତାଃ ଭବନ୍ତିହି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ନର ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ନିଜର ଆହାର ବିହାର କରେ ସେ ସର୍ବଦା ରୋଗମୁକ୍ତ ରହେ ଓ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ଯାପନ କରେ । ଶରୀର ସ୍ୱସ୍ଥ

ରଖିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାକୃତିକ ଆହାର ବିହାର ସହିତ ପ୍ରାକୃତିକ ରିତିରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁହେବ । କାରଣ ଅପ୍ରାକୃତିକ ତଥା ଅସ୍ବାଭାବିକ ଆତ୍ମରପ୍ରିୟ ଜୀବନରେ ରୋଗ ଶୋକ ଆସେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଅସ୍ଥାୟୀ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ବେଦ କହିଛନ୍ତି ଯେ କାମ କରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଶତାୟୁ ହେବାକୁ କାମନା କରିବା ଉଚିତ । ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ବାତ ପିତ୍ତ କଫ ଏହି ତିନୋଟିର ନ୍ୟୁନାଧିକ୍ୟ ଜନିତ ରୋଗ ଆସିଥାଏ । ଏହି ନ୍ୟୁନାଧିକ୍ୟ ଆସିଥାଏ ଶରୀରରେ ପ୍ରାକୃତିକ ତତ୍ତ୍ୱର ଅସନ୍ତୁଳନ ହେତୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଆହାର ବିହାରର ପରିଣାମ । ଆମେ ସର୍ବଦା ପ୍ରକୃତିକୁ ଅନୁସରଣ ନକରି ରୋଗକୁ ଡାକିଆଣୁଛୁ ଓ ସେହି ରୋଗର ଉପସମ ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଜଡ଼ୀବୁଟି ଔଷଧର ସାହାଯ୍ୟ ନେଉଛୁ ।

ଯେଉଁ ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱରେ ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାର ତଥା ଭୂପୃଷ୍ଠକୁ ଆସିପାରିଛି ତାହା ଏହି ସଂସାରର ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାକୃତିକ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରଭାବ ସେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରେ ।

ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରଥମ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ମାଟି ବା କ୍ଷିତି । ମାଟି ହିଁ ଅନେକ ଚର୍ମରୋଗ ଓ ଶରୀରର ବିଷାକ୍ତ ଦୂର କରିଥାଏ ବୋଲି ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ମତ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଅଶୁଦ୍ଧ ହାତ ସଫା କରିବାପାଇଁ ମାଟି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । କେହି କେହି କହିପାରନ୍ତି ଯେ ଯେତେବେଳେ ମାଟି ସଫା କରିବାକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ରାସାୟନୀକ ଗୁଣମାନର ପଦାର୍ଥ ଅଭାବଥିଲା । ମାତ୍ର ବିଚାର କରିବା ଦରକାର ଯେ ମାଟି ପାତ୍ରରେ ତିଆରି ଖାଦ୍ୟ ସକଳ ଖାଦ୍ୟଗୁଣ ରଖି ପାରୁଥିଲା । ମାଟିରେ ତିଆରି ଘର ସୁନ୍ଦର୍ ଋସାୟନୀକ ବିକାରଣରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସେହିପରି ଅଗ୍ନି ତେଜ ଦ୍ୱାରା ସକଳ ଜୀବ ତଥା

ବୃକ୍ଷଲତା ଉଦ୍ଭବ ହୋଇ ବିକସିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେହି ଅଗ୍ନି ତେଜର ଅଭାବରେ ଜୀବନ ଅନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ନି ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରତୀକ । ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାର ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତେଜ ମିଳିଲେ ଜୀବ ଯନ୍ତ୍ର ସବୁ ନିରୋଗ ଓ ସ୍ୱସ୍ଥ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଜୀବଜଗତର ଆତ୍ମା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରାଚିନ କାଳରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେବତା ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ବିଭିନ୍ନ ପୂଜାର ବିଧି ବିଧାନ ଚଳି ଆସିଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କାରଣ ବା ତେଜଦ୍ୱାରା ଅନେକ ରୋଗର ନାଶ ହେଉଥିବାରୁ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାତଃକାଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ଅନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ଅପେକ୍ଷା ଜଳ ବା ଅପ୍ ତତ୍ତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ । ଏହା ଶରୀରରେ କମ୍ ହୋଇଗଲେ ଦେହ ଅବଶ ହୁଏ, ନାଡ଼ୀ ଅଚଳ ହେବାକୁ ଲାଗେ ଯାହାକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଡିହାଇଡ୍ରେସନ ହୋଇଗଲା ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱ ଜୀବ ଜଗତପାଇଁ ସର୍ବାଦୌ ଆବଶ୍ୟକ । ଜଳ ସ୍ନାନ ଶରୀର ପକ୍ଷେ ହିତକର ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଚର୍ମଗତ ରୋଗର ବିନାଶ ହୋଇଥାଏ ।

ମାଟି, ତେଜ ଓ ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱ ମନୁଷ୍ୟର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲେ ବି ତାର ଅଭାବରେ ଜୀବ କିଛି ସମୟ ରହିପାରେ ମାତ୍ର ବାୟୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଅଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦଣ୍ଡେ ମାତ୍ର ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହିପରି ବିଚାର କଲେ ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱରେ ତଥାପି ଶରୀର ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱରୁ ହିଁ ତାର ପୁଷ୍ଟିତା , ସ୍ୱସ୍ଥତା, ନିରୋଗତା ପାଇଥାଏ । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ପ୍ରକୃତି ଅନୁସରଣରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ଉଚିତ ।

ଗାୟତ୍ରୀ ମାତା ତ୍ରିଲୋକ ତଥା ସକଳ ଚରାଚରା ବ୍ୟାପ୍ତ , ସକଳ ଶକ୍ତିର ନିର୍ଦ୍ଦର, ସକଳ ଜ୍ଞାନର ଭଣ୍ଡାର ଓ ସମଗ୍ର ଜଗତର ସୃଜନ ପାଳନ ଓ ସଂହାର କର୍ତ୍ତା ସେ ଅବଶ୍ୟ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ବରେଣ୍ୟ , ସେପରି ନାରୀ ସକଳ

ସହିଷ୍ଣୁତା, ଯୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳା,ପ୍ରେମ କ୍ଷମା,ଦୟା ,ସହାୟକା ଇତ୍ୟାଦି ସକଳ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ , ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ପାଳନ ପୋଷଣ କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ଅନୁଗତ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ପରିବାରର ତଥା ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ କାମନା କରୁଥିବାରୁ , ତଦନୁରୂପ ସେ ମଧ୍ୟ ପୂଜନୀୟା ଓ ବରେଣୀୟା । ଏହା ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ବରେଣ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଜୀବଜଗତ ପ୍ରତି ପ୍ରେରଣା ।

ଭଗୋଁ ସେହି ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କର ଅଲୌକିକ ଆଲୋକଧାରା ଯାହା ଜୀବର ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ପାପର ବିନାଶକ । ଏହି ଶବ୍ଦ ପୁରସ୍କରଣରେ ଜୀବ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରକାଶ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଯାହା ଜୀବକୁ ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନତା , ସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ସହଯୋଗୀତା ଆଦି ସଦ୍‌ଗୁଣର ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାଏ । ଏହି ସବୁ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଗଲେ ଜୀବକୁ ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ପାପ ତାପ ବ୍ୟଥିତ କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ଶାସ୍ତ୍ର କହେ :

(ଭ) ଭବୋଦ୍‌ବିଗ୍ନମନା ଚୈବ ହୃଦୁଦ୍‌ବେଗଂ ପରିତ୍ୟଜ
କୁରୁ ସର୍ବସ୍ୱାବସ୍ଥାସୁ ଶାନ୍ତଂ ସନ୍ତୁଳିତଂ ମନଃ ।

(ଗୋଁ) ଗୋପ୍ୟା ସ୍ୱୟଂ ମନୋବୃତ୍ତୀଃ ନାସହିଷ୍ଟୁର୍ନରୋ ଭବେତ୍
ସ୍ଥିତି ମଜ୍ଜ୍ୟସ୍ୟ ବୈ ବିକ୍ଷ୍ୟ ତଦନୁରୂପମାଚରେତ୍ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ମାନସିକ ତଥା ହୃଦୟରୁ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ତ୍ୟାଗକର । ସକଳ ଅବସ୍ଥାରେ ମନକୁ ଶାନ୍ତ ଓ ସନ୍ତୁଳିତ ରଖ । ନିଜର ମନୋଭାବ କୌଣସି ସମୟରେ ଗୋପନ ନ ରଖି ଓ କୌଣସିଥିରେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟର ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖି ଓ ବୁଝି ଅନ୍ୟର ସଫଳତାରେ ତାକୁ ସହଯୋଗ କରିବା ଉଚିତ । କାରଣ ଅସନ୍ତୁଳିତ ଓ

ଅଶାନ୍ତ ମନ ଅନ୍ୟର ସଫଳତା ଓ ସମ୍ବୃଦ୍ଧିରେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ସହଯୋଗ ତ ଦୂରର କଥା ଅନେକ ଅନିଷ୍ଟ କରିବାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ପାପ କରିଥାଏ ।

ଶରୀରର ଉଷ୍ମତା ବଢ଼ିଗଲେ ତାକୁ ଜ୍ୱର ହୋଇଛି ବୋଲି କହୁ । ଏହି ଜ୍ୱରକୁ ଶାନ୍ତ ନ କଲେ ତାହା ଭୟଙ୍କର ପରିଣାମ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେହିପରି ମାନସିକ ଜ୍ୱର ହେଲେ ଉଦ୍ବେଗ, ଆବେଶ, ଉତ୍ତେଜନା, ଭୟ ଓ ଆତୁରତା ଆଦି ଲକ୍ଷଣମାନ ପ୍ରକଟ ହୋଇଯାଏ ଓ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ବିବେକ ବିଚାର ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଫଳରେ ଯାହା ଚିନ୍ତା କରିବାର ନୁହେଁ ତାହା ଚିନ୍ତା କରିବସେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ ବି ସେ ତାହା କରିବସେ । ବିପଦ ଆପଦ ଆସିଲେ ବା କୌଣସି କଳହ ଝଗଡ଼ାର ସମ୍ମୁଖିନ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତା, ଶୋକ, ଭୟ, ନିରାଶା ଓ କ୍ରୋଧ ଆଦି ବିକାର ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନ ହରାଇ ଦେଇଥାଏ । ସେହିପରି କୌଣସି ବିଶେଷ ସଫଳତା ଓ ସମ୍ପଦ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ଅତି ଆନନ୍ଦ, ଅତିହର୍ଷ ଓ ଅତି ଉତ୍ସାହ ଆଦି ବିକାରରେ ମଧ୍ୟ ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନତା ହରାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକାର ଯେ କୌଣସି ଉତ୍ତେଜନା ମନୁଷ୍ୟର ମାନସିକ ସ୍ଥିତି ବିଗାଡ଼ିଦିଏ ଓ ଫଳରେ ସେ ଅନେକ ପ୍ରକାର କଷ୍ଟ ବା ଅନିଷ୍ଟ ଭୋଗକରେ । ଯେଉଁମାନେ ଏହିପ୍ରକାର କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ବିପରିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସହଜରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି, ସେମାନେ ମାନସିକ ନିର୍ବଳତାର ଶିକାର ହୋଇଯାନ୍ତି । ସେମାନେ କୌଣସି କର୍ମରେ ଏକାଗ୍ର ନ ହୋଇପାରିବା ଫଳରେ ସାଂସାରିକ ଉନ୍ନତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଥବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ବି ସଫଳତା ମିଳି ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ମାନସିକ ଅସନ୍ତୁଳତା ସେମାନଙ୍କୁ ବାର ବାର ଅସଫଳତା ଦେଇ ପତନ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଇଯାଏ । ମାନସିକ ଅସନ୍ତୁଳତା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧୀରତା ଭାବ ବଢ଼ିଯାଏ ଓ

ସେମାନେ କ୍ରୋଧର ଶୀକାର ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପାପ କରିବାକୁ ପଛାଇ ନଥାନ୍ତି ।

ସେହିପରି ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ଳୋକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଏ ଯେ ନିଜର ମନୋଭାବକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଛଳ ଓ କପଟ ସଦୃଶ । ମନୋଭାବ ନ ଲୁଚାଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାଦ୍ଵାରା ଆତ୍ମୀୟତା ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଏହା ପାପ ନିବୃତ୍ତିର ଏକ ଉଚ୍ଚତମ ମାର୍ଗ । ଛଳ କପଟ ଓ ଶଠତା ବିଶ୍ଵାସଯାତକତା ଆଚରଣରେ ଜଣେ ନିଜର ଆତ୍ମା ଓ ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପରାଧି ହୋଇଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଦୁଷ୍ଟମାନ ପ୍ରବୃତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଛଳ କପଟର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ପରିଣାମ ଦେଖି ସେ ଏପରି ଚାପ ଭିତରେ ଥାଏ ଯେ ସେ ତାର ଏକ ବିଶ୍ଵସ୍ତ ଲୋକକୁ ତାହାର ମନୋଭାବ ପ୍ରକଟ କରି ,ମନ ହାଲୁକା ନ କରି ରହିପାରେ ନାହିଁ ।

ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି କାରଣ ବିଭିନ୍ନତା ହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ଲକ୍ଷ । ମୂର୍ଖ-ବିଦ୍ଵାନ, ପାପୀ-ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା, ରୋଗୀ-ସ୍ଵସ୍ଥ, କର୍କଶ-ନମ୍ର, ସ୍ଵଧର୍ମୀ-ବିଧର୍ମୀ, ଶୁଷ୍କ-ସରସ, ଭୋଗୀ-ତ୍ୟାଗୀ ଆଦି ପରସ୍ପର ବିରୋଧି ମନୁଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖି ବ୍ୟବହାର ତଥା ସହଯୋଗ କରିବା ଉଚିତ । ଛଳ,କପଟ, ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ଠକିବା, ବିଶ୍ଵାସଯାତ ଆଦି ମନୁଷ୍ୟର କଳଙ୍କ ଓ ବଡ଼ ପାପ । କାହାକୁ ମିତ୍ରଭାବ ଦେଖାଇ ମିଠାମିଠା କଥାକହି ତାର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ମଧ୍ୟ ମହାପାପ । ଏହି ପାପ ତାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧି ଓ ସଫଳତାରେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ନହୋଇ ବରଂ ସଫଳତାରେ ସହଯୋଗ କରିବା ଉଚିତ । ଭଗ୍ନ ଶବ ପୁରୁଷ୍କରଣ, ମନୁଷ୍ୟ ମନର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତା ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଭାବ ତ୍ୟାଗକରି ଅନ୍ୟର ସଫଳତା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିରେ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପାପ ତାପ ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତ କରେ ।

ଦେବସ୍ୟ ଏହି ତ୍ରୀଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ଏପରି ଏକ ଅଲୌକିକ ଐଶ୍ବରୀକ ଶକ୍ତି ଯାହା ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ୍ୟ । ଏହି ଐଶ୍ବରୀକ ଶକ୍ତିର ଧ୍ୟାନ କରି, ନିଜର ଅଭିଷ୍ଟ ସାଧନା କରିବାକୁ ,ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ କେତେକ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ କରିବା, ଶରୀର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅନ୍ତଃକରଣକୁ ପବିତ୍ର ରଖିବା ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ସହିତ ପରମାର୍ଥର ସମନ୍ୱୟ ରଖିବା ।

(ଦେ) ସଂଯତାନି ସ୍ୱବଶେ ଫୁଂସା ସ୍ୱେନ୍ଦ୍ରିୟାଶ୍ୟାଖିଳାନି ବୈ
ଅସୟତାନି ଖାଦନ୍ତାନ୍ଦ୍ରିୟାଶ୍ୟାୟେତାନି ସ୍ୱାମୀନମ୍ ।

(ବ) ବସତାଂ ନା ପବିତ୍ରଃ ସନ୍ ବାହ୍ୟତୋଽଭ୍ୟନ୍ତସ୍ତଥା
ଯତଃ ପବିତ୍ରତାୟାହି ରିଜତେଽତି ପ୍ରସନ୍ନତା ।

(ସ୍ୟ) ହୃଦନଂ ପରମାର୍ଥସ୍ୟ ପରାର୍ଥା ବୁଦ୍ଧିର୍ମତଃ
ଯୋନ୍ୟାନ ସୁଖୟତେ ବିଦ୍ଵାନ୍ ତସ୍ୟଦୁଃଖଂ ବିନଶ୍ୟତି ।

‘**ଦେବୋଭୁତ୍ୱା ଦେବଂ ଯଜେତ୍**’ ତା ଅର୍ଥ ଦେବତା ଆରାଧନା ଓ ପୂଜା କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ଦେବ ପ୍ରତୀମ କରିବାକୁ ହେବ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ କରିବା, ଶରୀର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଅନ୍ତଃକରଣକୁ ପବିତ୍ର ରଖିବା ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ସହିତ ପରମାର୍ଥର ସମନ୍ୱୟ ରଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ଦେବ ପ୍ରତୀମ ହେବାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉପାଦାନ । ଏହି ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ **ଦେବୋଭୁତ୍ୱା** ହୋଇ ପାରିବ ଓ ସେହି ସବିତା ଦେବଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବ ।

ସେଥିପାଇଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଦେବସ୍ୟ ଶବ୍ଦ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବାର ମନେହୁଏ ।

ତେଣୁ ଉପରୋକ୍ତ ଶ୍ଳୋକରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନଙ୍କୁ ସଂଯତ କରି ନ ହେଲେ ସେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ବାମୀର ବିନାଶ କରିଦେବେ । ଆଗରୁ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ରଥରେ ଲାଗିଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ଘୋଡ଼ାର ବେଗ ଯଦି ସଂଯତ ବା ଶୃଙ୍ଖଳିତ ନ ହୁଏ ରଥ ଅସନ୍ତୁଳିତ ହୋଇ ରଥ ନଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ ଓ ରଥାରୂତ ସ୍ବାମୀର ବିନାଶ ଘଟିଥାଏ । ସେହି ପରି ଘୋଡ଼ାରୁପି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଏ ଦେହରୁପି ରଥରେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ରହିବା ସର୍ବାଦୌ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ମନୁଷ୍ୟ ବାହାରେ ଓ ଅନ୍ତରେ ପବିତ୍ର ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ କାରଣ ପବିତ୍ରତା ହିଁ ପ୍ରସନ୍ନତାର କାରଣ । ପ୍ରସନ୍ନତା ହିଁ ଦୁଃଖର ନିରାକରଣ କରିଥାଏ । ଲୋକ ହିତରେ କର୍ମ କରିବାରେ ମନୁଷ୍ୟର ପରମ ସ୍ୱାର୍ଥ ନିହିତ ରହିଛି, କାରଣ ଅନ୍ୟର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ହିତ ପାଇଁ କର୍ମ କଲେ ତା ମନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସନ୍ନତା ଜାଗ୍ରତ ହେବ , ସେଥିରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ଅନୁଭୂତ ହେବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ଶ୍ଳୋକରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଅନ୍ୟର ହିତ ସାଧନରେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ବିନାଶ ହୁଏ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସମସ୍ତ ଅବୟବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଛନ୍ତି କେବଳ ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାକୁ । ସେହି ହିସାବରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଆତ୍ମାର ସେବକ । ଏହିମାନେ ଜୀବର ଉନ୍ନତି ପଥରେ ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିଥାନ୍ତି । ଜୀବର ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ପାଇଁ ଓ ଚିରନ୍ତନ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ, ପରମାତ୍ମା, ଜୀବକୁ ଏହି ଅବୟବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଏମାନଙ୍କର ସଦ୍‌ଉପଯୋଗ କରାଯାଇ ପାରିଲା ତେବେ ଜୀବ

ଆନନ୍ଦ ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ନିମଜ୍ଜି ରହି ପାରିବ । ଅନ୍ତଃକରଣର କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ପୁରଣପାଇଁ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ । ଅନେକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭୋଗକୁ ନିନ୍ଦା କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ଅନିୟନ୍ତ୍ରୀତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ସ୍ବାଭାବିକ ତଥା ଆବଶ୍ୟକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି ଏତେ ସ୍ବେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇଯାନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଧର୍ମପାଇଁ ସଙ୍କଟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିଦିଅନ୍ତି । ତେଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ନିଜ ଆୟତ୍ତରେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେପରି ସେମାନେ ମନମାନି କରି ସ୍ବାମୀକୁ ଯେଣେତେଣେ ଘୋଷାରି ନେଇ ନ ଯାଇପାରନ୍ତି । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହ । ଯେତେବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ ଓ ବିବେକ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତଃକରଣର କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଉପଯୋଗ କରା ଯାଇ ପାରିବ । ନିଗୃହିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଠାରୁ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ମିତ୍ର ନାହିଁ କି ଅନିୟନ୍ତ୍ରୀତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଠାରୁ ପ୍ରକୃତ ଶତ୍ରୁ ନାହିଁ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଆତ୍ମସଂଯମ । ଆତ୍ମ ସଂଯମଦ୍ବାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅଶେଷ ଦୈବୀ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ । ଯିଏ ଆତ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନ କରି ପାରନ୍ତି, ନିଜ ଅନ୍ତଃକରଣ ଶୁଦ୍ଧ ନକରି ପାରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ପୂଜା ପ୍ରାର୍ଥନା ବ୍ୟର୍ଥ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଅସଂଯତ ହେବା ର କାରଣ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆସୁଥିବା ପ୍ରକାର ପ୍ରକାର ପ୍ରଲୋଭନ ବା କାମନା । ତେଣୁ ପ୍ରଲୋଭନ ବା କାମନା ଠାରୁ ସର୍ବଦା ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ । ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ବିଷୟ ବାସନା ଜାଗ୍ରତ ହେଲେ ମନ ତାହା ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ହୁଏ ଓ ମନର ସଙ୍କେତରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ସେମାନେ କେବେହେଲେ ବିବେକର ଅନୁମୋଦନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ କି ଉଚିତ କି ଅନୁଚିତ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ । କାମନା ଚରିତାର୍ଥ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖ ଶୋକରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥିବା ମନରେ କ୍ରୋଧ ଜାତ ହୁଏ,

କ୍ରୋଧରୁ ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରାଣ ତାପରେ ଯେ କୌଣସି ପାପ କରିବାକୁ ମନ ପକାଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି କାମନାକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ହେବ ମନକୁ ସଂଯତ କରିବାକୁ ହେବ , ସେଥିପାଇଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତନ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ତେଣୁ ଭଗବାନ ଗୀତାରେ କହିଛନ୍ତି :

ଅସଂଯତଚିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଯୋଗ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ବୋଲି ମୋ ମତ

ବଶ୍ୟଆତ୍ମ ଯତ୍ନଶୀଳ ପ୍ରାପ୍ତେ ସକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇପାରେ ଉପାୟତ ।୭-୩୭

ମନ ସଂଯମ ନ କରି କେହି ଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଂଯତମନା ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରୟତ୍ନ କଲେ ଯୋଗ ବା ଇଷ୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ମନକୁ ସଂଯତ କରି ଉପଯୁକ୍ତ ଉପଯୋଗ କରି ପାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଯୋଗାରୂପ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରି ପାରିବ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତନ ସହିତ ମନ ତଥା ଆତ୍ମସଂଯମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତ୍ମାଦବ୍ରତ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତ ଓ ସଦାଚାର ବ୍ରତ ଇତ୍ୟାଦି କେତେକ ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଯାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେବ ତୁଲ୍ୟ ହେବାରେ ,ଆତ୍ମସଂଯମ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ।

ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ଶରୀରର ବାହାରେ ଓ ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ପବିତ୍ର ରହିବା ହେଉଛି ଦେବ ତୁଲ୍ୟ ହେବାର ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦ୍ଧତି । ପବିତ୍ରତାରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଚିତ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନତା, ଶୀତଳତା, ଶାନ୍ତି, ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମିଳିଥାଏ । ପବିତ୍ରତା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗୁଣ । ଏହାଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଚୈତନ୍ୟତା, ସ୍ମରୁତି ଓ ସାତ୍ତ୍ଵିକତା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ । ପବିତ୍ରତା ଦୁଇ ପ୍ରକାର , ବାହ୍ୟ ଓ

ଅଭ୍ୟନ୍ତର । ଶରୀର, ପରିବେଶ, ବେଶଭୂଷା, ଜୀବନ ଯାପନ ପଦ୍ଧତି ରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଆଦି ବାହ୍ୟ ପବିତ୍ରତାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ମାନସିକ ବିଚାର ଓ ଭାବରେ ପବିତ୍ରତା, ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପବିତ୍ରତାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । କାୟାର୍ଥ ପଦ୍ଧତିରେ, ଜୀବନ ଯାପନ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା, ମାନସିକ ପବିତ୍ରତା ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ହେଉଛି ଆଭ୍ୟନ୍ତର ପବିତ୍ରତା । ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଏକ ଦୈବୀ ଗୁଣ । ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାୟାର୍ଥଦ୍ୱାରା , ପରିବେଶ ଓ ଜୀବନ ଯାପନ ପଦ୍ଧତିରେ ଧ୍ୟାନଦେଲେ ବାହ୍ୟ ଅଂଶ ତ ପବିତ୍ର ହୋଇ ପାରିବ ମାତ୍ର ଆଭ୍ୟନ୍ତର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଉପରେ ବିଶେଷ ଭାବେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ପଡିବ । ପୂର୍ବରୁ ମୁନି ରଷି ମାନେ ଆଭ୍ୟନ୍ତର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପାଇଁ ନେତି, ଧୌତି ବସ୍ତ୍ର ଆଦି ଷଟ୍ କର୍ମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଏହା ଅସମ୍ଭବ ନ ହେଲେ ବି କଠିନ । ଆଭ୍ୟନ୍ତର ସ୍ୱଚ୍ଛତାପାଇଁ ସହଜ ଓ ସରଳ ଉପାୟ ଭାବେ ଉପବାସ ଓ ପ୍ରକୃତି ଅନୁକୂଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ଖାଦ୍ୟ ପାଚନ କ୍ରିୟା କରିବାକୁ ଯେଉଁ ଶକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ତାହା ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ସଫା କରିବାରେ ନିୟୋଜିତ ହେବ । ଏହା ଶରୀରକୁ ସ୍ୱସ୍ଥ ନିରୋଗ କରିବା ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରି ପାରିବ । କାରଣ ଗୀତାରେ କୁହା ଯାଇଛି

ବିଷୟା ବିନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ନିରାହାରସ୍ୟ ଦେହିନଃ

ରସୋବଜର୍ଯ୍ୟ ରସୋପ୍ୟସ୍ୟ ପରଂ ଦୃଷ୍ଟା ନିବର୍ତ୍ତତେ ।

ବା

ବିଷୟ ବାସନା ସବୁ ନ ବର୍ତ୍ତନ୍ତି ନିରାହାରୀ ମନୁଷ୍ୟର

ରସ ନ ବର୍ଜିତ, କିନ୍ତୁ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତି ରସ, ପରମ ପ୍ରାପ୍ତିର । ୨-୫୯

ଅର୍ଥାତ୍ ଉପବାସ ଦ୍ଵାରା ବିଷୟ ଆସକ୍ତି ଦୂରିଭୁତ ହୋଇଯାଏ । ଏହାଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟର କ୍ଷତରିପୁ କ୍ଷୀଣ ହୋଇଯାନ୍ତି ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହ ପରେ ରହି ଯାଇଥିବା ଆସକ୍ତିର କିଛି ଅଂଶ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦୂରିଭୁତ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରାଣଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧିହୁଏ । ଧର୍ମ ଭାବ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ଦୁଇ ସ୍ତରରେ ପବିତ୍ରତା ମନୁଷ୍ୟ ଦେବତୁଲ୍ୟ ହେବାର ଦ୍ଵିତୀୟ ସୋପାନ ।

ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ତିନି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ।

୧- ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ ନକରି ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧ କରିବା ,ଯାହା ସ୍ଵାର୍ଥ ପଦବାଚ୍ୟ ।

୨- ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥରୁ କିଛି ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତ୍ୟାଗକରି ଅନ୍ୟର ତଥା ଜଗତର ହିତ

ସାଧନ କରିବା ଯାହାକୁ ପରମାର୍ଥ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

୩- ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ କରି ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧ କରିବା ଯାହା ଅନର୍ଥ ପଦବାଚ୍ୟ ।

ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମନୁଷ୍ୟ ପଶୁରୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ପଦବାଚ୍ୟ ଯାହାକୁ ସାଧାରଣରେ ଦେବତା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ଓ ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମନୁଷ୍ୟ ଅସୁର ପଦବାଚ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଦେବତୁଲ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ସେବା ଓ ସହଯୋଗରେ ଅନ୍ୟକୁ ସୁଖି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ କାରଣ ଅନ୍ୟର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଓ ଉନ୍ନତିରେ ତଥା ସମୃଦ୍ଧିରେ ସେ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରିଥାଏ ଓ ସେହିଥିରେ ସେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖ ଶୋକ, ଅସୁବିଧା, ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାହାର ଅନ୍ତର ବ୍ୟଥିତ ହୁଏ ସେ ହିଁ କେବଳ ଦେବ ପ୍ରତୀମ ତଥା ପରମାର୍ଥ ମନୁଷ୍ୟ । ସାଧାରଣତଃ ସ୍ଵାର୍ଥ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । କାରଣ ସ୍ଵାର୍ଥପ୍ରବୃତ୍ତି ନ ଥିଲେ ଜଣେ ଶରୀର

ରକ୍ଷା ଓ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ବିବେକ ରୂପକ କସୌଟୀରେ ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ଯେ କେଉଁ ସ୍ଵାର୍ଥ କରଣୀୟ ଓ କେଉଁଟା ଅକରଣୀୟ । ଏ ସବୁ ଆଲୋଚନାରୁ ସିଦ୍ଧ ହେଉଛି ଯେ ମନୁଷ୍ୟ , ତାର ସ୍ଵାର୍ଥର ଦୁଇ ପ୍ରକାର ରୂପ ରଖିଥାଏ, ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟତ୍ର ହେଲେ ଅନ୍ୟଟି ପରମାର୍ଥ । ତେଣୁ ଦେବୋପମ ହେବାକୁ ହେଲେ ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥ କୁ ପରମାର୍ଥ ସ୍ଵରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର **ଦେବସ୍ୟ** ଶବ୍ଦ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛି:-

ନିଜର ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଶୁଦ୍ଧପୂତ ରଖି , ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ ବା ଆତ୍ମସଂଯମ କରି, ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ପରମାର୍ଥରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ନିଜେ ଦେବତା ହୋଇଯାଆନ୍ତା ପଥରେ ଦେବତାଙ୍କ ତଥା ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ପୂଜା ଆରାଧନା କରିବଗକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଯିବ ।

ଧୀମହି ସେହି ଐଶ୍ଵରୀକ ଶକ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ଜୀବ ଜଗତକୁ ସର୍ବତୋଭାବେ ଉନ୍ନତି ପ୍ରଦାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ଅଛି, ଯାହାଙ୍କର ଜୀବ ଜଗତକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ନ୍ୟାୟ ସମାନ ଭାବେ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ କ୍ଷମତା ଅଛି ଓ ଯେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର କରି ଉତ୍ତମ କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ବିବେକ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଆମେ ଧ୍ୟାନ କରୁଛୁ କି ସେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତୁ ଯେପରି ଆମେ ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜଗତକୁ ସମାନ ଭାବେ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ , ସମାନଭାବେ ବିବେକାନୁମୋଦିତ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଓ ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାରରେ ଉତ୍ତମ କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବୁ ।

(ଧୀ) ଧୀରସୁଷ୍ଟୋ ଭବେନ୍ନୈବ ହ୍ୟେକସ୍ୟା ହି ସମୁନ୍ନତୋ
କ୍ରିୟତାମୁନ୍ନତି ସ୍ତେନ ସର୍ବାସ୍ୟାଶସ୍ତୁ ଜୀବନେ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଧାର ବା ଜ୍ଞାନୀ ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବରଂ ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିବା ଉଚିତ । ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ବିକସିତ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ମନୁଷ୍ୟ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାଏ ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟକୁ ସଫଳ ମନୁଷ୍ୟ କୁହା ଯାଇପାରିବ ଯାହାର ଉତ୍ତମ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ରହିଥିବ, ଉତ୍ତମ ଶାନ୍ତା ଦ୍ଵାରା ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ ହୋଇଥିବ, ନିସ୍ଵାର୍ଥପର କର୍ମ ଦ୍ଵାରା ସମାଜର ହିତ ସାଧନ କରୁଥିବ, ପରିବାର ଭରଣ ପୋଷଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବ, ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଥିବ ଓ ସର୍ବଜନ ବିଶ୍ଵାସର ପାତ୍ର ହୋଇ ଥିବ । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଦଲୁଦିନରେ ଜଣେ ସଫଳ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତିର ସମସ୍ତ ଅଶୁ ପରମାଶୁ ଅହରହ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ରହିଛନ୍ତି । ସେହି ହିସାବରେ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନିଜର ତଥା ଜୀବଜଗତର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି କାମନା କରିବା ଉଚିତ ଓ ତଦନୁସାରେ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଉଚିତ । ଉନ୍ନତି ମାର୍ଗରେ ସଫଳ ହେବା କଠିନ, କାରଣ ପଦେ ପଦେ ବାଧା ବିଘ୍ନ ଆସିଥାଏ । ‘ଯେ ଜନ ତପ ଆଚରନ୍ତି ଦେବେ ତାହାକୁ ବିଘ୍ନ ଚିନ୍ତି’ । ପରମାତ୍ମା ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ ମାର୍ଗ ସରଳ କି ସହଜ ରଖି ନାହାନ୍ତି । ସେହି ବିଘ୍ନକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ସଫଳତା ପାଇଲେ ତହିଁରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । ତେଣୁ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ଲାଭ ପାଇଁ ପ୍ରୟତ୍ନ ଓ ପରିଶ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ । ଯେଉଁ ଦୈବୀଶକ୍ତି ଏହି ସବୁ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ କ୍ଷମତା ରଖିଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ଵାସର ସହିତ ଧ୍ୟାନ କରି, ଆରାଧନା କରି ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ଉପରୋକ୍ତ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତିର ଅଧିକାରୀ ହେବାପାଇଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୟାନି ଶବ୍ଦ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛି ।

(ମ) ମହେଶ୍ୱରସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାୟ ନିୟମାଂ ନ୍ୟାୟ ସଂଯୁତାନୁ
ତସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱା ଚ ସ୍ୱୀକୃର୍ବନ୍ କର୍ମଣା ତପୁପାସତେ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସତ୍ତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଷ୍ୟା କରି ଏବଂ ତାଙ୍କର ନ୍ୟାୟପୁର୍ଣ୍ଣ ନିୟମକୁ ବୁଝି ତାଙ୍କ ଉପାସନା କରିବା ଉଚିତ ।

ଇଶ୍ୱର ସର୍ବବ୍ୟାପକ, ଦୟାଳୁ, ସତ୍ତ୍ୱିଦାନନ୍ଦ, ଜଗତପିତା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନ୍ୟାୟଧୀଶ ଆଦି ଅନେକ ମହିମାଯୁକ୍ତ । ତାଙ୍କ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅପରାଧିର ଉଚିତ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ହୋଇଥାଏ ଓ ନିରପରାଧିର ଉଚିତ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ସକଳ ଅପରାଧରୁ ଦୂରରେ ରହେ ଓ ତା ସହିତ ନିଜର ଆତ୍ମିକ ବଳ ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ । ଫଳରେ ସେ ଅନେକ ସୁଖ ଓ ଆନନ୍ଦରେ କାଳାତିପାତ କରିଥାଏ । ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ଜୀବମାନଙ୍କ ଡାଟାବେସ୍ ଅଛି ଓ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଓ ନ୍ୟାୟ ନାମରେ ଦୁଇଟି ତରାଜୁ ଅଛି । ଡାଟାବେସ୍ ର କୌଣସି ରେକଡ ବା କୌଣସି ଜୀବ ଯେତେ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ପାଳନ ବା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବ ତାହା ତରାଜୁରେ ଓଜନ ହୋଇ ଡାଟାବେସ୍‌ର ସେହି ରେକଡରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ତାପରେ ନ୍ୟାୟ ତରାଜୁରେ ନିୟମ ପାଳନ ଓ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନର ଓଜନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ତାର ଦଣ୍ଡର ପରିମାଣ ଉକ୍ତ ରେକଡରେ ମଧ୍ୟ ଲିପିବଦ୍ଧ ହେବ । ଜୀବ ସେହି ଅନୁସାରେ ଦଣ୍ଡର ହକଦାର ହେବ । ଏହା ହିଁ କର୍ମ ଓ ତାହାର ଫଳ । ତେଣୁ ଏପରି ନିୟମ ପାଳନ ବା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ହେତୁକ କର୍ମ ଅଛି ଓ ଏପରି ତଦନୁପାତୀକ ଦଣ୍ଡ ଅଛି ଯାହା ଏ ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ ନ ହୋଇ ପର ଜନ୍ମକୁ ରହିଯାଏ ତାହା ପ୍ରାରବ୍ଧ ନାମରେ ଅଭିହିତ

। କାରଣ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବାରୁ ଦଣ୍ଡଭୋଗ ଏ ଜନ୍ମର ଅପରାଧ ବା ପରଜନ୍ମର ପ୍ରାରଣ ହୋଇପାରେ । ଯେହେତୁ ପ୍ରକୃତି ନିୟମ ପାଳନ ଓ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ନିଜର ଭାର୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ସକଳ ଅପରାଧ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାପାଇଁ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ନ୍ୟାୟର ହକଦାର ହେବାପାଇଁ ତଥା ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧିରେ ଜୀବନ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନ୍ୟାୟାଧୀଶଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ହିଁ ଧୀମହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରେରଣା ।

(ହି) ହିତମତ୍ତାଞ୍ଜାନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟତ ବିଚାରୟେତ୍
ନାନ୍ଦାନୁସରଣ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କଦାଚିତ୍ କୋପି କସ୍ୟଚିତ୍ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ବିବେକକୁ କଲ୍ୟାଣ କାରକ ମନେକରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରୂପରେ ସମସ୍ତ ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ । ଅନ୍ଧପରି କେବେ କାହାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଅନ୍ଧ ପରି କାହାକୁ ଓ କେଉଁ ନୀତି ନିୟମ ଅନୁସରଣ ନ କରି ନିଜର ବିବେକ ଅନୁମୋଦିତ କର୍ମ କରିବା ଉଚିତ । କାରଣ ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ଜ୍ଞାନ ସବୁ ଭଗବାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ଯାହା ଜୀବର ସୁଖ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରେରଣାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଯାହା ଜୀବର କଲ୍ୟାଣକର ତାହା ହିଁ ବିବେକ ଅନୁମୋଦନ କରିଥାଏ । ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଅଧିକାର ଓ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁରୂପ ସମାଜର ହିତ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶାସ୍ତ୍ର, ନିୟମ, କାନୁନ, ପ୍ରଥା ଓ ପରମ୍ପରା ଚଳି ଆସୁଛି । ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳିବା ସହିତ ଏହି ନୀତି ନିୟମ ପରମ୍ପରାର ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥାଏ । ଏହି ନୀତି ନିୟମ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧି ଦେଖାଗଲେ ବି କେହି ଭୁଲ୍ ନୁହନ୍ତି

କାରଣ ଆଜିର ନୀତିନିୟମ ଆସନ୍ତା କାଳି ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ବଦଳି ଯାଇଥିବ । ବିବେକ ହିଁ ସେହି ନୀତିନିୟମ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍‌ଟା ବାଛିପାରିବ । ବୁଦ୍ଧିର ନିରପେକ୍ଷ, ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୀ, ଉଦାର ଓ ସମାଜ ହିତୈଶୀ ଅନୁଭାଗକୁ ବିବେକ କହନ୍ତି । ତେଣୁ ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିବା କ୍ରିୟା ସର୍ବଦା କଲ୍ୟାଣକାରୀ ହୋଇଥାଏ । ମହାଜନୋ ଯେନ ଗତଃ ଓ ପଦ୍ମା ବୋଲି ଧରି ନେଇ କୌଣସି ନୀତି ନିୟମକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଧରି ନେବା ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁଲ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରେ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିବେକ ହିଁ କସୌଚିର କାମ କରିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଅନେକ ସମସ୍ୟା, ବିଭିନ୍ନ ବିଚାର ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ କେଉଁଟା ଠିକ୍ ଓ କେଉଁଟା ଭୁଲ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା କଠିନ ହୋଇପଡେ ସେତେବେଳେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରେରଣାରେ, ବିବେକ ହିଁ ଆମର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ କରାଇଥାଏ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରରେ ଧୀମହି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଆମକୁ ଶୀଘ୍ର ଦିଏ ଯେ ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର କରି ଉତ୍ତମ କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଆମକୁ ଯିଏ ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ସେହି ସର୍ବ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆମେ ଧ୍ୟାନ କରିବା ।

ଯଥା ଏହା ଅର୍ଥ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନ । ଆମର ସମସ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ଉଚିତ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରେରିତ କରିବାକୁ ଆମେ ସେହି ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଶକ୍ତି ନିକଟରେ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ନିବେଦନ କରୁଛୁ । ଏହି ମନ୍ତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ସେହି ସର୍ବଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ପଦାରବିନ୍ଦରେ ନିବେଦନ କରୁଛୁ କି ସେ ଯେପରି ଆମର ଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାରପାଇଁ , ଜୀବନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିବାପାଇଁ , ବୁଦ୍ଧିର ସତ୍ତ୍ୱ ଉପେଯାଗ କରିବାପାଇଁ ଓ ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାପାଇଁ ସମ୍ୟକ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।

ପି- ପିୟା ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ମରନ୍ ମର୍ମ ଜାନୀୟାଜୀବନସ୍ୟ ତ
ତଦା ଲକ୍ଷ ସମାଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଦୌ ସନ୍ତତମାକ୍ଷିପେତ୍ ॥
ଯୋ- ଯୋ ଧର୍ମୋ ଜଗଦାଧାରଃ ସ୍ଵାଚରଣେ ତମାନୟ
ମା ବିତୟନ୍ ତଂ ସୋଃସ୍ତ୍ର ହ୍ୟେକୋ ମାର୍ଗେ ସହାୟକଃ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ଜୀବନର ମର୍ମ ବୁଝି ନିଜ ଲକ୍ଷ ନିକଟକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା । ଜୀବନ ମୃତ୍ୟୁର ତାପ୍ତର୍ଯ୍ୟ ନ ଜାଣି ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭୟ କରେ । ଗୀତାରେ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ସ୍ଥୁଳ ଶରୀର ଯେପରି ବାଲ୍ୟ ଯୌବନ ଓ ଜରା ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥାଏ ସେପରି ଜୀବର ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ଥୁଳ ଶରୀରର ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଏକ ଅବସ୍ଥା । ଗୀତାରେ ଭଗବାନ ଏହା ହିଁ କହିଛନ୍ତି

ଯେଉଁପରି ଦେହଧାରୀ ଭୋଗକରେ କୌମାର ଯୌବନ ଜରା
ସେହିପରି ଦେହାନ୍ତର ଭୋଗ, ତେଣୁ ଜ୍ଞାନୀ ନୁହେଁ ଶୋକାତୁରା । ୨-୧୩

ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି କୌମାର, ଯୌବନ, ଜରା ଅବସ୍ଥା ଭୋଗକରେ ସେହିପରି ଦେହାନ୍ତର ଅବସ୍ଥା ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଅନ୍ୟ ଶରୀର ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ , ଏଥିରେ ଜ୍ଞାନୀ ଶୋକାତୁରା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ଶରୀର ଦ୍ଵାରା ସଂସାରର ସମସ୍ତ ଭୋଗ ସମାପ୍ତ ହୋଇଗଲେ ଶରୀର ଅନ୍ୟଭୋଗ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶରୀର ଗ୍ରହଣ କରେ । ପ୍ରଥମ ଶରୀର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ମୃତ୍ୟୁ କୁହାଯାଏ ଓ ନୂତନ ଶରୀର ପ୍ରାପ୍ତିକୁ ଜନ୍ମ କୁହାଯାଏ । ଜୀବନ

ମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରେ ପଡି ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ,ପୃଥିବୀ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଏକ ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ତାର ମୃତ୍ୟୁ ,ଏହି ନାଟକର ଶେଷ ଜବନୀକା । ମୃତ୍ୟୁଦୂତ ଜୀବନର ଅନ୍ତୀମ ଅତିଥି । ନାଟକର ଜବନୀକା ପରି ଏହି ଅନ୍ତିମ ଅତିଥିକୁ ସ୍ବାଗତ କରିବା ଉଚିତ । ନାଟକର ଜବନୀକା ପତନର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ଅତିଥି ବା ମୃତ୍ୟୁଦୂତର ଆଗମନ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ,ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ତାର କର୍ମ ପତ୍ନୀ ଏପରି କରିବା ଉଚିତ ଯେପରି ସେହି ଅତିଥି ଆଗମନରେ ତାର କୌଣସି ପଶ୍ଚାତାପ ନ ଥିବ । ତେଣୁ ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଏକ ଲକ୍ଷ ସ୍ଥିର କରି ସେହି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଉଚିତ ଯେପରି ସମସ୍ତ ସାଂସାରିକ ତଥା ପାରଲୌକିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବ । ଜୀବନ କାଳର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଏକ ସୁଦିନ ହେବା ଉଚିତ । ତାର ଯେଉଁ ଦିନଟି, ମହାନ କର୍ମ କରି, ଆତ୍ମୋନ୍ନତି କରି, ଧର୍ମାଚରଣ କରି , କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ କରି ଓ ଲୋକସେବା କରି କଟିଯାଏ ସେ ଦିନ ଗୁଡିକ ତାର ସୁଦିନ । ଏହିପରି ଦିନ ଗୁଡିକ ବ୍ୟତୀତ ହେଲେ ତାର ଜୀବନ ସଫଳ ହେବ । ଜୀବନରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରେୟ ଓ ଶ୍ରେୟ ଭାବେ ଦୁଇଟି ମାର୍ଗ ରହିଛି । ପ୍ରେୟ ମାର୍ଗରେ ଅଜ୍ଞାନୀ ମନୁଷ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ଦୁଃଖ,ଶୋକ,ଚିନ୍ତା,କଷ୍ଟ ଅଶାନ୍ତି, ଏପରିକି ପାପ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଛାଏନାହିଁ ଏବଂ ଶ୍ରେୟ ମାର୍ଗରେ ଜ୍ଞାନୀ ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ପଥରେ ଆତ୍ମାର କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟାଇ ଶାନ୍ତି, ପ୍ରସନ୍ନତା , ନିର୍ଭୟତା ଓ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ତେଣୁ ପ୍ରେୟ ମାର୍ଗରେ ଅଜ୍ଞାନୀ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମୃତ୍ୟୁ ଏକ ଭୟଙ୍କର ରୂପ ନେଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୁଏ ଏବଂ ଶ୍ରେୟମାର୍ଗରେ ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ମୁଚିତ ବିଶ୍ରାମ ପରି ମନେହୁଏ । ଏହି ପରପ୍ରେକ୍ଷିରେ ଭକ୍ତର ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କୁ ନିବେଦନ ଯେ ସେ ଆମକୁ ଏହିପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।

(ଯୋ) ଯୋଜନଂ ବ୍ୟସନେଭ୍ୟଃ ସ୍ୟାତ୍ମାନି ପୁଂସସ୍ତୁ ଶତ୍ରବଃ
ମିଳିତ୍ବେତାନି ସର୍ବାଣି ସମୟେ ଘ୍ନନ୍ତି ମାନବମ୍ ॥

ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଠାରୁ ଯୋଜନ ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ୍ କାରଣ ଏହି ସମସ୍ତ ମିଳି
ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାଣଘାତକ ଶତ୍ରୁ ହୋଇଯାନ୍ତି ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ପରମାତ୍ମା ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ
କରିଛନ୍ତି କେବଳ ଅନ୍ତଃକରଣର ସୂକ୍ଷ୍ମଚୈତନ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି
ଅଜ୍ଞାନୀ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରେୟ ମାର୍ଗରେ ଗତିକରି ଏହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ସୂକ୍ଷ୍ମଚୈତନ୍ୟକୁ
ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶରୀରର କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ବିନିଯୋଗ କରୁଛି ।
ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ହିଁ ଶରୀରର କ୍ଷୁଧା । ଏହି ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ମିଳିଥାଏ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ
ଉଦ୍ୟମରେ । ଏପରି ବ୍ୟସନ ଅଛି ଯାହା ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଶରୀର ଓ ମନକୁ ସୁଖ
ଦେଇପାରେ ମାତ୍ର ପରିଣାମରେ ପ୍ରାଣଘାତକ ହୋଇଯାଏ ଯଥା ମାଦକ ପଦାର୍ଥ ।
ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ଯାହା ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡିଥାଏ
ଯଥା ସିନେମା, ନାଚ ଗୀତ, ବ୍ୟଭିଚାର, କୁଆ ଅଶ୍ଳୀଳ ଉପନ୍ୟାସ ପଠନ
ଇତ୍ୟାଦି । ଥରେ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ପଶିଗଲେ ଧନ, ସମୟ ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି ବ୍ୟତୀତ
ଆଉ କିଛି ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମରେ ମାତା ପିତା ଉଚିତ
ସଂସ୍କାର ନ ଦେବା, ଆମର ଶାକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିରେ ଧର୍ମ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶାକ୍ଷାର
ଅଭାବ, ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଉତ୍ତେଜକ ଭୋଜନର ଅଭ୍ୟାସ , ସାମାଜିକ ପରିବେଶ
ଅଧିକାଂଶରେ ଦାୟୀ । ସେଥିପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା
ଅବସରରେ ଧୀୟୋ ଶବ୍ଦ ପୁରଃସ୍ତୁତ କରି ନିବେଦନ କରୁଛି ହେ ମାତା ! ଯେଉଁ

ଜ୍ଞାନ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ, ମୃତ୍ୟୁ ଓ ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ନିବାରଣ ତଥା
ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ପାରିବ, ସେହି ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।

ଯୋ ନଃ ଯାହା ଆମମାନଙ୍କୁ ଉପରୋକ୍ତ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାବଧାନ ଓ
ସୁରକ୍ଷୀତ ରହିବାକୁ ଶାନ୍ତ ଦିଏ । ସାବଧାନ ହେବା ଓ ସୁରକ୍ଷାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ହେଉଛି , ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତି ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ଓ ଅନ୍ୟ ନିର୍ବଳଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା
ଦେବା ।

ନଃ- ନଃ ଶୁଣ୍ଢେକାମିମାଂ ବାର୍ତ୍ତା ଜାଗୃତସ୍ତୁ ସଦା ଭବ

ସପ୍ରମାଦଂ ନରଂ ନୂନଂ ହ୍ୟାକ୍ରାମନ୍ତି ବିପକ୍ଷିଣଃ ॥

ଏହା ଧ୍ୟାନପୂର୍ବକ ଶୁଣ ଯେ ସର୍ବଦା ସାବଧାନ ରହିବା ଉଚିତ ନ
ହେଲେ ଶତ୍ରୁଗଣ ଆକ୍ରମଣ କରିଦେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଅସାବଧାନ ରହିବା,
ଆଳସ୍ୟ ଓ ଅଦୂରଦର୍ଶିତା ଏପରି ଏକ ଭୁଲ ଅଟେ ଯାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ
ଅନେକ ପ୍ରକାର ଆପଦ ବିପଦ ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାରେ ଅସାବଧାନ
ହେବା ଜନିତ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗ ନିକଟରେ ହେଉ ବା ଭବିଷ୍ୟତରେ
ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଏ , ଧନସମ୍ପଦ ବିନିଯୋଗରେ ଅସାବଧାନତା ମନୁଷ୍ୟକୁ
ଦେବାଳିଆ କରିଥାଏ, କାମ କ୍ରୋଧାଦି ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ଅସାବଧାନତା କେବେ ବି
କୁବିଚାର ଓ କୁକର୍ମରେ ପକାଇଦେଇ ପାରେ ଓ ଛଳକପଟୀ ଠକ ଲୁଚେରା ଓ
ସ୍ୱାର୍ଥପର ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସାବଧାନତା କେବେ ବି ହଇରାଣ କରି ଦେଇପାରିବ ।
ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତି ଜାଗ୍ରତ ତଥା ପ୍ରଯତ୍ନଶୀଳ ରହିବା ଉଚିତ ।
ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦୁଇଟି ଦିଗ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ

ଦେବାକୁହେବ । ନିଜର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ଓ ସମୟ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଭାଜନ ପଦ୍ଧି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । ନଃ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ମନୁଷ୍ୟ ଦେବାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ ଯେ ଦେବୀ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନିଜର ସୁରକ୍ଷା କରିବାର ଗୁଣ ଓ ସାବଧାନ ରହିବାର ଗୁଣ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ଏହା ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ଏକୋଇଶି,ବାଇଶି,ତେଇଶି ଓ ଚବିଶ ଅକ୍ଷରର ସମଷ୍ଟି । ଏହି ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ଦ୍ଵାରା ଭକ୍ତ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କଠାରୁ , ଉଦାର ଦୂରଦର୍ଶିତା, ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟ ଓ ସତ୍‌ସଙ୍ଗ, ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଓ ଆତ୍ମକଲ୍ୟାଣ, ସନ୍ତାନପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁଗୁଣର ପ୍ରେରଣା ଭୀକ୍ଷା କରୁଛି ।

ପ୍ର - ପ୍ରକୃତ୍ୟାତୁ ଭବୋଦାରୋ ନାନୁଦାର କଦାଚନ

ଚିନ୍ତୟୋଦାରଦୃଷ୍ଟୟୈବତେନ ଚିତ୍ତଂ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜେ ସ୍ଵଭାବରେ ଉଦାର ହୁଅ ଓ କେବେ ବି ଅନୁଦାର ହୁଅ ନାହିଁ । ସବୁକଥା ଦୂରଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଚାର କର ଏପରି କଲେ ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ପବିତ୍ର ହୁଏ । ନିଜର ଇଚ୍ଛା, ରୁଚି ମାନସତା ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଲଦିଦେବା,ନିଜର ସୀମିତ ଶୀକ୍ଷା ଦୀକ୍ଷା ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟତା କଳନା କରିବା,ନିଜର କଥା ଓ ସ୍ଵାର୍ଥ ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତାରେ ରଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅନୁଦାରତାର ପ୍ରତୀକ । ଅନ୍ୟର ବିଚାର, ଯୁକ୍ତି, ସ୍ଵାର୍ଥ ଓ ପରିସ୍ଥିତି କୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଦାରତାର ପରିଚାୟକ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟକୁ ନିଜର କରିବାପାଇଁ ଉଦାରତା ଏକ ଅଭୂତ ଗୁଣ । ସାମାଜିକ ସମସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ଉଦାରତା ଗୁଣ ହେତୁ ଏକତା ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବେ । ଉଦାରତା ଏପରି ଏକ ଗୁଣ ଯାହା ଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ସର୍ବଜନ ଆଦୃତ

ହୋଏଥାଏ । ଉଦାରତା ପ୍ରେମଭାବର ନିଦର୍ଶନ । ପ୍ରେମଭାବରେ କେବେ ବି ସ୍ୱାର୍ଥ ନଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଉଦାରତା ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱଭାବ ହୋଇଯିବ ଅର୍ଥାତ୍ ତାର ଚେତନ ମନ ସହିତ ଅବଚେତନ ମନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଦେବ , ସେତେବେଳେ ପିଲାଠାରୁ ବଡ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଯିବେ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ବଦଳିଯିବ । ଉଦାରତାର ବିପରିତ ଶବ୍ଦ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ଯାହାଦ୍ୱାରା ମତଭେଦ ଓ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିହୁଏ । ଉଦାରତା କେବଳ ସମ୍ପଦ ବିନିଯୋଗରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ, ଏହା ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଭାବରେ, ବ୍ୟବହାରରେ, ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ଦେଖିବାରେ, ଆଶ୍ରୀତ ଜନ ପ୍ରତି ଦୟାପରବଶତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ଉଦାରତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତିରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷଣିକ ଲାଭକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଭବିଷ୍ୟତର ପରିଣାମ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ନ ଦେବା ହିଁ ଅଦୂରଦର୍ଶିତା । ଏହି ଅଦୂରଦର୍ଶିତା ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଯଶ, ବିବେକ ଆଦି ସ୍ଥାୟୀ ଲାଭ ହରାଇଥାଏ । ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ରୋଗ, ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ବଦନାମ, ଘୃଣା ଓ ଅଧୋଗତି ଲାଭ କରେ । ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସାମାନ୍ୟ ତ୍ୟାଗ ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତର ବହୁତ ଲାଭ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ଦୂରଦର୍ଶିତାର ପରିଚାୟକ । ଦୂରଦର୍ଶିତା ସହିତ ଉଦାରତାର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । ଯଦି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଭଲ ଭାବନାରେ କରା ଯାଇଥିବ ତାର ପରିଣାମ ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ରୂପରେ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ । ଏହି କାମନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି , ମନୁଷ୍ୟ ମାତାଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଲେ , ତାର ପରିଣାମ ଅବଶ୍ୟ ହିଁ ଉତ୍ତମ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାର ମନୁଷ୍ୟ ନିକଟରେ କିଛି ବି ପରିସ୍ଥିତି, ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରୂପେ ଉଭା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଚୋ- ଚୋଦୟତ୍ୟେବ ସସଞ୍ଜୋ ଧିୟମସ୍ୟ ଫଳଂ ମହତ୍
ସ୍ବମତଃ ସଞ୍ଜନୈର୍ବିଦ୍ବାନ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପର୍ଯ୍ୟାବୃତଂ ସଦା ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସତ୍ସଙ୍ଗ ଦ୍ବାରା ଜ୍ଞାନ ଓ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ
ଲାଗେ । ସେଥିପାଇଁ ସର୍ବଦା ସତ୍ ପୁରୁଷର ସଙ୍ଗ କରିବା ଉଚିତ । ସତ୍ସଙ୍ଗର ଫଳ
ମହାନ । ସ୍ଥାନ, କାଳ, ପାତ୍ର, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ବାତାବରଣର ପ୍ରଭାବ ମନୁଷ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ
ଉପରେ ପଡିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଚାରିତ୍ରୀକ ଉନ୍ନତି କାମନା କରନ୍ତି
ସେମାନେ ଭଲ ବାତାବରଣରେ ରହିବା, ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବା ଓ ସମ୍ପର୍କ
ରଖିବା , ସାଧୁ ସବୁଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବା ଆଳାପ କରିବା ଓ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ରଚିତ
ଗ୍ରନ୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଉଚିତ । ଏହାଦ୍ବାରା ମନର ବାର୍ତ୍ତାଳତା ନଷ୍ଟହୁଏ,
ଅନ୍ତଃକରଣ ପବିତ୍ର ରହେ ,ମନରୁ କୁଚିନ୍ତାର ପ୍ରଭାବ ଦୂରିଭୂତ ହୁଏ ଇତ୍ୟାଦି ।
ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ ମଧ୍ୟ ସତ୍ସଙ୍ଗ ର ଏକ ରୂପ । ସତ୍ସଙ୍ଗ ଦ୍ବାରା ,କିଛି ଉପଦେଶ
ଜଣେ ସତ୍ ପୁରୁଷଙ୍କ ମୁଖରୁ ଶୁଣୁଥିବା ବେଳେ ସେହି ଉପଦେଶ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ରରୁ
ଅଧ୍ୟୟନ କରା ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସତ୍ସଙ୍ଗ ଦୁଇଟି ଯାକ
ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିଥାଏ ।

(ଦ) ଦର୍ଶନଆତ୍ମନଃ କୃତ୍ବା ଜାନୀୟାଦାତ୍ମ ଗୌରବଂ
ଜ୍ଞାତ୍ବା ତୁ ତଦାତ୍ମନଂ ପୂର୍ଣ୍ଣୋନ୍ନତି ପଥଂ ନୟେତ୍ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମାକୁ ଦର୍ଶନ କର,ଆତ୍ମାକୁ ଜାଣ, ଆତ୍ମାର ଗୌରବ ବା

ମହତ୍ତ୍ୱ କୁ ଚିହ୍ନି ତାପରେ ଆତ୍ମାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅ । ଆତ୍ମଗୌରବ ରୂପକ ଧନ ଠାରୁ ଧନ ନାହିଁ । ଯାହାର ଏ ଧନ ଅଛି ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଥ ଠାରୁ ବି ଅତି ଉଚ୍ଚପଦରେ ଅଛି । ସେହି ଆତ୍ମ ଗୌରବର ରକ୍ଷା କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ପ୍ରକୃତରେ ଅଜ୍ଞାନୀ ମନୁଷ୍ୟ ତାର ଶରୀରକୁ ବୁଝି ତା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖି ସଂସାରର ମାୟାଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ରୂପକ ଅମୂଲ୍ୟ ସୌଭାଗ୍ୟ ହରେଇ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଅନୁଭବ କରିବ ଯେ ସେ ହିଁ ଆତ୍ମା ଏବଂ ଏହି ସ୍ଥୁଳ ଶରୀର ଆତ୍ମାର ଏକ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଆବରଣ ମାତ୍ର , କେବେ ବି ଏହି ଆବରଣ ବିକୃତ ହୋଇଯିବ ଓ ଆତ୍ମା ନିଜକୁ ଅନାବରଣ କରି ନୂତନ ଆବରଣ ଗ୍ରହଣ କରିଯିବ । ତେଣୁ ଯେଉଁଥିରେ ଆତ୍ମାର ହିତ ସାଧିତ ବେବ ସେହି ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତଃକରଣ କିଛି ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ରହିଥାଏ । ଶରୀର, ମନ ବୁଦ୍ଧି ବିଶ୍ୱାସ ଓ କ୍ରିୟା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ସଂରୁଦ୍ଧିତ ହେଉଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟର କିଛି ବିଶ୍ୱାସ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସଂସ୍କାର ରୂପରେ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ଏ ଜନ୍ମରେ ପିତା ମାତା, ପଡୋସୀ, ପରିବେଶ, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଘଟଣା ପ୍ରବାହ, ସଙ୍ଗଦୋଷ, ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତକ ପଠନ ଇତ୍ୟାଦିରୁ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ବୀଜ ରୂପରେ ମନୋଭୂମିରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଥାଏ । ଅହଂକାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଣୀ ହିସାବରେ, ମନୁଷ୍ୟ ମନର ଅହଂକାର ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ବୀଜ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଗଲେ, ‘ଅୟଂ ନିଜ ପରଂ ବେଦି ’ ମନୋଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ବୀଜ କେତେବେଳେ ମନ ଓ ଶରୀରକୁ ଉଚିତ ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରେରିତ କରେ ଓ କେତେବେଳେ ବିପରିତ ବିଶ୍ୱାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୃଣା, ବିରୋଧ ପ୍ରତି ପ୍ରେରିତ କରେ । ଏହିପରି ଜୀବନ କେବେ ନରକରୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଓ କେବେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ

ନରକରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ଆମକୁ ବିପରୀତଧର୍ମୀ ବିଶ୍ୱାସର ବୀଜକୁ ମନୋଭୂମିରୁ ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ ଓ ସତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ହିଁ ଆମେ ଆତ୍ମନିର୍ମାଣର ମନ୍ଦିରର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ପଦାର୍ପଣ କରିପାରିବା ଓ ଆତ୍ମନିର୍ମାଣ କରି ପାରିବା ।

ମନୋଭୂମିରେ ସତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ସାରିଲା ପରେ ସହାନୁଭୂତି, ପ୍ରେମ,ଉଦାରତା, ସହନଶୀଳତା ଓ ନମ୍ରତା ଆଦି ଗୁଣରେ ମନୋଭୂମିକୁ ପବିତ୍ର କରିଦେବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ହେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ମନୁଷ୍ୟ , ନିଜକୁ ଅହଂକାର ଚକ୍ରବ୍ୟୁହ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କରି, ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ କର,ନିଜ ମନୋଭୂମିରେ ସେବା ମନୋଭାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଅ , ଘୃଣା, ବିରୋଧ , ଈର୍ଷା ,ଭେଦଭାବ, ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ଆଦି ଆସୁରୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ସବୁ ନିଷ୍କାସନ କର, ଦେଖିବ ନିଜ ଭିତରେ ନମ୍ରତା, ଅପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସହାନୁଭୂତି,ପ୍ରେମଭାବ, ଦୟା, କ୍ଷମା ଆଦିର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଯାଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଛି । ଏହା ହିଁ ଆତ୍ମନିର୍ମାଣ ବା ଆତ୍ମକଲ୍ୟାଣ ।

(କ୍ଷାତ୍) ଯା ଯାତସ୍ୟୋଭର ଦାୟିତ୍ୱ ନିବହନ୍ ଜୀବନେ ପିତା
କୁପିତାପି ତଥା ପାପଃ କୁପୁତ୍ରୋଽସ୍ତି ଯଥା ତତଃ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ପିତା ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ଠିକ୍ ଭାବେ ନିର୍ବାହ କରିବା ଉଚିତ । ଯେପରି କୁପିତା ହେଉଛି ଜଣେ ପାପୀ ସେପରି କପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପାପୀ । ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ମନୁଷ୍ୟର କିଛି ବିଶ୍ୱାସ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସଂସ୍କାର ରୂପରେ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ଏ ଜନ୍ମରେ ପିତା

ମାତା, ପତୋସୀ, ପରିବେଶ, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଘଟଣା ପ୍ରବାହ, ସଙ୍ଗଦୋଷ, ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତକ ପଠନ ଇତ୍ୟାଦିରୁ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ବୀଜ ରୂପରେ ମନୋଭୂମିରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ରହିଥାଏ । ଅନୁଶାସନ ତଥା ସାବଧାନତା ସହକାରେ ଧିରେ ଧିରେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ସମୂହକୁ ପରିମାର୍ଜିତ କରିବାକୁ ହେବ । ମନୁଷ୍ୟର ଅସାବଧାନତା ହେତୁ ପୁତ୍ର, ଶିଷ୍ୟ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଭୃତ୍ୟ କୁସଂସ୍କାରୀ, ଅବଜ୍ଞାକାରୀ ଓ ଅନୁଶାସନହୀନ ହୋଇଯାନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ବଦଗୁଣ ସୁଧାରିବା, ପିତା, ଗୁରୁ, ପତି ଓ ଶାସକ ମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ଅଟେ । ଅନୁଶାସନରେ ଶିଥିଳତା, ଅବାଟରେ ଯିବାର ପ୍ରତିରୋଧ ହୀନ ହେବା ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଅସାବଧାନତା ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ପୁତ୍ର, ଶିଷ୍ୟ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଭୃତ୍ୟ ବିଗିଡି ଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ ଯେ ପୁତ୍ର, ଶିଷ୍ୟ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ସୁସଂସ୍କାରୀ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଶାସନ କଠୋର କରିବାକୁ ପଡିବ । କଠୋରତା ସହିତ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହାନୁଭୂତି ସଦୁପଦେଶ କ୍ଷମା ଓ ଦୟା ଆଦି ଆଚରଣ ଅନୁଶାସନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ । ଯେହେତୁ ନିଜର ଏହିସବୁ ଆଚରଣର ପ୍ରଭାବ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ ତେଣୁ ଅନୁଶାସିତମାନେ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ ଯେ ଶାସକର ମନୋଭାବ କେବଳ ସେମାନଙ୍କୁ ସଦଗୁଣ ଭୂଷିତ କରିବା ପାଇଁ । ସେଥିପାଇଁ ପୁରାତନ ଅନୁଶାସକମାନେ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହାନୁଭୂତି ସଦୁପଦେଶ କ୍ଷମା ଓ ଦୟା ଆଦି ଆଚରଣ ସହିତ ଶାମ ଦାନ ଭେଦ ଦଣ୍ଡ ଆଦି ଚାରି ନୀତି ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲେ ।

କୌଣସି ସନ୍ତାନକୁ ଜନ୍ମଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଚିନ୍ତା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ପୁତ୍ର ବା କନ୍ୟା ଦରକାର ? ତାହାର ପାଳନ ପୋଷଣ, ଶାକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟୟକରିବାକୁ ସମ୍ଭବ ଅଛି କି ନାହିଁ ? ଏହା ଉପରେ ସନ୍ତାନ କାମନା ନିର୍ଭର କରେ । ପଶୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପରି ଜନ୍ମ ଦେଇ ଯଥା ତଥା

ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଚଳିବନାହିଁ । ତାହାର ପାଳନ ପୋଷଣ କରିବା, ଶୀକ୍ଷା ଦେବା, ସଂସ୍କାର ଦେବା, ସ୍ୱଭାବ ଓ ଚରିତ୍ର ଗଠନ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ସମୟ, ଶକ୍ତି ,ଅର୍ଥ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୁନଃ ଯଦି ସଂଯୋଗ ବଶରେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତିର ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ନେଲା ତେବେ ମନୁଷ୍ୟର ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାର ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ହିତୋପଦେଶରେ କୁହା ଯାଇଛି :-

ଅଜାତ ମୃତ ମୂର୍ଖାଣାଂ ବରଂ ଆଦ୍ୟୌ ନଚାନ୍ତିମ

ସକୃତ୍ ଦୁଃଖକରାବାଦ୍ୟାବନ୍ତିମସ୍ତୁ ପଦେ ପଦେ ॥

ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ନ ହୋଇଥିବା , ଜନ୍ମହୋଇ ମୃତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ଜନ୍ମହୋଇ ମୂର୍ଖହୋଇଥିବା ତିନି ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ , ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଅବସ୍ଥା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଦୁଃଖ ଦେଇଥାଏ ମାତ୍ର ଅନ୍ତିମ ଅବସ୍ଥା ଜୀବନର ପଦେ ପଦେ ଦୁଃଖ ଦେଇଥାଏ । ମୂର୍ଖ କହିଲେ କେବଳ ସ୍କୁଲ କଲେଜର ଅଶୀକ୍ଷିତକୁ ବୁଝାଇ ନଥାଏ । ଯାହାର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶୀକ୍ଷା ସହିତ , ସୁସଂସ୍କାର ,ସୁସ୍ୱଭାବ , ସୁଚରିତ୍ର ଆଦିର ଅଭାବ ଥାଏ ତାକୁ ମୂର୍ଖ କହିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ମୂର୍ଖ ସନ୍ତାନ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୁଃଖ ଦେଇଥାଏ ।

ତେଣୁ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସୁସନ୍ତାନ କାମନା କରେ । ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ପିତାମାତା ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ ସେମାନେ ଯାହା ବି ଆଚରଣ କରିବେ, ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସନ୍ତାନ ତାହା ହିଁ ଅନୁକରଣ କରିବେ । ତେଣୁ ସନ୍ତାନକୁ ଯେଉଁ ମାର୍ଗରେ ତିଆର କରିବାକୁ ଚାହିଁବେ ନିଜକୁ ସେହି ହିସାବରେ ତିଆର କରିବାକୁ ହେବ ଯେପରି ଦେବତା ପୂଜନ କରି ଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ

କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ଦେବୋପମ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରେତ୍ୟକ ମନୁଷ୍ୟ ଆତ୍ମନିର୍ମାଣ ତଥା ଯୁଗନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ଏକ ସୁସନ୍ତାନ କାମନାରେ ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଉଚିତ ।

॥ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ପାଇଁ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ॥

ବିଭିନ୍ନ ଦେବୀ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା ଆରାଧନା, ସନ୍ଧ୍ୟା ଉପାସନା, ମନ୍ତ୍ର ସାଧନା ଓ ଜପାଦି ପୁରସ୍କରଣ ବିଧାନ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ବୈଦୀକ କର୍ମକାଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣିତ କେତେକ ନିୟମ ପାଳନ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ପୁନଃ ପୂଜା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ କେତେକ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ସେହିପରି ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ତଥା ପୂଜା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ କେତେକ ନିୟମ ସହିତ ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ମନରେ ଶୁଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସଭାବ, ସାତ୍ତ୍ୱିକଭାବ, ନିର୍ମଳତା ତଥା ଶୁଦ୍ଧମନର ଜାଗରଣ ପାଇଁ ସାଧନା-ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ କେତେକ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିୟମ ବିଶ୍ୱ ଗାୟତ୍ରୀ ପରିବାର ଅନୁମୋଦନ କରିଛନ୍ତି ତାହା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

୧- ସ୍ନାନ ଦ୍ୱାରା ଶରୀର ଶୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ । ଦେହ ଖରାପ ହେତୁ , ରତ୍ନ ପ୍ରତିକୁଳତା ହେତୁ ସ୍ନାନାଦି ଶୁଦ୍ଧି ନ ହୋଇ ପାରିଲେ ହାତ ପାଦ ଧୋଇ ବା ଓଦା ଗାମୁଛାରେ ପୋଛି ହୋଇ ଶରୀର ଶୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ ।

୨- ପୂଜାରେ ଉତ୍ତରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବିଧାନ ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବା ଶୀତ ଉଭୟ କାଳରେ ଶରୀର ଉପରେ ବସ୍ତ୍ର ରହିବା ଉଚିତ ।

ଶୀତକାଳରେ ଶରୀର ଉପରେ କମଳ ରଖିଲେ ଶୀତ ବିଚଳାତ ମନକୁ ସ୍ଥିର କରି ହେବ ।

୩- ସାଧନା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଶୁଦ୍ଧ ପବନ ମିଳୁଥିବା ଖୋଲା ସ୍ଥାନ ନିରୁପଣ କରିବା ଉଚିତ । ନିକାଞ୍ଚନ ବଗିଚା, ନଦୀ କିମ୍ବା କୌଣସି ଜଳାଶୟର କୁଳ, ଦେବ ମନ୍ଦିର ଇତ୍ୟାଦି କୌଣସି ଶାନ୍ତ ପରିବେଶ ସ୍ଥାନରେ ସାଧନା କରିବା ଉଚିତ । ଯଦି ଏପରି ସ୍ଥାନ ନ ମିଳିଲା ତେବେ ଗୃହର କୌଣସି ଏକ ନିଭୃତ ସ୍ଥାନ ଓ ଶାନ୍ତ ବାତାବରଣର ସ୍ଥାନ ନିରୁପଣ କରିବା ବିଧେୟ ।

୪- ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଷ୍କ ନୁତନ ଅଥବା ଧୂଆ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରିବା ଉଚିତ ।

୫- ପୂଜାରେ ବସିବାର ଶୈଳୀ ଏପରି ହେବା ଉଚିତ ଯେପରି ଅଧିକ ସମୟ ବସିଲେ କଷ୍ଟ ହେଉ ନ ଥିବ । ବସିବାରେ କଷ୍ଟ ହେଲେ ମନ ସର୍ବଦା କଷ୍ଟ ଯୋଗୁ ଆନ୍ଦୋଳାତ ରହିବା ଫଳରେ ସାଧନାର ନିଷ୍ଠାରେ ବ୍ୟାଘାତ ହୋଇପାରେ । ସେଥିପାଇଁ ପଦ୍ମାସନ ନ କରି ପାରିଲେ ସୁଖାସନ କରି ପାରିବେ ।

୬- ତଥାପି ବସିବାରେ କଷ୍ଟ ହେଲେ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିର ତଳ ଉପର କରା ଯାଇ ପାରେ ।

୭- ମଳମୂତ୍ର ବେଗ ସଦୃଶ କୌଣସି ଅନିବାୟୀ କର୍ମପାଇଁ ଯଦି ସାଧନା ସାମୟୀକ ସ୍ଥିତିତ ରଖିବାକୁ ପଡେ ତାହା କରାଯାଇ ପାରେ । ତା ପରେ ହାତମୁହଁ ତଥା ପାଦ ଧୋଇ ପୁଣିଥରେ ସାଧନା ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ । ତଥାପି ଯଦି ସାଧନାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଲା ତେବେ ତା ପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ସ୍ବରୂପ ଏକମାଳା ଅଧିକ ଜପ କରିବାକୁ ହେବ ।

୮- ଶିର, ଗ୍ରୀବା ଓ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଏକ ରେଖାରେ ସିଧାରଖି ଆସନରେ ବସିବା ଉଚିତ କାରଣ ଏପରି ବସିଲେ ସୁଶୁମ୍ନା ନାଡିରେ ପ୍ରାଣର ଗମନା

ଗମନରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ନାହିଁ ।

୯- ମାର୍ବଲ କି ଟାଇଲ୍ ଚଟାଣ ହେଲେ ବି ,ଆସନ ନ ଥାଇ ଖାଲି ଚଟାଣ ଉପରେ ବସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଆସନରେ ବସିଥିବା ହେତୁ ସାଧନା ସମୟରେ ଶରୀରରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଧାରା ମାଟିକୁ ଚାଲି ନ ଯାଇ ଶରୀରରେ ସ୍ଥିର ରହିବ । ସେଥିପାଇଁ ଗୀତା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆସନ ପ୍ରକ୍ରୀୟା ବର୍ଣ୍ଣନା କରା ଯାଇଛି । ଘାସ ତଥା ପତ୍ର ନିର୍ମିତ ଆସନ ଯଥା କୁଶାସନ,ଝୋଟେସି ନିର୍ମିତ ଆସନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ଯାଇଛି । ଏ ସମସ୍ତ ଅଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସୁତା ନିର୍ମିତ ଆସନ କରା ଯାଇପାରେ । ଉଲ୍ କିମ୍ବା କମଳର ଆସନ ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗରେ ବ୍ୟବହାର କରା ଯାଇଥାଏ ।

୧୦- ଜପ ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଭୁଲ କରିବା ପାଇଁ ଜପମାଳା ସ୍ଥିର କରିବା ଉଚିତ । ଏଥିପାଇଁ ତୁଳସୀ ବା ଚନ୍ଦନ ମାଳା ପ୍ରଶସ୍ତ । ମାତ୍ର ତୁଳସୀ ଓ ଲାଲ ଚନ୍ଦନ ଅଥବା ଶଙ୍ଖମାଳା ମାତାଙ୍କ ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରୟୋଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଜପରେ କେହି କେହି କରମାଳା ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । କରମାଳା ବ୍ୟବହାରରେ ଜପ ଅନାମିକା ମଧ୍ୟମ ପବରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ତା ପରେ କ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଅନାମିକାର ମୂଳ ପବ ,କନିଷ୍ଠାର ମୂଳ ମଧ୍ୟମ ଓ ଅଗ୍ର ପବ , ଅନାମିକାର ଅଗ୍ର ପବ, ମଧ୍ୟମାର ଅଗ୍ର ପବ ଓ ତର୍ଜନିର ଅଗ୍ର ମଧ୍ୟମ ଓ ମୂଳ ପବ ବ୍ୟବହାର କରା ଯାଏ । ଏହିପରି କ୍ରମରେ ଥରେ କରମାଳା ବ୍ୟବହାରରେ ଜପ କଲେ ତାହା ଦଶ ସଂଖ୍ୟା ହୋଇଥାଏ । ୧୦୮ ସଂଖ୍ୟକ ଜପରେ ଦଶଥର କରମାଳା ଶେଷକରି ଏକାଦଶ ମାଳାରେ ତର୍ଜନିର ଅଗ୍ର ପବରେ ଜପ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ ।

୧୧- ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପୂର୍ବରୁ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ଏକଘଣ୍ଟା ପରେ ଜପ କରିବା ବିଧାୟ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ରାତ୍ରୀର ଅନ୍ୟ ଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ଜପ କରା

ଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ବାମମାର୍ଗୀ ତାନ୍ତ୍ରୀକ ସାଧନାରେ ରାତ୍ର ୧୨ ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ଜପ କରା ଯାଇଥାଏ ।

୧୨- ପ୍ରାତଃକାଳ ସାଧନାରେ ପୂର୍ବକୁ ମୁଖକରି ଓ ଶାୟଂକାଳ ସାଧନାରେ ପଶ୍ଚିମକୁ ମୁଖ କରି ଜପ କରିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ସବିତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ସାଧକଙ୍କ ମୁଖ ହେବା ଉଚିତ ।

୧୩- ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାରେ ଚାରିଟି କର୍ମ ଉପରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ । (ଅ) ମନ ଓ ଚିତ୍ତ ସର୍ବଦା ଏକାଗ୍ର ରହିବା ଉଚିତ । ଯଦି ମନ ବିଚଳିତ ରହେ ତେବେ ମାତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଛବି ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ମନ ନିବନ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ । (ବ) ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରୂପକ ସାଧକର ଦୁଇ ହସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ମାତାଙ୍କ ପଦ ଯୁଗଳକୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ହେବ । (ସା) ନିରୁସାହତା, ମନ ଉତ୍ସିହନ, ନିରସ ମନା ହେବା,ଶିଘ୍ର ସିଦ୍ଧି ନ ହେବା ଜନିତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ୍ତା ରଖିବା ଓ ଅସୁସ୍ଥତା ପ୍ରଭୃତି ସାଧନ ମାର୍ଗର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରତି ବନ୍ଧକକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ସାଧନ ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଉଚିତ । (ଦ) ନିରନ୍ତର ନିୟମାନୁସାରେ ସାଧନାର ପ୍ରୟାସ ରହିବା ଉଚିତ । ଅନିବାୟର୍ଯ୍ୟ କର୍ମପାଇଁ ସାଧନା ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ବି ସାଧନାରେ ନିଷ୍ଠା ରଖିବା ଉଚିତ । ନିତ୍ୟତା, ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା ସର୍ବଦା ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖିବା ଉଚିତ ।

୧୪- ଅତି କମରେ ଏକମାଳା ବା ୧୦୮ ବାର ଜପ କରିବା ଉଚିତ । ଅଧିକକୁ ନ ଦୋଷାୟ । ଅନିବାୟର୍ଯ୍ୟ କାରଣରୁ ଯଦି ଜପ ୧୦୮ ବାର କରିବା ସମ୍ଭବ ନ ହୋଇ ପାରିଲା ତେବେ ଦଶଧା ଜପ କରିବା ବିଧେୟ ।

୧୫- ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଧନାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ଆବଶ୍ୟକ । କୌଣସି ସଦାଚାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସାଧନାରେ ଗୁରୁ ରୂପେ ବରଣ କରିବା ଉଚିତ । ଯେପରି ଜଣେ

ତାଙ୍କର ରୋଗ ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଆଉ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଉପଯୁକ୍ତ ଚିକିତ୍ସା ବତାଇ ଥାଏ । ସେହିପରି ଜଣେ ସାଧକ ଯେତେ ସାଧନା ପଦ୍ଧତି ଜାଣି ଥିଲେ ବି , ତାର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ ତଥା ତା ପାଇଁ କି ପ୍ରକାର ସାଧନା ପଦ୍ଧତିର ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ , ଜଣେ ସାଧନା ଗୁରୁର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ।

୧୬- ପୂଜା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଫୁଲର ଅଭାବ ହେଲେ ଅରୁଆ ଚାଉଳ ସହିତ କୋରା ନାରିକେଳ ମିଶାଇ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ରଙ୍ଗିନ ଫୁଲ ଅଭାବରେ ଅରୁଆ ଚାଉଳକୁ ହଳଦୀ , କେଶର, ଗେରୁ ତଥା ମେହେନ୍ଦୀରେ ରଙ୍ଗିନ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୧୭- ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କାରଣରୁ ଯଦି ସାଧନା କୌଣସି ଦିନ ସ୍ବଗିତ ରଖିବାକୁ ହୁଏ ତେବେ ତା ପରଦିନ ସାଧନା ପୁନଃ ଆରମ୍ଭ କରି ଦଶ ସ୍ବରୁପ ଏକମାଳା ଅଧିକ ଜପ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୮- ସାଧନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ପରେ ଯଦି ସୁତକ କି ମୃତକ ପରି ଅଶୌଚ ଜନିତ ସାଧନା କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ସ୍ବଗିତ କରିବାକୁ ପଡେ ତେବେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୌଚପରେ ଯେଉଁଠାରେ ସାଧନା ବନ୍ଦଥିଲା ସେହିଠାରୁ ପୁନର୍ବାର ଆରମ୍ଭ କରି ବାକୁ ହେବ ଓ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ସ୍ବରୁପ ୧୦୦୦ ମନ୍ତ୍ର ଅଧିକ ଜପ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୯- କୌଣସି ଦୀର୍ଘ ଭ୍ରମଣ ଜନିତ ହେଉ କିମ୍ବା ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ କିମ୍ବା ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସେବାରେ ନିୟୋଜୀତ ହେତୁ ସ୍ଥାନାଦି ଶୌଚର ସୁବିଧା ନଥାଏ ତେବେ ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ହେଉ କି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲି ଚାଲି ହେଉ ମାନସିକ ଜପ କରା ଯାଇପାରେ ।

୨୦- ସାଧକର ଆହାର ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୀ ,ସହଜରେ ହଜମ ହୋଇ ପାରୁଥିବା, ତାଜାଖାଦ୍ୟ ଓ ପବିତ୍ର ହସ୍ତରେ ରନ୍ଧନ ହୋଇଥିବା ଉଚିତ । ଅଧିକ ମସଲାଯୁକ୍ତ, ବାସୀ , ଦୁର୍ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ, ଆମିଷ, ଅଭକ୍ଷ, ନିଶାସକ୍ତ କରୁଥିବା, ଅନ୍ୟାୟ ଉପାର୍ଜିତ ତଥା ଅନାତି ପରାୟଣ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ରନ୍ଧନ ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଉଚିତ ନିହେଁ ।

୨୧- ବ୍ୟବହାର ଯେତେ ନିଷ୍ଠପଟ, ନିରହଂକାର, ଧର୍ମସଙ୍ଗତ, ସରଳ, ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ତଥା ସାତ୍ତ୍ୱିକ ହୋଇ ପାରିବ ସେତେ ଉତ୍ତମ । ଦିନରେ ଶୋଇବା, ରାତିରେ ଅଧିକ ଜାଗରଣ, ସିନେମା ତଥା ରଙ୍ଗରଙ୍ଗିଲା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖିବା, ପରନିନ୍ଦା, ପରହିନ୍ଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଦୁରାଚାର, ଇର୍ଷା , ନିଷ୍ଠୁରତା, ଆଳସ୍ୟ ପ୍ରମାଦ ଆଦି ଦୁର୍ଗୁଣକୁ ଯେତେଶିଘ୍ର ତ୍ୟାଗ କରାଯାଇ ପାରିବ ସେତେ ଉତ୍ତମ ।

୨୨- ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ ତ ସର୍ବୋକୃଷ୍ଟ, ମାତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଚାଲୁଥିବା ସମୟରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ ସର୍ବାଦୌ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

୨୩- ଗାୟତ୍ରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯେତେ ଦିନ ଲାଗିବ ସେ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ବିଶେଷ ନିୟମ ପାଳନ କରିବାକୁ ହେବ । (୧) ଦାଢି ବ୍ୟତୀତ ତୁଳ କାଟିବା ଅନୁଚିତ, ଦାଢି କେବଳ ନିଜ ହାତରେ କାଟିବା ଉଚିତ ।(୨) ଭୂମିରେ ଶୟନ କରିବା ଉଚିତ ।(୩) ଖାଲି ପାଦରେ ଚଲାବୁଲା ନ କରି କଠଉ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ପାଦୁକା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।(୪) ଦିନରେ ଥରେ ଅନ୍ନାହାର ଓ ଥରେ ଫଳାହାର କରିବା ଉଚିତ ।(୫)ନିଜର ପୂଜା ବସ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟକେହି ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

୨୪- ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଜପ କରୁଥିଲେ ମାଳା ଖୋଲା ରଖି ପାରିବେ କିମ୍ବା ଲୋକ ଚଳ ପ୍ରଚଳ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନ ହୋଇଥିଲେ କପଡ଼ାରେ ଢାଙ୍କି ବା ଗୋମୁଖର

ସାହାୟ ନେବା ଉଚିତ ।

୨୫- ମାଳା ଜପ କରିବା ସମୟରେ ସୁମେରୁ ମାଳା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ମାଳା ଜପ ସରିଗଲାପରେ ସୁମେରୁ ମାଳାକୁ ମଞ୍ଚକ ଓ ନେତ୍ରରେ ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ସୁମେରୁ ମାଳା ଠାରୁ ବିପରିତ ଦିଗରେ ଜପ ଫେରାଇବାକୁ ହେବ ।

୨୬- ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ଉପରାନ୍ତ ,ବଳକା ରହିଥିବା ଅକ୍ଷତ,ଫୁଲ,ଫଳ, ଧୂପ , ନୈବିଦ୍ୟ,ଅଧାଜଳା ବତୀ,ଜଳ କୌଣସି ତୀର୍ଥ, ନଦୀ, ଜଳାଶୟ,ଧାନବିଲ ଇତ୍ୟାଦି ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ବିସର୍ଜନ କରିଦେବା ଉଚିତ । ବଳକା ଜଳକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦାନ କରିଦେବେ ଓ ପ୍ରସାଦ ପିଲାଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିଦେବେ ।

୨୭- ବେଦୋକ୍ତ ରିତି ଯୁକ୍ତ ଦକ୍ଷୀଣମାର୍ଗ କ୍ରିୟା ଓ ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ରିତି ଯୁକ୍ତ ବାମମାର୍ଗ କ୍ରିୟା ପରସ୍ପର ପୃଥକ । ଏଥିରେ କଠୋର କର୍ମକାଣ୍ଡର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯୌଗିକ ରିତିଯୁକ୍ତ ଯୋଗମାର୍ଗ କ୍ରିୟାରେ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା କରିବାରେ କୌଣସି କଠୋର କର୍ମକାଣ୍ଡର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଗାୟତ୍ରୀ ଶାପବିମୋଚନ, କବଚ,ଅର୍ଚ୍ଚକ, କୀଳକ, ମୁଦ୍ରା, ଓ ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ ଇତ୍ୟାଦି କଠୋର କର୍ମକାଣ୍ଡ କେବଳ ତନ୍ତ୍ରସାଧନା ବାମମାର୍ଗ କ୍ରିୟାରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୨୮- ସମସ୍ତେ ବେଦମନ୍ତ୍ର ସ୍ଵର ସହିତ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନା ଯଦି ସ୍ଵର ସହିତ ନ ହୋଇ ପାରିଲା ତେବେ ଏପରି ଜପ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ଯେପରି କଣ୍ଠରୁ ଶବ୍ଦ ନିର୍ଗତ ହେବ,ଓଠ ହଲିବ ମାତ୍ର ପାଖରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଶୁଣି ଶୁଣି ପାରୁ ନ ଥିବେ । ଏପରି ଜପ ସ୍ଵର ବିମୁକ୍ତ ହେଲେ ବି ବାଧା ନାହିଁ ।

୨୯- ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ସାଧନା ବିଧି ଅନୁସରଣ କରିଥାନ୍ତି । ନିଜର ସାଧନା ବିଧିରେ ସନ୍ଦେହ କି ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି ନ କରିବାପାଇଁ କାହା ସହିତ ବିଧି ବିଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ବିଧି ବିଧାନରେ ଭ୍ରମ ବା ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟିହେଲେ ତାର ମାର୍ଗନାର ଉତ୍ତରଦାୟୀତ୍ୱ ସାଧନା ଗୁରୁଙ୍କର । ତେଣୁ ବିଧିର ଭ୍ରମ ହେଲେ କେବଳ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ ।

୩୦- ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ ମାତାଙ୍କ ଚରଣବନ୍ଦନ ସଦୃଶ ଓ ଏହା କେବେ ବି ନିଷ୍ଫଳ ଯାଇ ନ ଥାଏ । ଜପ ବା ସାଧନାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ତ୍ରୁଟି ହେଲେ ଏହା କ୍ଷତି କାରକ ନୁହେଁ କି ଓଲଟା ଫଳ ଦିଏ ନାହିଁ । ଗାୟତ୍ରୀ ତନ୍ତ୍ର ସାଧନାରେ କିଛି ବି ଭୁଲ ତ୍ରୁଟିର କ୍ଷମା ନାହିଁ, ଏହା କ୍ଷତି କାରକ ହୋଇଥାଏ ।

୩୦- ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ନିଜେ ତ କରିପାରିବେ ମାତ୍ର ନିଜର ପ୍ରୀୟଜନ , ବନ୍ଧୁ, ମିତ୍ର, କୁଟୁମ୍ବ ଲୋକ ଆଦି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାର ଉପକାରିତା ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝାଇ ସାଧନାରତ ହେବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ଉଚିତ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ପୂଜା ପରେ ମାତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ କରିବା ଉଚିତ । ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାରତ ହେବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ହିଁ ମାତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ କରିବା ସଦୃଶ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମାତାଙ୍କ ମହିମା ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିବ ଓ ଧିରେ ଧିରେ ସକଳ ଜୀବଗଣ ତଥା ଜଗତ ମାତାଙ୍କ ଗୁଣ ଗାନରେ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିବ ।

॥ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ॥

ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ଜନ୍ମ-ଜନ୍ମାନ୍ତରର ଗଚ୍ଛିତ ପ୍ରାରବ୍ଧ ପାପରାଶିର ପ୍ରଭାବ ଥାଏ ଓ ତା ସହିତ ଏ ଜନ୍ମରେ , ଭୁଲବଶତଃ ହେଉ ,ବା ଅଜ୍ଞାନତା ବଶତଃ ହେଉ ,ବା ଅବସ୍ଥାଚକ୍ରରେ ପଡି ବାଧ୍ୟ ବଶତଃ ହେଉ, ବା ଅହଂକାର ବଶତଃ ଯେଉଁ ପାପ ଅର୍ଜିତ ହୋଇଥାଏ ,ତାହାର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ମାତ୍ର ପଣ୍ଡିତ ମାନେ କହିଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ଆଚରଣ , ମନରେ ଅନୁତାପ ଓ ଏପରି ନକରିବାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରୂପକ ଅଗ୍ନିରେ ଏହିସବୁ ପାପ ରାଶି ଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇଯାଏ । ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ଆଚରଣରେ ସାଧକର ଏହିସବୁ ପାପରାଶି ତ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ତା ସହିତ ସାଧକର ଅନ୍ତଃକରଣ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯାଏ ଓ ସମସ୍ତ ପାପର କୌଣସି ଛାୟା, ମାନସିକ ବିକୃତି ଓ ତତ୍ ଜନିତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପରିଣାମ ବି ରହି ନ ଥାଏ । ତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସମଗ୍ର ଶରୀରରେ ଏକ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅଗ୍ନିର ଜ୍ୱଳନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଯାଏ । ଏହାକୁ ଦୈବୀ ଅଗ୍ନି, ତପୋବଳ ବା ଆତ୍ମବଳ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ଅନ୍ତଃକରଣ ପବିତ୍ର ହେବା ସହିତ ଅନ୍ତରର ସମସ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ, ଦିବ୍ୟ ଭାବନା ପରିପ୍ରକାଶ ହୁଏ, ସାହସୀକତା, ଧୈର୍ଯ୍ୟ , ଉସାହ ଓ ଦୂରଦର୍ଶିତା ଆଦି ସବୁଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଯେପରି ଅଗ୍ନିରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯାଏ ସେପରି ତପାଗ୍ନିରେ ମନୁଷ୍ୟ ପାପମୁକ୍ତ,ତେଜସ୍ବୀ ଓ ବିବେକୀ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ସନ୍ତୁମାନେ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାୟତ୍ରୀ ତପ ଅତୀବ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ତା ପୂର୍ବରୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଶରୀର

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ଓ ମାନସିକ ସ୍ଥିତି ମାର୍ଜିତ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥିପାଇଁ ସେହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେତେକ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।

୧-ଆତ୍ମାଦ ତପ

ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ରୁଚିପୁର୍ଣ୍ଣ ସ୍ବାଦିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଆତ୍ମାଦ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥାଏ । ତାହା ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକ ଲବଣ, ମିଠା ଓ ମସଲା ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଖାଦ୍ୟର ସ୍ବାଦ ଅଧିକ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଏପରି ଖାଦ୍ୟ ଆତ୍ମାଦରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ । ଏ ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ ନ ଥିଲେ ବି ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କରି ପାରିବ । ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ଚାହେଁ ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କରିବା ସହିତ ଖାଦ୍ୟ ରୁଚିକର ଓ ସୁସ୍ବାଦୁ ହୋଇଥିବା ଉଚିତ । ମନୁଷ୍ୟ ଏ ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ ବ୍ୟତିରେକେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟରେ ସ୍ବାଦୁ ଅସ୍ବାଦୁ ପ୍ରତି ଭୂକ୍ଷେପ ନକରି , ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହି ପାରିବା ହିଁ ଆତ୍ମାଦ ତପ । ଜଣେ ଆତ୍ମାଦ ତପସ୍ବୀ ଯେ ସ୍ଥାନେ ଯେପରି ମିଳିଲା ତହିଁରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିପାରିବ । ଏହା ଦ୍ବାରା ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଯାନ୍ତି ଓ ମନରେ ସାତ୍ତ୍ବିକ ଭାବର ଉଦ୍ବେଗ ହୋଇଯାଏ ।

୨-ତିତୀକ୍ଷା ତପ

ତିତୀକ୍ଷା ଅର୍ଥ ସହନଶୀଳତା । ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ଖରାଦିନେ ଫ୍ୟାନ ବା ଏସି ବ୍ୟବହାର କରେ, ଶିତଳ ଜଳ ପାନ କରେ, ରୌଦ୍ର ତାପରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଛାୟା ଓ ଛତ୍ରୀର ଆବଶ୍ୟକ କରେ, ଶୀତଦିନେ ଗରମ ପାନୀୟ, ଶୀତବସ୍ତ୍ର , ରଜେଇ କମଳ ଓ ବର୍ଷା ଦିନେ ଛତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଦରକାର କରେ ଓ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ । ଏହିସବୁ ଉପକରଣ ବ୍ୟତୀତ ନିଜର ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ମ

କରିବା ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇ ପଡେ । ଏହି ଉପକରଣର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜର ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାର ନାମ ତିତୀକ୍ଷା ତପ । ତିତୀକ୍ଷା ତପ ଦ୍ଵାରା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ତପସ୍ଵୀ ବର୍ଷର ସବୁ ସମୟରେ ନିରଳସ ସର୍ବସହ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାରେ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଏ ନାହିଁ ଓ ସବୁ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାର ମନୋଭୂମି ସ୍ଥିର ରଖି ଥାଏ ।

୩- କର୍ଷଣ ତପ

କର୍ଷଣର ଅର୍ଥ ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେବା । ନିଜର ସମସ୍ତ ସୁଖ ସୁବିଧା ତ୍ୟାଗ କରି ନିଜର ସମସ୍ତ କର୍ମ ନିଜେ କରିବା ଓ କୌଣସି କର୍ମ ପାଇଁ କାହା ଉପରେ ନିର୍ଭର ନ କରିବା । ବ୍ରହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କରିବା, ନିତ୍ୟକର୍ମ ପରେ ନିଜ ପାଇଁ ନିଜେ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ବାସନ ବ୍ୟତୀତ ପତ୍ରରେ ଖାଇବା, ନିଜ ବସ୍ତ୍ର ନିଜେ ପରିଷ୍କାର କରିବା, ନିଜ ରହିବା ସ୍ଥାନ ନିଜେ ପରିଷ୍କାର କରିବା, ଖଟ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭୂମିରେ ଶୟନ କରିବା, ଜୋତା ବ୍ୟତୀତ କଠଉ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି କର୍ଷଣ ତପର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୪-ଉପବାସ

ଗୀତାରେ ଉପବାସକୁ ବିଷୟବାସନାରୁ ନିବୃତ୍ତ ରହିବା ବୋଲି ଧରା ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆକ୍ଷରୀକ ଅର୍ଥ ଅଲଗା । ସଂସ୍କୃତରେ ଉପ ବସତି ଇତି ଉପବାସ । ଉପ ଅଥ ନିକଟରେ,ବାସ ଅର୍ଥ ବାସ କରିବା । ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଚିନ୍ତନରେ ନିମଗ୍ନ ରହି ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସକଳ କର୍ମ କରୁ କରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଭୁଲିଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କର୍ମ କରିବାକୁ ବିଚାରକୁ ନ ନେଇ , ଉପବାସ ଅର୍ଥ ଆହାର ନ କରିବା ବୋଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ ଉପବାସ କରିବା ବା ଆହାର ନ

କରିବାକୁ ଉପବାସ ତପ ବୋଲି କୁହା ଯାଇଛି । ଉପବାସ ତପ ଅର୍ଥ କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନାହାର ରହିବାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହି ତପ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସାଧକକୁ ଏକ ବେଳା ଅନ୍ନାହାର, ଏକବେଳା ଫଳାହାର କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଦୁଇବେଳା ଫଳାହାର କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆହାର ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ହେଲେ ବି ତାହା କ୍ରମଶଃ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଆହାର ବା ଅନ୍ନାହାର ବିନା ସାଧକକୁ କୌଣସି କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଦେଖା ଯାଇଛି ଯେ ଜଣେ ଜଣେ ସନ୍ଥ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସି , କେବଳ ଦୁଗ୍ଧ ଓ ଜଳ ଆହାର କରି ରହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ମ କରିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଉପବାସ ତପରେ ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ଜଳ ମଧ୍ୟ ଆହାର କରା ଯାଇପାରେ । ଜଳରେ ଲେମ୍ବୁ ଲବଣ ଚିନି ଦେଇ ପାନ କଲେ ଶରୀର ରକ୍ଷା ସହିତ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ପେଟର କୋଷ୍ଠକାଠିନ୍ୟ ଅମ୍ଳ ଦୂର ହୋଇଥାଏ ।

୫-ଗବ୍ୟକଳ୍ପ ତପ

ମନର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବିକାର ଦୂର କରିବାକୁ ଏହା ଏକ ଅତ୍ୟୁତପୁର୍ବ ତପ । ଗୋ ମାତାକୁ ଚରାଇବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ତାର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସେବା କରିବା ଏହି ତପର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ଛେନା ଘୃତ ଆହାର କରିବା, ଗାଈକୁ ଖାଇବାକୁ ପିଇବାକୁ ଦେବା , ଶରୀର ଧୋଇ ପରିଷ୍କାର କରିବା, ଗାଈର ରହିବା ସ୍ଥାନ ସଫା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଗବ୍ୟକଳ୍ପ ତପର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଗୋମୂତ୍ର ଦେହରେ ଲଗାଇବା, ଗୋମୂତ୍ରରେ ସ୍ନାନ କରିବା ଯାବତୀୟ ଚର୍ମରୋଗର ପ୍ରତିଶେଧକ ବୋଲି ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର କହେ । ଉପରୋକ୍ତ ଗୋ ମାତାର ସେବା ସହିତ କେବଳ ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ଛେନା ଓ ଘୃତ ଆହାର , ଚିନି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେବନ କରି ରହି ପାରିଲେ ଶରୀରର ଏକ କଳ୍ପ ହୁଏ ବୋଲି

ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଏହିତପକ୍ଷ ଗବ୍ୟକନ୍ଧ ତପ ବୋଲି କୁହା
ଯାଇଛି ।

୬- ପ୍ରଦାତବ୍ୟ ତପ

ନିଜ ଶକ୍ତିର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ସ୍ଥାନ କାଳ ପାତ୍ର ଅନୁସାରେ
ଅନ୍ୟର ହିତପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରିବାର ନାମ ଦାନ । ନିଜ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ନିଜର
ଧନ, ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧି , ଜ୍ଞାନ ଓ ସମୟ ଆଦି ଅନ୍ୟର ହିତପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରିବାର
ନାମ ଦାନ । ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟରେ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ ଅନ୍ୟର ହିତପାଇଁ ବ୍ୟୟ
କରିଦେବା ହିଁ ବଡ଼ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ । କୁପାତ୍ର ଓ ଅନୁପଯୁକ୍ତ କାମପାଇଁ ଦିଆ ଯିବା
ଦାନ ସର୍ବଦା ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଏ । ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟଭର ପ୍ରାଣୀ ମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ
ପାନୀୟ ଓ ସେବା ଦାନ କରାଯାଇ ପାରେ । ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ଥାଇ ଓ ନିଜେ
ଶାରୀରିକ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି , ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦାନ ଦେଇ ପାରିଲେ ତାହା
ପ୍ରଦାତବ୍ୟ ତପ ପଦବାଚ୍ୟ । ଏହି ତପ ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଧିରେ ଧିରେ
ତ୍ୟାଗ ଓ ନିସ୍ୱାର୍ଥପରତା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ । କାରଣ ତ୍ୟାଗ ହିଁ ସକଳ
ଅନୁଷ୍ଠାନର ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ରୂପେ ପରିଚିତ ।

୭-ନିଷ୍ଟାସନ ତପ

ନିଷ୍ଟାସନ ଅର୍ଥ କିଛି ବର୍ଯ୍ୟବସ୍ତୁ ବାହାରକୁ ବାହାର କରିଦେବା ।
ମଳ ମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବା ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଟାସନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଯେପରି ଏ ଗୁଡ଼ିକ
ନିଷ୍ଟାସନ ନ ହେଲେ ପେଟର ଯାବତୀୟ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସୃଷ୍ଟିକରେ ସେପରି
ଅନ୍ତଃକରଣରୁ ପାପ ,ଦୁର୍ଗୁଣ ଓ ସମସ୍ତ କୁକର୍ମର ଦୁର୍ଗୁଣା ନିଷ୍ଟାସନ ନ ହେଲେ
ମାନସିକ ବିକାର ତଥା ମସ୍ତିଷ୍କ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ରହିପାରେ । ମନ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ରହିଲେ
ବିଭିନ୍ନ ସାହିକ କର୍ମରେ ଅବିଚଳିତ ଭାବେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ । ସମସ୍ତ

କୃତ ପାପ, କୁକର୍ମ, ଦୁର୍ଗୁଣ ଅନ୍ତଃକରଣରୁ ନିଷ୍ଠାସନ ନ କରି ,ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ
ଗୁପ୍ତ ରଖିଲେ ମନ ସର୍ବଦା ପଶ୍ଚାତାପ ଅଗ୍ନିରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବ । ଏ ପ୍ରକାର
ବିଚଳିତ ମନ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପୂଜା ଆରାଧନାରେ ସ୍ଥିର ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।
ତେଣୁ ଅକଥନୀୟ ପାପ କର୍ମ, ଗୁଡ଼ ଦୁର୍ଗୁଣ, ମାନସୀକ ତଥା ଶାରିରୀକ
ବ୍ୟତିକ୍ରମତା ଗୁପ୍ତ ନ ରଖି ନିଜର ଅତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅବଗତ କରାଇବା
ଉଚିତ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମନ ଓ ଅନ୍ତଃକରଣ ନିର୍ମଳ ହେବ ଓ ମନ ଉଶ୍ମାସ
ହୋଇଯିବ କାରଣ ଦୋଷସ୍ୱୀକାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତର ଏକ ଅଙ୍ଗ । ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି,
ଯେ ଗୋ ହତ୍ୟା କରିଥିବ, ସେ ଯଦି ଗୋ ପୁଞ୍ଜରୁ କିଛି ଧରି ଶହେ ଗୋରୁ
ମେଳରେ ରହି ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ କହିବ ଯେ ସେ ଗୋହତ୍ୟା କରିଛି ତେବେ ତାର
ଗୋହତ୍ୟା ପାତକ ନାଶ ହୋଇଯିବ । ସେହି ମର୍ମରେ ଚର୍ଚ୍ଚମାନଙ୍କରେ ଏକ
କନ୍ଦଫେସନ କକ୍ଷ ଅଛି ଯେଉଁଠି ଜଣେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାଏ ।
ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ନିଜର ଦୋଷ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା
ନିଷ୍ଠାସନ ତପର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ।

୮-ସାଧନା ତପ

ଗାୟତ୍ରୀ ପୁରୁଷରଣ ,ସନ୍ଧ୍ୟା,ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ସ୍ତୋତ୍ରପାଠ ସହିତ
ନ ଦିନରେ ୨୪୦୦୦ ଓ ଚାଳିଶ ଦିନରେ ୧୨୫୦୦୦ ଗାୟତ୍ରୀ ଜପ କରିବା ଓ
ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା କରିବା ,ରୂପକ ଗାୟତ୍ରୀ ତପ ଦ୍ୱାରା ସକଳ ପାପ ତଥା
କୁକର୍ମର ପରିଣାମ ନାଶ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟହ
ଗାୟତ୍ରୀ ଚାଳିଶା ପାଠ ମନୁଷ୍ୟର ତପୋବଳ ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ ।

୯- ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ତପ

ଓଜଶକ୍ତି ଧାରଣ କରିବା , ମୈଥୁନଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଓ କାମ ବିକାରକୁ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବା ଏହି ତପର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଶାରୀରିକ କାମ ଭାବନା ଠାରୁ ମାନସିକ କାମଭାବନା ଅତି ଭୟଙ୍କର । ଏଥିରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାପାଇଁ ସର୍ବଦା ମନକୁ ନୈତୀକ ତଥା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତାରେ ନିମଗ୍ନ ରଖିବା ଉଚିତ । ଏହି ତପ ବିନା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ବ୍ରହ୍ମ ବା ସତ୍ ତତ୍ତ୍ୱରେ ମନୋ ନିବୋଧ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ଓ ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ବି ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଉପାୟରେ ତିନି ଲାଭ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଏହି ତପ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧକ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦେୟ ।

୧୦- ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ତପ

ଏହି ତପ ପୂର୍ଣ୍ଣମି ଦିନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ କାରଣ ଏହି ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ର ୧୬ କଳା । ତପସ୍ୱୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହାରକୁ ୧୬ ଭାଗ କରି ପ୍ରତିଦିନ ଏକ ଏକ ଭାଗ କମାଇ ଆହାର କରାଯାଇଥାଏ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପ୍ରତିପଦ ଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପବାସ ରହିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ପୁଣି ଦ୍ୱିତୀୟା ଦିନଠାରୁ ଏକ ଏକ ଭାଗ ବଢାଇ ଆହାର କରି ପୂର୍ଣ୍ଣମି ଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏପରି କରିବା ସହିତ ମାସ ଯାକରେ ସଂଯମ, ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ, ସତ୍ ସଙ୍ଗ ଓ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ରହିବା ଉଚିତ । ଆରମ୍ଭରେ ପନ୍ଦର ଦିନିଆ ତପ କରି ପରେ ମାସଯାକ କରାଯାଇପାରେ ।

ଉପବାସ ଶରୀର ପାଇଁ ଅତୀବ ହିତ କାରକ । ପରିସ୍ଥିତି ବଶତଃ ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟରେ ଅନିୟମିତତା ଶରୀରରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅସ୍ଥିରକାରକ ତତ୍ତ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଉପବାସ ଯୋଗୁ ପେଟଖାଲି ଥିବାରୁ

ଜଠରାଗ୍ନି ସେହି ସବୁ ଅହିତକାରକ ତତ୍ତ୍ୱର ପାଚନ କ୍ରିୟା କରିଥାଏ । ଫଳରେ ଶରୀରରୁ ଅହିତକାରକ ତତ୍ତ୍ୱ ଜନିତ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ବିକାରର ଭୟ ଦୂରିଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ତାପରେ ପନ୍ଦର ଦିନ ଧରି ଉପବାସ ଜନିତ ପାଚନ କ୍ରିୟା ବନ୍ଦ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ଉପବାସ ପରେ ଏକାବେଳକେ ଆହାର କରିବା ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ କାରଣ ବନ୍ଦଥିବା ପାଚନ କ୍ରିୟା ହଠାତ ସକ୍ରିୟ ହେଲେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର କଠିନତା ସୃଷ୍ଟିକରେ । ପ୍ରକୃତରେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ତପରେ ପାଚନ କ୍ରିୟା ନିଷ୍ପ୍ରୟ ନଥାଏ ।

୧୧-ମୌନ ତପ

ମୌନ ରହିଲେ ମନର ଏକାଗ୍ରତା ବଢ଼ିଥାଏ । ଶକ୍ତି କ୍ଷରଣ ନ ହେବା ଫଳରେ ଆତ୍ମବଳ ଓ ସଂଯମ ସହିତ ଦୈବୀତତ୍ତ୍ୱର ବୃଦ୍ଧିହୁଏ , ବହିର୍ମୁଖୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ମୌନ ତପ ପ୍ରତ୍ୟହ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କରିବାକୁ ହେବ ଓ ଏକ ନିକାଞ୍ଚନ ସ୍ଥାନରେ ବସି ଭଗବତ୍ ଚିନ୍ତନରେ ମନୋ ନିବେଶ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୨- ଅର୍ଜନ ତପ

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟବିଦ୍ୟା ,କାରିଗରୀ ବିଦ୍ୟା, ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଦେଶାଟନ ଇତ୍ୟାଦିରୁ ଉତ୍ପାଦନ ଉପଯୋଗୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଲାଭକରି ନିଜର ଯୋଗ୍ୟତା, କ୍ଷମତା ଓ ଶକ୍ତି ବର୍ଦ୍ଧନ କରିବାର ନାମ ଅର୍ଜନ ତପ । ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ନିଜେ ସମସ୍ତ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ କରିବା,ପାରିବାରୀକ ସୁଖ ସୁବିଧା ପରିହାର କରି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ଆପଣେଇବା ତପର ଲକ୍ଷଣ । ଜୀବନ କାଳରେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଏହି ତପରେ ସଂଲଗ୍ନ ରହିବା ଉଚିତ ଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜନସେବା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ପାଇଁ ବାର ମାସରେ ବାର

ପ୍ରକାର ତପର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ପ୍ରତିମାସରେ ଏକପ୍ରକାର ତପକରି , ବାର ମାସରେ ବାର ପ୍ରକାର ତପ କରିବାରେ ବି କିଛି ବାରଣ ନାହିଁ । ନିଷ୍ଠାସନ ତପ ପାଇଁ ତପସ୍ଵୀ ନିଜର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ନିଜର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ମିତ୍ର କିମ୍ବା ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇବା ଉଚିତ ।

॥ ପଞ୍ଚକୋଶୀ ସାଧନା ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତି ॥

ଆଗରୁ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନା ପାଇଁ ନିଜ ମନୋଭୂମିର ସ୍ଥିତି ସୁଚାରୁରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରର ସ୍ଵରୂପ ଜାଣିବା ଉଚିତ , ଠିକ୍ ସେହିପରି ପଞ୍ଚକୋଶୀ ସାଧନାର ସ୍ଵରୂପ, ବିଧିବିଧାନ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ ରୂପେ ଅବଗତ ହୋଇ ନିଜର ପ୍ରକୃତି, ମନୋଭୂମି ଓ ତତ୍ତ୍ଵମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ସବୁ ପାଇଁ ଜଣେ ସୁଯୋଗ୍ୟ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ବା ଗୁରୁ ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ସିଦ୍ଧ ଯେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମହତତ୍ତ୍ଵ ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ଅଟନ୍ତି । ଯେତେ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଯୋଗ, ସାଧକଙ୍କ ଧାରଣା ମଧ୍ୟକୁ ଆସିଛି , ତାହା ସମସ୍ତ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଧରି ନିଆ ଯାଇପାରେ ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ ବିଜ୍ଞାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।

ଯୋଗ ସାଧନା ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଛି , ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ତଥା ପ୍ରଣାଳିର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ , ତାହା ହେଉଛି ମହତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରାପ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାସ୍ତାରେ ଗତି କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ , ସେହିପରି ପରମାତ୍ମା ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯୋଗ

ସାଧନା ମାର୍ଗ , ସାଧକମାନେ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାର୍ଗରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜନବସତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେହିପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଧକ ଯୋଗ ସାଧନା ମାର୍ଗରେ ମହତତ୍ତ୍ୱ ରୂପି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ , ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯୋଗ ସାଧନା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସିଦ୍ଧି ଓ ଅତୁଟ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମନୋଭୂମି, ଶକ୍ତି ,ସ୍ଥିତି,ସୁବିଧା, ରୁଚି, ଦେଶ, କାଳ, ପାତ୍ର ଭେଦରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିର ମନୁଷ୍ୟ, ସହଜରେ ସାଧନାରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରିପାରିବା ପାଇଁ ,ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯୋଗମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାନ୍ତି । ଯୁଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିରେ ବି ଭିନ୍ନତା ଆସିଯାଏ । ଫୂର୍ବକାଳରେ ଜଳବାୟୁର ଯେଉଁ ଗୁଣ ଥିଲା ତାହା ଏବେ ନାହିଁ ଓ ଆଗକୁ ବି ସେପରି ରହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେପରି ବାଳକ, ଯୁବକ, ପ୍ରୌଢ଼ ଓ ବୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ଦେଇ ଗତିକରି ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ଲାଭ କରେ ସେହିପରି ଏହି ଯୁଗମାନେ , ସତ୍ୟଯୁଗରେ ବାଳକ, ତ୍ରେତୟାରେ ଯୁବକ, ଦ୍ୱାପରରେ ପ୍ରୌଢ଼ ଓ କଳିରେ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଲାଭକରି ପ୍ରଳୟରେ ଲୀନ ହୋଇଯାନ୍ତି । ସେହିପରି ଯୁଗ ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର,ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ଓ ଜଳବାୟୁରେ ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବର ଭିନ୍ନତା ରହିଥିବାରୁ ମନୁଷ୍ୟର ମାନସିକ ଚେତନା,ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲାଳସା, ଆହାର-ବିହାର ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରର ଗଠନଶୈଳୀ ଉଦାପ ଓ ବାୟୁ ଇତ୍ୟାଦିରେ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ଭୂ ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଜୀବାଶ୍ମ ପାଇଛନ୍ତି , ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନର ଜୀବାଶ୍ମ ଠାରୁ କେତେକ ଗୁଣରେ ବୃହତ୍ । ସେସବୁ ଯୁଗାନ୍ତରେ ତତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନତାର ପ୍ରଭାବ ହେତୁ ଘଟିଥାଏ । ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଆକାଶତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିବାରୁ , ସେ ଯୁଗରେ ଆକାଶତତ୍ତ୍ୱ-ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଣୀ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଥିବାର ଅସ୍ୱୀକାର କରିହେବ ନାହିଁ ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆକାଶରେ ବିନା ପକ୍ଷରେ ଉଡ଼ିବାର ବା ଗମନ କରିବାର ସହଜ ଓ ସରଳ ଥିଲା । ମାତ୍ର ତ୍ରେତୟାରେ ଆକାଶତତ୍ତ୍ୱ-ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାଣୀ ଥିବା ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ , ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ହନୁମାନ୍ ବିନା ପକ୍ଷରେ ସମୁଦ୍ର ଲଢ଼ନ କରିବା ଓ ଲଙ୍କାରୁ ଯାଇ ରାତ୍ରୀକ ମଧ୍ୟରେ ହିମାଳୟରୁ ବିଶଲ୍ୟକରଣୀ ଆଣିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହା କହିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା , ସତ୍ୟଯୁଗରେ ଯେଉଁ ସାଧନା ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ସରଳ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା , ତାହା ଏ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ପାରେ । ପାର୍ବତୀ ଶିବଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଯେତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମୟ ଓ ଯେତେ କଠିନ ତପ ଆଚରଣ କରିଥିଲେ ତାହା ଏ ଯୁଗରେ କେବେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏ ଯୁଗରେ ଏହି ପୃଥିବୀ , ପୃଥ୍ୱୀତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ଯିବା ଫଳରେ ଶରୀରରେ ଜଡ଼ତ୍ୱର ପ୍ରଭାବ ଅଧିକ , ତେଣୁ ସେପରି ସାଧନା କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି, ଶରୀର ପାପଯୁକ୍ତ କି ନୁହେଁ , ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ନିରେ ଶରୀରକୁ ତାପିତ କରି ପରୀକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ, ଯଥା ସୀତା ଠାକୁରାଣୀ ହସି ହସି ଅଗ୍ନିରେ ଶରୀର ନିକ୍ଷେପ କରିଥିଲେ କେବଳ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଯୁଗର ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷେ ଏ ସବୁ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ସେହି ହେତୁ ଏ ଯୁଗର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତି ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିଜର ସାମାନ୍ୟ ସୁଖ ସମ୍ବନ୍ଧି ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଅଭିଭୂତ କରିବାକୁ ପଛଇ ନାହାନ୍ତି ।

ସତ୍ୟଯୁଗ ଆଦି ଯୁଗମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଏବେ ନାହିଁ । ସେହି ହେତୁ ଆଗକାଳର ଯୋଗ ସାଧନା ପରି ଏବେ ସେପରି ସାଧନା କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ କି ଅନ୍ୟଯୁଗ ପରି ସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ଅଣିମା ଲଘିମା ଓ ମହିମା ଆଦି ଯେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସିଦ୍ଧି ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି ତାହା ସବୁ ଅନ୍ୟ ଯୁଗର ।

ଶରୀର କ୍ଷୁଦ୍ରକରିବା , ବୃହତ କରିବା, ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା, ଶରୀର ବଦଳାଇବା, ପାଣିରେ ଚାଲିବା ଓ ଆକାଶରେ ଉଡିବା ଆଦି ଶରୀର ସମ୍ବନ୍ଧି ସିଦ୍ଧି ଆକାଶ ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରଧାନ ଶରୀର ତଥା ଆକାଶ ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରଧାନ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା ।

ଆଜି କାଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ସାଧିତ କର୍ମସବୁ , ତ୍ରେତୟାରେ ମନ୍ତ୍ରବଳ ଓ ଆତ୍ମିକ ଶକ୍ତି ବଳରେ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ରାମାୟଣରେ ରାବଣ,କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ , ମେଘନାଦ, ହନୁମାନ, ନଳ ନୀଳ ଆଦିଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତିର ବିଜ୍ଞାନଭୂତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟ ନିଜ ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ ନେଇ ପାରୁଥିଲେ , ତାହା ସବୁ ଆଜିର ବହୁମୂଲ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ କେତେକଂଶରେ ସାଧିତ ହୋଇ ପାରୁଛି । ସେହିପରି ମହାଭାରତରେ ଅଶେଷ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ହେବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି , ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଚାର ଓ ଭାବନାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ବାଣୀ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଅନ୍ତର ଥିଲେ ବି ଶରୀରରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଅଗ୍ନି ଓ ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଥିବାରୁ ବିଚାର ଓ ଭାବନାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଏ ଯୁଗରେ ଆଗକାଳ ପରି ପ୍ରକୃତିର ସୂକ୍ଷ୍ମତା ନାହିଁ , ସୃଷ୍ଟିର ବାଳକତ୍ୱ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ବୃଦ୍ଧତ୍ୱ ଆସି ଯାଇଛି । ପ୍ରାଣୀ ଶରୀର ଅଗ୍ନି ଓ ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜଳ ଓ ପୃଥ୍ୱୀ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ହୋଇଛି ଏବଂ ଜଳତତ୍ତ୍ୱ ଧିରେ ଧିରେ କମୁଛି ଓ ପୃଥ୍ୱୀ ତତ୍ତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି । ମନୁଷ୍ୟର ମନ ,ଜଳ ତତ୍ତ୍ୱର ଗୋଟିଏ ଗୁଣ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ମନୋବଳ ଆଜି ବିକସିତ ରହିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର ଶକ୍ତି, ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ଓ ପ୍ରେରଣା ଶକ୍ତି ଅତୁଟ ରହିଛି । ବୁଦ୍ଧ, ଇଶାଇ, ମହମଦ୍ , ଗାନ୍ଧି ଆଦି ମହାପୁରୁଷ ମାନେ ନିଜ

ମନୋବଳ ଦ୍ଵାରା ନିଜର ତଥା ଜଗତର ଅଶେଷ ହିତ ସାଧନ କରିଛନ୍ତି ଓ ଜଗତକୁ ନିଜ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ।

ଏସବୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେ ଯୁଗର ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ସାଧନମାର୍ଗ ଓ ତାର ପରିଣାମ ବଦଳି ଯାଉଛି । ସାଧନାର କ୍ରମ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବିଧି ବିଧାନରେ ପ୍ରଭେଦ ହୋଇଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ତତ୍ତ୍ଵବେତ୍ତାମାନେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏ ଯୁଗର ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ କି ପ୍ରକାର ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ଓ କି ପ୍ରକାର ମନୋଭୂମି ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧକ, କି ପ୍ରକାର ସାଧନା କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବ । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସାଧନା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନ କରି, କୌଣସି ସାଧନା କରି ବସିଲେ ,ତାହା ସିଦ୍ଧି ଲାଭ ପରିବର୍ତ୍ତେ ହାନିକାରକ ହୋଇଥାଏ ଓ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାଣଘାତକ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ତତ୍ତ୍ଵବେତ୍ତା ଗୁରୁ ହିଁ କେବଳ ସାଧକର ପ୍ରକୃତି ଓ ମନୋଭୂମିର ସ୍ଥିତି ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଉପଯୁକ୍ତ ସାଧନା ଓ ତାର ବିଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ପାରିବେ ।

ବେଦମୂର୍ତ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ଶର୍ମା କହନ୍ତି ଯେ କେତେକ ଦୂର୍ଘଟଣା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାରରେ ଘଟିଛି ଯାହା କେବଳ ସାଧକର ପ୍ରକୃତି ଓ ମନୋଭୂମିର ସ୍ଥିତି-ବିପରିତ ସାଧନା କରିବା ଫଳରେ । କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ସମୟରେ ସାଧକର କୁର୍ମ ମେରୁ ବିଚଳିତ ଥିବା ହେତୁ କୃକଳ ପ୍ରାଣ ପିଙ୍ଗଳାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଗଲା ଫଳରେ ସାଧକକୁ ପକ୍ଷାଘାତ ହୋଇଗଲା । ଜଣାଯାଏ କଳିଯୁଗ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ହଠାତ୍ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ଓ ବାବା ଗୋରଖନାଥ ଓ ବାବା ମହେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରଧାନ ହଠାତ୍ ପ୍ରାଣ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ ହଠାତ୍ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ଏପରି ବି ହେଉଛି ଯେ କେତେକ ସାଧକ ଦୃଃସାହସୀ ଓ ଅହଂକାରୀ

ହୋଇ, ଉପଯୁକ୍ତ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ବିନା ସହାୟତାରେ, ପୁଷ୍ପକରୁ ପତି ଓ ଶୁଣି, ମନମାନୀ ସାଧନା କରୁଛନ୍ତି, ମନମାନୀ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖୁଛନ୍ତି ଓ ମନମାନୀ ସିଦ୍ଧିର କଳ୍ପନା କରୁଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଲାଭ ତ ହେବନାହିଁ ବରଂ ତାହା ହାନିକାରକ ହୋଇଯିବ । ସେହି ହେତୁ ଯୋଗ ମାର୍ଗରେ ଗୁରୁ ବା ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକୃତି ମନୋଭୂମି ବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ଶରୀର ଧାରି ସାଧକଙ୍କ ପାଇଁ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାର ବିଧି ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ପଣ୍ଡିତ ମହୋଦୟ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ନାଦଯୋଗ ସାଧନାର ବିଧି ବିଧାନ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ନୁହେଁ । ଉଷ୍ମ ପ୍ରକୃତି ବାଲା ସାଧକ ଅସ୍ଥିର , ଚଞ୍ଚଳ ଓ ଅନେକ ମିଳିତ ଧ୍ୱନି ଶୁଣୁଥିବା ବେଳେ ଶୀତପ୍ରଧାନ ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧକ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ରହି ରହି କରି ଅନାହତ ଧ୍ୱନି ବିଳମ୍ବରେ ଶୁଣିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ କର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଉଷ୍ମତା ପ୍ରଧାନ ସାଧନାରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ସାଧନା ଯୋଗ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡେ । ଉଷ୍ମ ଓ ଶୀତ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରଭେଦ ପରି ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ଓ ଉପପ୍ରଭେଦ ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସାଧନା ପାଇଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନିୟମ ଓ ଉପ ନିୟମ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପ୍ରକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧକର ମାନସିକ ପରିସ୍ଥିତିର ଭିନ୍ନତା କାରଣରୁ ଯେ କୌଣସି ସାଧନା ପାଇଁ ତାର ବିଧି ବିଧାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା କେବଳ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ବା ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଜଣେ ଡାକ୍ତରକୁ ନିଜ ଶରୀରରୁ ରୋଗ ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଡାକ୍ତରର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ କାରଣ ରୋଗର ନିଦାନ , ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୋଗର ପ୍ରତିଷେଧକ ଔଷଧ ସେହି ଡାକ୍ତରକୁ ଜଣାଥିଲେ ବି, ଆଉ ଜଣେ

ତାନ୍ତ୍ରରଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ନୀରିକ୍ଷା ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଜଣେ ରୋଗୀ ମନକୁ ମନ ନିଜପାଇଁ ଔଷଧ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ତୁଟି ଜଣେ ଦେଖିପାରେ ସିନା କିନ୍ତୁ ନିଜର ଦୋଷତୁଟି ସେ ନିଜେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଜାଣିବା ବା ନିଜକୁ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟର ତଥା ଦର୍ପଣର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ନିଜର ପ୍ରକୃତି ଓ ମନୋଭୂମିର ସ୍ଥିତି ଜାଣିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେହି ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ଗୁରୁ । ଉପଯୁକ୍ତ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ମିଳିଯିବା ହିଁ , ସାଧନାରେ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ସଫଳତା ମିଳିବା ସହିତ ସମାନ ।

ଜଗତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗର ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ବାଳକ ଓ ବୃଦ୍ଧ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ନିକଟରେ ସମସ୍ତ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ସମାନ । କେବେ କେବେ ମନୁଷ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାତାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପକ୍ଷପାତିତା ଓ ଭେଦଭାବତ୍ୱ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ୟ ଜୀବ ଯନ୍ତୁ ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତ କେବେ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜଗତର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ, ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ ଠାରୁ ସମସ୍ତ ବର୍ଗର ମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭେଦଭାବ କେବେ ବି ଆଶା କରାଯାଇ ନପାରେ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଉପାସନା କରିବାକୁ ଅଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଭେଦରେ ସାଧନାର ବିଧି ବିଧାନ ପୃଥକ ପୃଥକ ବିଧାନ କରିଛନ୍ତି ।

ଆଜି କାଲି ସ୍କୁଲ କଲେଜ ମାନଙ୍କରେ ,କେହି କେହି ମେସ୍‌ମେରିଜ୍ ଖେଳ ଦେଖେଇ ଛାତ୍ର ମାନଙ୍କୁ ସ୍ତମ୍ଭିଭୂତ କରିଦେଉଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଯେ ହେତୁ ମେସ୍‌ମେରିଜ୍ ମନୋବଳର ଏକ ଖେଳ ତେଣୁ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶକ ନିଜଠାରୁ କମ୍ ମନୋବଳ ଥିବା ଛାତ୍ର ଉପରେ ଏ ଖେଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ସାଧକ ଏ

ପ୍ରକାର ସିଦ୍ଧି ଲାଭ ପାଇଁ ଯେତିକି ଶକ୍ତି, ସମୟ ଓ ଧନ ବ୍ୟୟ କରିଥାଏ , ସେହି ଅନୁପାତରେ ଏ ପ୍ରକାର ଖେଳରୁ ସେ ଲାଭ ଉଠାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର ସାଧନାର ପ୍ରଭାବ କେବଳ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନରେ କ୍ଷଣିକ କୌତୁହଳ ଓ ସାମୟିକ ମନୋରଞ୍ଜନ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଧକଙ୍କୁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ତୁଚ୍ଛ ସାଧନାରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କରି ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାଧନା କରିବାକୁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ ।

ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ପଞ୍ଚମୁଖୀ ସାଧନାରେ, ସାଧକର ଅନ୍ତଃଚିତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରସ୍ତୁତନ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ତଃଚିତନ୍ତ୍ରର ବିକସିତ ହୋଇଗଲେ ଶରୀର ଓ ମନର ସମସ୍ତ ବିକାର ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ସାଧକର ଇଚ୍ଛା, ରୁଚି, ଭାବନା, ଆକାଂକ୍ଷା, ବୁଦ୍ଧି, ବିବେକ, ଗୁଣ, ସ୍ୱଭାବ, ବିଚାରଧାରା, କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀରେ ସ୍ୱଚ୍ଛଗୁଣର ପ୍ରଭାବରେ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଯାଏ ଯେ, ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଦିଗରେ ସେ ଆନନ୍ଦ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ,ଧନ,ବିଦ୍ୟା ଓ ଚତୁରତା, ସମ୍ମାନ, କୀର୍ତ୍ତି ଲାଭ ସହିତ ସାମ୍ପାରିକ ଜୀବନରେ ପ୍ରେମ, ଶାନ୍ତି ସହଯୋଗୀତା, , ସଦ୍ଭାବ ସହିତ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଆନ୍ତରିକ ତଥା ଆତ୍ମକଲ୍ୟାଣ ପରି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଅମୂଲ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର , ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧିର ମହାମନ୍ତ୍ର । ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ । ଯାହା ପାଖରେ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ପରି ସମ୍ପଦ ଅଛି ତାକୁ ଜୀବନରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି କାଳରେ ଅଭାବ, ଅଶାନ୍ତି, ଦୁଃଖ ଓ ଅସହାୟତା ରହିବ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ କଲ୍ୟାଣକାରୀ, ସର୍ବଜନହିତକାରୀ ଓ ଆତ୍ମୋନ୍ନତି ପ୍ରଦାୟକ ସିଦ୍ଧି ହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ପଞ୍ଚମୁଖୀ ସାଧନାରେ ହିଁ ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ

ପଞ୍ଚମୁଖୀ ସାଧନା ପାଇଁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁ ଚୟନ କରି ନିଜର ପ୍ରକୃତି ଅନୁରୂପ ନୀତି ନିୟମ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି , ସେହି ଅନୁସାରେ ସାଧନା କରିବା ଉଚିତ ।

// ଗାୟତ୍ରୀ ଓ କୁଣ୍ଡଳିନୀ //

କୁଣ୍ଡଳିନୀର ମହିମା, ଶକ୍ତି ଓ ଉପଯୋଗୀତା ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ତାକୁ ସହଜରେ ବୁଝିବା କଷ୍ଟ । ଏହାର ଜାଗରଣରେ ଯୋଗୀମାନେ ଅଭୂତ ଶକ୍ତିରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଯନ୍ତି ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ଲୋକରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେ ଜଡ ବା ପରମାଣୁ, ଓ ଚୈତନ୍ୟ ଶକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ଓ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଭଲରୂପେ ଜାଣିଥାଏ ତା ପାଖରେ ସମ୍ଭବତ କୁଣ୍ଡଳିନୀର ମହିମାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥାଇପାରେ । ପୂର୍ବକାଳରେ ତତ୍ତ୍ୱବେତ୍ତାମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ବିଜ୍ଞାନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରର ଏକ ବୀଜ-ପରମାଣୁକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୋଧନ କରୁଥିଲେ । ଦୁଇଟି ପରମାଣୁକୁ ବିଚ୍ଛେଦ କରାଇବା, ମିଶାଇବା ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ କରିବାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ହେଉଛି କୁଣ୍ଡଳିନୀ କେନ୍ଦ୍ର, କାରଣ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନର ଚୈତନ୍ୟ-ପରମାଣୁ ସ୍ଥୁଳିଙ୍ଗ ପରି ଏହି କୁଣ୍ଡଳିନୀ କେନ୍ଦ୍ରର ପରମାଣୁ ସ୍ଥୁଳିଙ୍ଗ ଗୋଲ ଓ ଚିକ୍କଣ ନୁହେଁ । ସେହି ହେତୁ ଏଠାରେ ଥିବା ପରମାଣୁ ସ୍ଥୁଳିଙ୍ଗର ଗତିବିଧିକୁ ସଞ୍ଚାଳିତ କରିବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଜ । ସେଥିପାଇଁ ପୂର୍ବକାଳରେ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଜାଗରଣ ଦ୍ୱାରା ବୀଜ-ପରମାଣୁର ଶୋଧନ, ସହଜ ସାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଶୋଧର ପରୀକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଅନେକ ପ୍ରକାର ରହସ୍ୟ ହସ୍ତଗତ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା, ଯାହାକୁ ଯୋଗ ଚମତ୍କାର

କୁହାଯାଏ । କେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାଧକ ଏହି କୁଣ୍ଡଳିନୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ ରୂପେ ଅବଗତ ହେବା ଉଚିତ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ କେତେକ ସାଧାରଣ ଓ ଅସାଧାରଣ ଅଙ୍ଗ ରହିଛି । ଅସାଧାରଣ ଅଙ୍ଗକୁ ମର୍ମସ୍ଥାନ କହନ୍ତି କାରଣ ଏହି ଅଙ୍ଗରେ ଗୁପ୍ତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତି କେନ୍ଦ୍ର ରହିଥାଏ । ଏହି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୀଜ ସୁରକ୍ଷିତ ଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଜାଗରଣରେ ମନୁଷ୍ୟ କଅଣ ରୁ କଅଣ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ବୀଜର ଜାଗରଣରେ ଆତ୍ମିକ ଶକ୍ତିସ୍ରୋତ ପ୍ରବଳବେଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗେ ଫଳରେ ତାହା ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସାର ସୃଷ୍ଟି କରିଦିଏ । ଏ ପ୍ରକାର ମର୍ମସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟରେ ମେରୁଦଣ୍ଡ ହିଁ ପ୍ରଧାନ । ତେତୀଶ ଖଣ୍ଡ ଅସ୍ଥିରେ ଗଠିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଶରୀରର ଆଧାର । ମେରୁଦଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକଖଣ୍ଡ ଅସ୍ଥିରେ ତତ୍ତ୍ୱବର୍ଣ୍ଣମାନେ ଏପରି ଶକ୍ତିପୁଞ୍ଜର ଆଭାସ ପାଇଛନ୍ତି ଯାହାର ଦୈବୀଶକ୍ତି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । ଦେବତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କର ଶକ୍ତି କେନ୍ଦ୍ର ମେରୁଦଣ୍ଡରେ ରହିଛି ତାହା ମେରୁଦଣ୍ଡର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅସ୍ଥିଖଣ୍ଡରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଦେଖାଯାଏ । ଏହିଥିରୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା ଯେ ମେରୁଦଣ୍ଡର ଏହି ତେତୀଶ ଖଣ୍ଡ ଅସ୍ଥି ତେତୀଶ ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି । ଏହି ଦେବତା ମାନେ ହେଲେ ଆଠ ବସୁ, ବାର ଆଦିତ୍ୟ, ଏକାଦଶ ରୂଦ୍ର ,ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ପ୍ରଜାପତି । ଏମାନଙ୍କର ଶକ୍ତିପୁଞ୍ଜ ବୀଜ ରୂପରେ ଏହି ଅସ୍ଥି ଖଣ୍ଡମାନଙ୍କରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଥାଏ । ଶରୀର ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁସାରେ ଏହି ମେରୁଦଣ୍ଡକୁ ଚିରିଲେ ଏହି ନାଡୀଗୁଚ୍ଛ ଖାଲି ଆଖିକୁ ଦେଖା ନଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜଗତ ସହିତ ରହିଛି । ଏମାନେ ବିଦ୍ୟୁତ ଧାରା ସଦୃଶ । ବିଦ୍ୟୁତ ଚାଳିତ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଧନରାଶି (ପଜିଟିଭ୍) ଓ ରଣରାଶି (ନେଗେଟିଭ୍) ବିଦ୍ୟୁତଧାରା ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ଯେଉଁଠାରେ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ସେହି ପ୍ରକାର

ନେଗେଟିଭ୍ ପ୍ରତୀକ ଇଡା ନାଡୀ ଓ ପଜିଟିଭ୍ ପ୍ରତୀକ ପିଙ୍ଗଳା ନାଡୀ । ଇଡାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରନାଡୀ ଓ ପିଙ୍ଗଳାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାଡୀ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ଓ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର ଶକ୍ତି ପ୍ରବାହକୁ ଅଷ୍ଟା-ଗରମ ପ୍ରବାହ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ନେଗେଟିଭ୍ ଇଡା ନାଡୀ ଓ ପଜିଟିଭ୍ ପିଙ୍ଗଳା ନାଡୀ ଯେଉଁଠାରେ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ ଏକ ତୃତୀୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ତାହା ହିଁ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡୀ । ଗଙ୍ଗା ଯମୁନାର ଧାର ଯେଉଁଠାରେ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ସେଠାରେ ଏକ ସୁସ୍ଥଧାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଯାହା ସରସ୍ୱତୀ ଧାରା ଓ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ତ୍ରିବେଣୀ କୁହାଯାଏ ସେହିପରି ଇଡା ପିଙ୍ଗଳା ନାଡୀ ଦ୍ୱୟ ଯେଉଁଠାରେ ମିଳିତ ହୋଇ ସୁଷୁମ୍ନା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତ୍ରିବେଣୀ କହନ୍ତି । ଏହି ତ୍ରିବେଣୀ ଉପରଭାଗରେ ମସ୍ତିଷ୍କ କେନ୍ଦ୍ର, ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ର ବା ସହସ୍ରା କମଳ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଓ ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ଯେଉଁଠି ମେରୁଦଣ୍ଡ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଛି , ଯାହା ଗୁହ୍ୟସ୍ଥାନ ଓ ଲିଙ୍ଗ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟଭାଗର ସୀବନ ସ୍ଥାନ । ଏହା ହିଁ ତ୍ରିବେଣୀର ଆଦି ଓ ଅନ୍ତ । ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡୀର ଅନ୍ତରରେ ଆହୁରି ଏକ ତ୍ରୀବର୍ଗ ରହିଛି ଯେପରି କଦଳୀ ଗଣ୍ଡି କାଟିଲେ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ଖୋଳ ବାହାରେ । ଏହି ତ୍ରୀବର୍ଗ ହେଲା ବଜ୍ରା, ଚିତ୍ରା ଓ ବ୍ରାହ୍ମୀ ନାଡୀ । ଏହି ବ୍ରହ୍ମନାଡୀ ହିଁ ନାଡୀମାନଙ୍କର ମର୍ମସ୍ଥଳ , କେନ୍ଦ୍ର, ଶକ୍ତିସାର ।

ଏହି ବ୍ରହ୍ମ ନାଡି ମସ୍ତିଷ୍କ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବା ବ୍ରହ୍ମ ରନ୍ଧ୍ର ପାଖରେ ସହସ୍ରଦଳ କମଳ ପରି ସହସ୍ର ଭାଗରେ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ଯାଇଛି , ତେଣୁ ଏହାକୁ ସହସ୍ରାର କହନ୍ତି । ଏହି ସହସ୍ରଦଳ କମଳରୁ ବିଷୁଙ୍କର ଶଯ୍ୟା ସହସ୍ର ଫଣା ବିଶିଷ୍ଟ ଅନନ୍ତ ଶେଷଦେବ ବୋଲି ଗୃହିତ ହୋଇଛି । ଏହି ସହସ୍ରାର , ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପି ସୂକ୍ଷ୍ମଲୋକର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶକ୍ତି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ରେଡିଓ- ଟ୍ରାନ୍ସମିଶନ ସିଷ୍ଟମ , ଏରିଏଲ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ ଆକାଶକୁ ପ୍ରେରଣ କରେ ଓ ଆକାଶରୁ ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ ଗ୍ରହଣ

କରେ ସେହିପରି ବ୍ରହ୍ମରକ୍ଷର ଏହି ସହସ୍ରଦଳ ଏରିଏଲ ରୂପେ କାମ କରି ସୂକ୍ଷ୍ମଲୋକରୁ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରେ । ଏହି ସହସ୍ରଦଳ କମଳ ରୂପି ସହସ୍ର ଫଣା ବିଶିଷ୍ଟ ଶେଷ ନାଗ ଜାଗ୍ରତ ହେଲେ ତାହା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସହସ୍ରାର ଭାବନା ତରଙ୍ଗ ପ୍ରବାହ ସୂକ୍ଷ୍ମଲୋକର ତତ୍ତ୍ୱ ସମୂହକୁ ଦୋହଲାଇ ଦିଏ । ଯେପରି ଅଜଗର ଉପରମୁଖୀ ହୋଇ ଶ୍ୱାସ ସହିତ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳରୁ କୀଟ ପତଙ୍ଗ, ପକ୍ଷୀ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ଜୀବକୁ ଟାଣି ନିଏ ସେହିପରି ସହସ୍ରାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବନା ତରଙ୍ଗ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ, ଲୋକ ଲୋକାନ୍ତରରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଲୋକର ସିଦ୍ଧ ଆତ୍ମାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ଅନନ୍ତ ପ୍ରକାରର ସିଦ୍ଧିକୁ ଆକର୍ଷଣ କରିଥାଏ । ସୁଷୁମ୍ନା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ତୀନି ନାଡୀ ରହିଛି ତା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମ ନାଡୀ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ । ଏହା ମେରୁଦଣ୍ଡର ନିମ୍ନ ଭାଗରେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଷର୍ବକୋଣ ରୂପି ପରମାଣୁରେ ଗୁଡେଇହୋଇ କୁଣ୍ଡଳାକାରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ । ଖମ୍ବ ଉପରେ ଘରର ଛପର ବନ୍ଧା ହେଲା ପରି ବ୍ରହ୍ମନାଡୀ ଖମ୍ବ ଉପରେ ଶରୀରର ପ୍ରାଣମାନଙ୍କୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯାଇଛି । କୂର୍ମପ୍ରାଣ ସହିତ ବ୍ରହ୍ମନାଡୀ ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ କୁଣ୍ଡଳାକାରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛି ସେ ସ୍ଥଳକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାଷାରେ କୁଣ୍ଡଳିନୀ କହନ୍ତି । ଏହା କୂର୍ମରେ ସାତେ ତୀନି ଘେରା ଗୁଡେଇ ହୋଇ ଅଧୋମୁଖରେ ରହିଛି । ସେହି କୁଣ୍ଡଳିନୀ ସ୍ଥିତିର ଆଧାରରେ ବିବାହ ସଂସ୍କାର କର୍ମରେ, ଭାବୀ ଜୀବନ-ନିର୍ମାଣର ଆଧାରଶୀଳା ରୂପେ ବର କନ୍ୟାଙ୍କ ହାତରେ କୌତୁକସ୍ୱରୂପ ବନ୍ଧାଯିବାର ବିଧାନ ରହିଛି । ବ୍ରହ୍ମ ନାଡୀ କୂର୍ମରେ ସାତେ ତିନିଘେରା ଗୁଡେଇ ହୋଇ ରହିବାର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ କୌତୁକସ୍ୱରୂପ ମଧ୍ୟ ସାତେ ତୀନିଘେରା ବା ଚାରିଘେରା ବନ୍ଧାଯିବାର ବିଧାନ ରଖା ଯାଇଛି । ଶରୀର ଓ ପ୍ରାଣକୁ ଜୋଡିବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଯେପରି ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ପତି-ପତ୍ନୀଙ୍କ କୂର୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମନାଡୀର ମିଳନ ମଧ୍ୟ ସେପରି ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ମାନେ କହନ୍ତି କୁଣ୍ଡଳିନୀ ହେଉଛି ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଯାହା ସ୍ଥୂଳ ବିଦ୍ୟୁର୍ ଶକ୍ତି ଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ଏହାର ଗତି ସର୍ପପରି ଅଙ୍ଗାବଙ୍ଗା ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ସେମାନେ ସର୍ପେଶ୍ୱାଳ ପାଞ୍ଜାର କହନ୍ତି । ଆଲୋକର ଗତି ପ୍ରତି ସେକେଣ୍ଡ ୧୮୬୦୦୦ ମାଇଲ୍ ଥିବା ବେଳେ ଏହାର ଗତି ପ୍ରତି ସେକେଣ୍ଡ ୩୪୫୦୦୦ ମାଇଲ୍ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି ।

ସାଧାରଣତଃ କୌଣସି ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖିବାପାଇଁ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଟ୍ରେଜରି ରଖି ତା ଦେହରେ ତାଲା ଲଗା ଯାଇଥାଏ ଯେପରି ଅନ୍ୟ କେହି ତାକୁ ନେଇଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହିପରି ପରମାତ୍ମା ଆମକୁ ଶକ୍ତିର ଅକ୍ଷୟ ଭଣ୍ଡାର ଦେଇ ତା ଦେହରେ ଛଅଟି ତାଲା ଲଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ତାଲା ଗୁଡ଼ିକର ତାବୀ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦିଆଯାଇଛି କାରଣ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଗ୍ୟତା ଲାଭକରି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ତାଲା ଖୋଲିବ ଓ ଉକ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତିର ଉପଯୋଗ କରିପାରିବ ।

କୁଣ୍ଡଳିନୀର ଏହି ଛଅ ତାଲା ହେଉଛି ଶରୀରର ଛଅ ଚକ୍ର । ଏହି ଛଅ ତାଲା ପରି ଛଅ ଚକ୍ରକୁ ବେଧନ କରି ମନୁଷ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ଓ ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ଯଥୋଚିତ ଲାଭ ଉଠାଇ ପାରିବ । ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡିଥାଏ ମାତ୍ର କ୍ଷତ୍ରିଚକ୍ର ବେଧନ କରି ତାହାକୁ ଜାଗରିତ କରାଯାଇ ପାରିଲେ ସେ ତାହା ସ୍ଥାନରୁ ହଟିଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ମାର୍ଗ ଦେଖାଇ ଦେବ । କହନ୍ତି ଗୁପ୍ତଧନ ଓ ବହୁଦିନର ପୋତାଧନ ନିକଟରେ ଏକ ସର୍ପ ଜଗି ରହିଥାଏ ଯେପରି କେହି ଏହାକୁ ନେଇଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କେହି ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେହି ଧନ ପାଖକୁ ଗଲେ ସେଠାରେ ଜଗିଥିବା ସର୍ପ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥାଏ । ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ଏ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ ଶକ୍ତି ଭଣ୍ଡାର ରହିଛି ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ସର୍ପ ଜଗି ରହିଛି । ତାହାର

ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଯେ ଛଅଟିଯାକ ତାଲା ଖୋଲି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଯିବ, ଜଗିଥିବା ସର୍ପ ପ୍ରତିରୋଧ ନ କରି ତା ସ୍ଥାନରୁ ହଟିଯାଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରର ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଦେବ ।

ସାଧକ ତାର ମନୋଭୂମି , ଅନ୍ତଃଚୈତନ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟୟକୁ ଏପରି ଭାବରେ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ ଯେପରି ସେ ଅନାୟାସରେ ସେହି ରତ୍ନଭଣ୍ଡାରର ସକଳ ତାଲା ଖୋଲି ପାରିବ ଓ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରୂପକ ଦୁଇ ହାତରେ ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାରିବ । ମାତ୍ର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ , ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଚକ୍ର ବ୍ୟୁତ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଗଲା ସିନା କିନ୍ତୁ ପୁନର୍ବାର ଫେରି ନ ପାରି ଦଶ ମହାରଥୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲା କାରଣ ସେ ମାତ୍ର ଗର୍ଭରୁ ବ୍ୟୁତ୍ତଭେଦ ବିଦ୍ୟା ସିନା ଜାଣିଥିଲା ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ବିଦ୍ୟା ଜାଣି ନଥିଲା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାଧକ ସୁଷୁମ୍ନାର ବ୍ରହ୍ମ ନାଡ଼ୀରେ ଷଟ୍‌ଚକ୍ର ଭେଦକରି କୁଣ୍ଡଳିନୀର ରତ୍ନଭଣ୍ଡାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲି ଯାଇ , ରତ୍ନ ସଂଗ୍ରହ କରି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି ପାରିବା କଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ । ସେଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁ ମନୋନୟନ କରି ତାଙ୍କରି ଉପଦେଶ ଓ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ସାଧନା କରିବା ଉଚିତ ।

କେତେକ ଭକ୍ତ , ପ୍ରେମ ଭକ୍ତିରେ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାନ୍ତି ଓ କେତେକ ଭକ୍ତ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଜାଗ୍ରତ କରି କରି ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ପରମାତ୍ମା ନିଷାପରତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ନିଷାପର ଭକ୍ତମାନେ ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି , ନିଷାପର ଶତ୍ରୁମାନେ, ନିଷାପର ଯୋଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି । ସାଧନ-ସମୟରେ ବ୍ୟାପୃତ ହୋଇ ହଠାତ୍‌ଯୋଗୀ ଓ ତନ୍ତ୍ରଯୋଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରନ୍ତି । କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଜାଗରଣ ଏପରି ଏକ ହଠାତ୍‌ତନ୍ତ୍ର,

ଯେଉଁଠିରେ ସିଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ କରି ମନୁଷ୍ୟ ତୁଚ୍ଛରୁ ମହାନ ହୋଇଯାଏ, ଅଶୁରୁ ବିଭୁ ହୋଇଯାଏ ଓ ଇଶ୍ଵରୀୟ ସର୍ବଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଯାଏ ।

ଭାଗବତରେ ଅଛି ‘ଯେ ଜନ ତପ ଆଚରନ୍ତି, ଦେବେ ତାହାକୁ ବିଦ୍ଧ ଚିନ୍ତି’ । ତା ଅର୍ଥ ମନୁଷ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମହଦ୍‌ପୁରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହଁଲେ , ତାକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବାଧା ବିଦ୍ଧ ଆସିଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ସେ ବାଧା ବିଦ୍ଧକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ପ୍ରତିହତ କରି ପାରିଲେ ସେ ସଫଳତାର ଦ୍ଵାର ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବ । ଆହାର ଦୋଷ, ଆଳସ୍ୟ, ଅସଂଯମତା, ଘୃଣା, ଦ୍ଵେଷ, ବିଳାସିତା, ଅଭିମାନ ଇତ୍ୟାଦି କାରଣରୁ ସାଧକ ସାଧନା ମାର୍ଗରୁ ଭଟକି ଯାଏ । ଆଜିକାଲି ବି ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର, ଚୋରୀ ଲଭ୍ୟ ଧନ, ଅନ୍ୟର ଅଧିକାର ଅପହରଣ ଓ ସ୍ଵାର୍ଥପରତା ଇତ୍ୟାଦି ଦୋଷ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦୈବୀ ସାଧନା ପାଇଁ ଅଯୋଗ୍ୟ କରିଦେଉଛି । ତେଣୁ ସାଧକ ସର୍ବଦା ତ୍ୟାଗ, ବଳିଦାନ ଓ କଷ୍ଟ ସହନଶୀଳତା ପାଇଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଶକ୍ତିରେ ନିଜର ଶରୀର ଓ ମନୋଭୂମିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେପରି ଉପଯୁକ୍ତ କୃଷି ପାଇଁ କୃଷି ଭୂମିକୁ କର୍ଷଣ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖାଯାଏ ।

// ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ //

ଦେଖାଯାଇଛି ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୂଜାର ଶେଷରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପୂଜାର ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୂଣ୍ୟକର୍ମ ସହିତ ପ୍ରସାଦ ବାଣ୍ଟିବା ଏକ ଧର୍ମକୃତ୍ୟ କର୍ମ ବୋଲି ଆବହମାନ କାଳରୁ ଧରାଯାଇଛି । ସତ୍ୟନାରାୟଣ ପୂଜା ହେଉ କି ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ହେଉ କି ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଉ ପୂଜା ଶେଷରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାଦ ବାଣ୍ଟି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଏପରିକି ଯେଉଁଠି ପୂଜା କର୍ମ

ଖର୍ଚ୍ଚରେ ସମାପନ କରା ଯାଇଥାଏ ଓ ପ୍ରସାଦ କମ୍ ଥାଏ ସେଠାରେ ପଞ୍ଚାମୃତ ଅଥବା ତୁଳସୀ ଜଳକୁ ଚରଣାମୃତ ମନେକରି ବଞ୍ଚନ କରି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଏପରି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବଳ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକତ୍ୱଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମନରେ ଧର୍ମ ଭାବାପନ୍ନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ଶୁଭ କର୍ମରେ ଶୁଭ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାଷାରେ କହିଲେ ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭୋଗଲାଗି ହୋଇଥିବା ପଦାର୍ଥରେ ଦିବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ପ୍ରସାଦ ହୋଇଯାଏ ଓ ସେହି ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ସେହି ଦିବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଦିବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ପ୍ରସାଦ ମାଧ୍ୟମରେ ମନୁଷ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ମାର୍ଗପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ଆକର୍ଷଣ ଅନେକ ସମୟରେ ଆତ୍ମକଲ୍ୟାଣକାରୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହିପରି ଭାବେ ପୂଜା ଶେଷରେ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଚାଲି ଆସିଛି ଓ ଧର୍ମବୃଦ୍ଧି ଘଟି ଚାଲିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ଏପରି ବିଧାନ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବ ପୂଜା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସାବଧାନ କରିବାପାଇଁ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ ବିନା ଦେବ ପୂଜା କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇଯିବ ।

ସେହିପରି ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ଏକ ଅସାଧାରଣ ଯଜ୍ଞ ଅଟେ । ଅଗ୍ନିରେ ହୋମ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଆହୁତି ଦେବା ଏକ ସ୍ଥୂଳ କର୍ମକାଣ୍ଡ ଓ ଆତ୍ମାକୁ ପରମାତ୍ମାରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ କର୍ମକାଣ୍ଡ । ଏହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ସ୍ଥୂଳ କର୍ମକାଣ୍ଡଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁଣରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଗାୟତ୍ରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରସାଦର ଗୁଣ ହେବା ଉଚିତ ଯେପରି ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସ୍ୱାଦୁ ଅନୁଭବ କରିବ । ଗାୟତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶକ୍ତି ଓ ସେହି ହେତୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ବ୍ରାହ୍ମୀ

ପ୍ରସାଦ ହେବା ଉଚିତ । ଏହି ପ୍ରକାର ପ୍ରସାଦ ସେବନ ଦ୍ଵାରା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମୀ ଶକ୍ତିର ଉପାସନା ପାଇଁ ଏକ ଆକର୍ଷଣ ବା ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମିଳି ପାରିବ । ଏହା ହିଁ ପୂଜା ଶେଷରେ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଭୌତିକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆତ୍ମିକ ଆନନ୍ଦ ରହିଛି ତାହା ସବୁ ମାନବ ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଲୁକାୟିତ ଅଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଯାହାକୁ ନିଜର ସମ୍ପଦ ବୋଲି ମନେ କରେ ତାହା ସବୁ ମାଟି, ଗୋଡ଼ି, ପଥର ପରି ନିର୍ଜୀବ ବସ୍ତୁ । ମନୁଷ୍ୟର ଯେତେ ସମ୍ପଦ ଅଛି ତାହା ସବୁ ଆତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଯାହାକୁ ଦର୍ଶନ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଶେଷ ତୃପ୍ତି ଲାଭ କରେ ଓ ଯାହାର ଉପଯୋଗରେ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ସେହି ଆନନ୍ଦ ଭଣ୍ଡାରର ଚାବି କାଠି ହେଉଛି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନା ଓ ସେହି ସାଧନାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । କାହାର ଯଦି ଉପକାର ବା କଲ୍ୟାଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରାଯାଏ ତେବେ ତାକୁ ଏହି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧନାରେ ଆକର୍ଷିତ କରିବା , ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା, ସହଯୋଗ କରିବା ହିଁ ତା ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପକାର । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ତରରେ ଯେତେ ଯେତେ ସାତ୍ତ୍ଵିକ ତତ୍ତ୍ଵର ମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧି ହେଉଥିବ ସେତେ ସେତେ ତାର ବିଚାରଧାରା ଓ କାୟା ପୁଣ୍ୟମୟ ହେଉଥିବ ଓ ତାର ପ୍ରଭାବରେ ଅନ୍ୟମାନେ ସେହି ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଥିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏହିପରି ସାତ୍ତ୍ଵିକ ଭାବ ବୃଦ୍ଧି ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ସାରା ସଂସାର ସାତ୍ତ୍ଵିକଭାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ ଓ ସୁଖ ଶାନ୍ତିର ମାତ୍ରା ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ହୋଇ ଉଠିବ । ସେଥିପାଇଁ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅଛି ,ଯେଉଁମାନେ ଗାୟତ୍ରୀ ସାଧନା କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସି , ସେମାନେ ପୂଜା ଶେଷରେ ଭଗବତୀଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ମହାପ୍ରସାଦ , ବ୍ରାହ୍ମୀ ପ୍ରସାଦ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିତରଣ କରିବାକୁ

ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା ଉଚିତ । ପ୍ରସାଦ ବିତରଣ ଅର୍ଥ ମାତାଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ମହିମା ଉପସ୍ଥିତ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଇବା । ଏପରି ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ ହେଲେ , ଶୁଭ ସଂସ୍କାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ମନରେ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ରହସ୍ୟ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତ୍ୱରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ,ସେମାନଙ୍କୁ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ମହତ୍ୱ ଓ ଗାୟତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇପାରୁଥିବା ସମସ୍ତ ଭୌତିକ ଲାଭର ସବିସ୍ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇ ପାରିବ । ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଓ ଗାୟତ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦେଇ ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ , ସକାମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉ ପଛକେ, ଗାୟତ୍ରୀ ଆରାଧନା ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ କରାଯାଇ ପାରିଲା ତେବେ ତାହା ହିଁ ହେବ ମାତାଙ୍କ କୃପାଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ବଞ୍ଚନ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ହିଁ ହେଉଛି ମାତାଙ୍କର ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ । ଲୋକମାନଙ୍କର ମନସ୍ତାତ୍ମିକ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି,ମାତାଙ୍କର ଉପରୋକ୍ତ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ରୂପରେ ସୁସ୍ୱାଦୁ ଓ ମଧୁର ଖାଦ୍ୟ ବଞ୍ଚନ କରାଯାଇଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଥରେମାତ୍ର ସକାମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ଗାୟତ୍ରୀ ମାତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଆରାଧନା କରି ପାରିଲା, ତେବେ ସେ ଯେଉଁ ଭୌତିକ ଲାଭ ପାଇ ପାରିବ ,ସେଥିରେ ସେ ମାତାଙ୍କ ପଥରୁ କେବେ ହେଲେ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବରଂ ଧିରେ ଧିରେ ସକାମରୁ ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତ ହୋଇଯିବ । ସେଥିପାଇଁ କହନ୍ତି ଯେ ଥରେ ଗାତି ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ଆସିଗଲେ ସେ ମନକୁ ମନ ଗତିବାକୁ ଲାଗେ ।

ଓଁ ତତ୍ ସତ୍